

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ
KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ
MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI
GEREKEN EK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)
TUTANAK DERGİSİ

2'nci Toplantı
3 Aralık 2024 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Komisyonun bu haftaki çalışma programına ve davetlerini kabul eden Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'a teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması*
- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Bakana yönelik soruların sunumdan sonra soru-cevap bölümünde sorulmasını rica ettiğine ve görsel basının salonda kalarak Bakanın açıklamalarını kaydetmesinde yarar olduğunu düşündüğüne ilişkin açıklaması*
- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sorununa, son yirmi üç yılda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesine yönelik yapılan yasal düzenlemelere ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin bugün yapacağı sunumların konusuna ilişkin açıklaması*
- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, İstanbul Milletvekili Özgül Saki'nin ilk toplantıdaki, erkek bir milletvekilinin Komisyon Başkanı seçilmesiyle ilgili ifadelerine ilişkin açıklaması*

III.- AÇIKLAMALAR

- Şanlıurfa Milletvekili Mahmut Tanal'ın, kendilerine dağıtılan çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili kitapçıkta bazı ifadelere, Devlet Bahçeli'nin DEM PARTİ ve İmralı'yla ilgili ifadelerine ve Marmara Üniversitesindeki tutuklamalara ilişkin açıklaması*
- Şanlıurfa Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Bakanın konuşmasından sonra da görsel basın salonda kalmasına izin vererek halkın bilgilendirme ve öğrenme imkânına bir ortam sağladığı için Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'na teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması*
- İstanbul Milletvekili Özgül Saki'nin, Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun kendisinin ilk toplantıdaki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

IV.- SUNUMLAR

- Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'un, Adalet Bakanlığının kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın haklarının güçlendirilmesi konusunda bugüne kadar yaptığı çalışmalar, bu alanda alınan yasal ve idari tedbirler, yapılması gerekenler ve mevcut durum hakkında sunumu*
- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökçaya'nın, Adalet Bakanlığının kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi alanındaki çalışmaları, istatistiki veriler, şiddet mağdurlarının adalete erişiminin sağlanmasına yönelik alınan tedbirler ve planlanan diğer çalışmalar hakkında sunumu*

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

- Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökçaya tarafından yapılan sunumlara*

ilişkin görüşme

**KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ
MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI GEREKEN EK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)**

**2'nci Toplantı
3 Aralık 2024 Salı**

I- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 10.39'da açıldı.

Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu,

Komisyonun bu haftaki çalışma programına ve davetlerini kabul eden Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'a teşekkür ettiğine,

Bakana yönelik soruların sunumdan sonra soru-cevap bölümünde sorulmasını rica ettiğine ve görsel basının salonda kalarak Bakanın açıklamalarını kaydetmesinde yarar olduğunu düşündüğüne,

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sorununa, son yirmi üç yılda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesine yönelik yapılan yasal düzenlemelere ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin bugün yapacağı sunumların konusuna,

İstanbul Milletvekili Özgül Saki'nin ilk toplantıdaki, erkek bir milletvekilinin Komisyon Başkanı seçilmesiyle ilgili ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Şanlıurfa Milletvekili Mahmut Tanal,

Kendilerine dağıtılan çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili kitapçıktaki bazı ifadelere, Devlet Bahçeli'nin DEM PARTİ ve İmralı'yla ilgili ifadelerine ve Marmara Üniversitesindeki tutuklamalara,

Bakanın konuşmasından sonra da görsel basının salonda kalmasına izin vererek halkın bilgilene ve öğrenme imkânına bir ortam sağladığı için Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'na teşekkür ettiğine;

İstanbul Milletvekili Özgül Saki, Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun kendisinin ilk toplantıdaki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine;

İlişkin açıklama yaptı.

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç tarafından, Adalet Bakanlığının kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın haklarının güçlendirilmesi konusunda bugüne kadar yaptığı çalışmalar, bu alanda alınan yasal ve idari tedbirler, yapılması gerekenler ve mevcut durum;

Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya tarafından, Adalet Bakanlığının kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi alanındaki çalışmaları, istatistiki veriler, şiddet mağdurlarının adalete erişiminin sağlanmasına yönelik alınan tedbirler ve planlanan diğer çalışmalar,

Hakkında sunum yapıldı.

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 14.57'de son verildi.

3 Aralık 2024 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.39

BAŞKAN: Mustafa Hulki CEVİZOĞLU (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Asuman ERDOĞAN (Ankara)

SÖZCÜ: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

KÂTİP: Zuhul KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş)

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Bakan, Değerli Komisyon üyeleri, kıymetli katılımcılar ve basınımızın değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır, toplantıyı açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Komisyonun bu haftaki çalışma programına ve davetlerini kabul eden Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'a teşekkür ettiği ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Komisyon üyeleri ve değerli katılımcılar, kadınların her türlü şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenerek bu alandaki mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve alınması gereken ek tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, akademisyenler, sivil toplum örgütleri ve konuya ilişkin katkı sağlayabilecek bütün kesimleri dinlemek için çalışmalarımızı başlattık.

Komisyonumuzun bu haftaki çalışma programı geçen hafta üyelerimize dağıtılmıştı.

Adalet Bakanlığının yoğun çalışma programına rağmen davetimizi kabul ettiği için Adalet Bakanımız Sayın Yılmaz Tunç'a çok teşekkür ediyoruz, hoş geldiniz.

Değerli milletvekilleri, kıymetli katılımcılar; gündemimizdeki işlerin görüşülmesine başlıyoruz.

Değerli milletvekilleri, söz talebi yoksa gündemimizdeki işlerin akışına geçeceğiz.

Söz talebi var mı vekillerimizden?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Var efendim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Önce Komisyon üyesi arkadaşlarımızdan söz isteyen var mı?

Sayın Tanal, buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Şanlıurfa Milletvekili Mahmut Tanal'ın, kendilerine dağıtılan çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili kitapçıktaki bazı ifadelerine, Devlet Bahçeli'nin DEM PARTİ ve İmralı'yla ilgili ifadelerine ve Marmara Üniversitesindeki tutuklamalara ilişkin açıklaması

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Öncelikle herkese günaydın; sağlıklı, huzurlu bir çalışma günü diliyorum.

Değerli Başkanım, değerli milletvekilleri, Değerli Bakanım, değerli basın mensupları ve değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Değerli Bakanım, bize dağıtılan bu çocuk teslimi ve çocukla ilişki kurulmasına dair kitapçıkta sayfa 76'da Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yükümlüyle irtibata geçme ve bildirim tutanağında geçen "teslim etmekle yükümlü" ibaresi bir, sondan 4'üncü cümle "hak sahibi" iki. Bu iki cümle, hukuk literatüründe hukuki ama eşyaya özgü bir hukuki kavram; çocuğa özgü, insani bir kavram değil ve hukuki anlamda doğru bir anlam da ifade etmiyor. Sizden benim istihdamım şu: Genellikle bu rehber kısımda geçen her tarafta aynı kavram, aşağı yukarı burada 10 tane tutanak var rehber anlamda tutulması gereken, bunların hepsi bu şekilde. Bunlarda hem insani değerler göz önünde bulundurulmadığı hem hukuk dili, hukuki değer açısından bu korunmadığı için bence bu şeyin bir daha gözden geçirilmesinde fayda var.

İkinci konu şu Değerli Bakanım, çok gündemde ve can alıcı olan bir sorun: Şimdi, Sayın Bahçeli "DEM isterse İmralı'yla görüşsün." şeklinde size izin talebinde bulundular. Bunlarla ilgili bir izin talebi verildi mi, verilmedi mi? Verilmediyse niçin, neden, sebebi ne? Yani bizler de merak ediyoruz bunu doğrusu, Meclis de merak ediyor kamuoyu da merak ediyor.

Üçüncü soru da şu şekilde...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Tanal...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bitiyor Başkanım, bitiyor, özür dilerim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Tanal, tamam, bitmeyebilir de şu uyarıyı yapmak durumundayım...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Marmara Üniversitesinde 9 kişi tutuklandı...

(Mikrofon Başkan tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bir saniyenizi rica ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Burada Sayın Cumhurbaşkanına hakaret...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bir saniye Sayın Tanal... Sayın Tanal, bana izin verin; bir saniye, bir saniye...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ama sözümü kestiniz.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, evet ama bir akışımız var, onu bozmayacağız.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Kadına yönelik, orada kız öğrencilerimiz de var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - İzin verin, izin verin.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Kadına şiddet yani Değerli Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Tanal, izin verirseniz, bir saniyenizi rica ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - İhtarname deniliyor, ihtarnameye uyulmadığı için... Şimdi toplantı salonunda herhangi bir anonsla yapılan bir ihtarname yok Değerli Bakanım. Yani benim sizden istirhamım, bununla ilgili geçmişte olan toplantılar oldu mu? Oldu ama hukuk -geçen gün de söyledim- Mardin'de ayrı uygulanıyor, Diyarbakır'da ayrı kullanıyor, İstanbul'da ayrı kullanıyor yani siz, Akademide çok iyi eğitimler de veriyorsunuz...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Tanal, bunları soru-cevap bölümünde rica edeceğiz sizden, şu anda programımızın akışını bölüyorsunuz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Zaten bitti üstat, bitti; soruyu da sordum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam.

Sayın Tanal, bunu soru-cevap bölümünde sorma hakkınız var, o zaman sorun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Peki, o zaman tekrar söz alayım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam, peki.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Bakana yönelik soruların sunumdan sonra soru-cevap bölümünde sorulmasını rica ettiğine ve görsel basının salonda kalarak Bakanın açıklamalarını kaydetmesinde yarar olduğunu düşündüğüne ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Zaten başka tür sorular olursa dışarıda basın mensubu arkadaşlarımız da hazır soru sormaya. Bizim gündemimiz şu anda çok yoğun, Bakanlığın uzun bir sunumu olacak Genel Kurul çalışmamızdan önce bu toplantıyı bitirmek durumundayız. O yüzden, konuyla ilgili sorulara önem vermenizi bütün arkadaşlardan rica ediyorum.

Şimdi değerli arkadaşlar, genellikle bu tür toplantılarda -medya mensubu arkadaşlar için de söylüyorum- görsel basını dışarıya davet ediliyor ama ben de gazeteci kökenli olduğum için biraz daha görsel basının içeride kalmasında fayda görüyorum, Sayın Bakanın da açıklamalarını kaydetmeniz de yarar var diye düşünüyorum.

3.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sorununa, son yirmi üç yılda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesine yönelik yapılan yasal düzenlemelere ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin bugün yapacağı sunumların konusuna ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Değerli milletvekilleri, kıymetli katılımcılar; gündemimizdeki işlerin görüşülmesine başlıyoruz.

Çok boyutlu, toplumsal bir sorunla, kadına şiddet ve ayrımcılıkla karşı karşıyayız. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kanayan bir yara bu. Türkiye'de özellikle son yirmi üç yıl içinde kadına karşı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesine yönelik Cumhurbaşkanımız Sayın Erdoğan'ın liderliğinde, Anayasa başta olmak üzere temel kanunlarımızda reform niteliğinde yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 2000'li yıllardan bu yana gerçekleştirilen yasal reformlarla ulusal mevzuatımız "şiddete sıfır tolerans" şeklinde bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu alanda kurumlarımızca önemli çalışmalar hâlen yoğun biçimde yürütülmektedir. Yasalardaki değişimin toplumsal yaşama yansması ve toplum tarafından içselleştirilmesi, benimsenmesinde uygulamacıların tutumları da çok önem taşımaktadır. "Şiddete karşı sıfır tolerans" ilkesiyle yürütülen politikalarımız, şiddetten arınmış bir toplum -bu ne kadar mümkün olabilir dünyada, tartışmalı bir şey- hedeflemektedir. Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede mevzuatın etkin uygulanması ve mağdurların adalete erişiminin sağlanması en önemli konu başlıklarımızdır.

Adalet Bakanlığınca, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi amacıyla yürütülen kamu politikası, hukuksal açıdan kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın sebepleri ve bu alanda alınması gereken önlemler, kadına karşı şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeler ve yapılması gereken değişiklikler, ceza ve infaz uygulamalarına yönelik değerlendirmeler, konuyla ilgili istatistik veriler, şiddet mağdurlarının adalete erişiminin sağlanmasına yönelik alınan tedbirler ve Komisyonumuzun araştırma konusuna ilişkin Adalet Bakanlığınca yürütülmekte olan ya da planlanan diğer çalışmalar hakkında Komisyonumuza bilgi vermek üzere sözü Sayın Bakanımız Yılmaz Tunç'a veriyorum.

Buyurun Sayın Bakan.

IV.- SUNUMLAR

1.- Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'un, Adalet Bakanlığının kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın haklarının güçlendirilmesi konusunda bugüne kadar yaptığı çalışmalar, bu alanda alınan yasal ve idari tedbirler, yapılması gerekenler ve mevcut durum hakkında sunumu

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Çok teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Araştırma Komisyonumuzun çok Kıymetli Başkanı ve kıymetli üyeleri, değerli milletvekillerimiz; hepimizi sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Kadınların her türlü şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenmesi ve bu alanda mevcut düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi ve alınması gereken ek tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırma Komisyonunun çok önemli olduğunu belirtmek istiyorum ve toplantıya davetiniz için de öncelikle çok teşekkür ediyorum.

Toplantıda Adalet Bakanlığımızın ilgili birimleriyle Komisyonumuzun huzurunda bugüne kadar bu alanda yapılan yasal ve idari tedbirler ve bundan sonra yapılması gereken hususlarla ilgili olarak etraflıca bir değerlendirme yapacağız. Mevcut durumu, tabloyu sizlere arz edeceğiz; özellikle konunun yargısal, adli boyutu, hukuki boyutu, bugüne kadar yapılan yasal düzenlemeler ve bundan sonra yasal ya da idari tedbirlerle ilgili neler yapılması gerektiğini de sizlerle istişare edeceğiz. Sizlerin sorularına da açıklıkla cevap vermek istiyoruz.

Kadına karşı şiddetin önlenmesi ve kadın haklarının güçlendirilmesi konusunda bugüne kadar önemli çalışmalar yapıldı; gerek mevzuatımızın yenilenmesi, Türk Ceza Kanunu'muzda kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili olarak gerekse Ceza Muhakemesi Kanunu'muzda ve Ceza İnfaz Kanunu'muzda da yine kadınlara yönelik bazı düzenlemeler gerçekleştirilmişti. Tabii, uygulamaya yönelik, idari tedbirlere yönelik de çok sayıda yeni uygulama son yirmi iki yılda hayata geçirilmişti.

Tabii, kadına yönelik şiddet bütün dünyanın problemi. Ülkemizde bir kadının bile şiddete maruz kalması bizi derinden üzer, hepimizi derinden yaralar. O nedenle, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, çocukların korunması, çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması konusunda hassasız. Bu konuda iktidarıyla, muhalefetiyle hepimiz aile bireylerinin korunması konusunda gerekeni yapmalıyız, eksiklikler varsa bunları gidermeliyiz. Bu konuda hepimiz aynı amaç etrafında burada toplanmış bulunuyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisimizin de bu konuya hassasiyetle yaklaşmış olması, yasamanın özellikle bu konuyu denetliyor olması, araştırma komisyonu vasıtasıyla gerek uygulamayla ilgili gerek yasal düzenlemelerle ilgili olarak ek tedbirleri araştırıyor olmasının özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve ayrımcılığın önlenmesi konusunda çok önemli ve faydalı olacağına yürekten inanıyorum.

Tabii, konu, aslında insan hakları; insan hakları, tüm insanların hiçbir ayırım gözetmeksizin sırf insan olmasından dolayı sahip olduğu haklar ve bu haklar kişilerin doğuştan sahip olduğu dokunulamaz ve vazgeçilemez haklar. Bizim için insan onurundan öte bir değer, insan onurundan üstün bir kimlik yok. Kadına yönelik şiddet bu insanlık onuruna yöneltilmiş en karanlık, en çirkin saldırı. Şiddetin hiçbir türünü kabul etmediğimiz gibi özellikle kadına yönelik olanını tartışmasız biçimde reddediyoruz. Kadına yönelik şiddeti insanlık ailesinin tamamına yöneltilmiş bir ihanet olarak görüyoruz çünkü kadına karşı şiddet yalnızca bir kadını değil bir aileyi, bir toplumu, nesilleri yaralayan, kökleri derine inen bir kötülüğün yansımasıdır. Bu bakımdan, kadına karşı şiddeti meşru göstermeye çalışan hiçbir bahaneyi kabul etmiyor, bu tür temelsiz savunmaları reddediyoruz ve bundan sonra da şiddeti meşru göstermeye çalışan her söylemin ve davranışın karşısında en güçlü şekilde durmaya devam edeceğiz.

Son yirmi iki yılda ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Ulusal Kalkınma Planları, Yargı Reformu Stratejisi Belgeleri, İnsan Hakları Eylem Planları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı gibi belgelerle kadının güçlendirilmesine yönelik politikalar geliştirildi. Bu politikalar doğrultusunda gerek anayasal gerek yasal gerek de bu uygulamaya yönelik olarak kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda birçok düzenlemeyi hayata geçirdik.

Bu kapsamda, 2003 yılına kadar aile hukukundan doğan davalara bakan ihtisaslaşmış bir mahkeme yoktu, 2003'te aile mahkemeleri devreye girdi. Aile mahkemelerinin kurulmasıyla beraber aile hukukundan doğan davalar yalnızca ihtisaslaşmış bu mahkemelerde görülmeye başlandı ve şu anda Türkiye genelinde 497 aile mahkemesi faaliyetine devam ediyor.

Tabii, kadın haklarıyla ilgili olarak özellikle Anayasa'mızda bir eksiklik vardı, kadınlar ile erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu daha net bir şekilde vurgulamak gerekiyordu. 1982 Anayasası'nda maalesef bu da eksikti ve 2004 yılında, Anayasa'mızın 10'uncu maddesinde kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna, devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğuna ilişkin düzenleme yapılmıştı ilk olarak. Sonrasında, 2010 Anayasa değişikliğiyle beraber, bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olamayacağına yönelik, kadınlara yönelik bir pozitif ayrımcılık düzenlemesi anayasal güvenceye kavuşturulmuş oldu.

2011 yılında da kurumsal yapının güçlendirilmesine yönelik Aile Bakanlığının kurulması önemli bir eksikliği aslında giderdi. Aile bireylerinin korunması, çocuk hakları, kadın hakları gibi kritik alanlarda daha etkin bir yönetim ve destekleme, destek sunulması için önemli bir adımdı Aile Bakanlığının kurulması.

2012 yılında da yine bizim kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve ailenin korunmasıyla ilgili en temel kanunumuz olan 6284 sayılı Kanun yürürlüğe girdi. Bu kanunla, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amaçlandı.

2020 yılında, Adalet Bakanlığı bünyesinde de Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kuruldu. Böylece, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere, adli süreçte suç mağdurlarının korunmasını amaçlayan kurumsal yapıyı Bakanlığımızda da oluşturmuş olduk. 6284 sayılı Kanun'da öngörülen tedbirler hakkında karar vermek üzere her adliyede tedbir mahkemeleri belirlendi. Bu alanda ihtisaslaşmış mahkemelerin görev yapması gerekiyordu. Bu konuda tedbir mahkemeleri Ankara, İstanbul, İzmir başta olmak üzere büyük illerimizde faaliyetine devam ediyorlar. Kadına yönelik şiddetle ilgili soruşturmanın daha etkin yapılabilmesi için sadece belirli cumhuriyet savcılarının görev aldığı özel soruşturma büroları faaliyete geçirildi. Hâlihazırda 81 ilimizde toplamda 247 adliyede bu soruşturma büroları faaliyet gösteriyor. Hem soruşturma aşamasında ihtisaslaşmış, sadece bu alanda çalışan cumhuriyet savcılarının görev yapması hem de tedbir konusunda ihtisas mahkemesinin, sadece tedbire karar veren mahkemelerin belirli mahkemeler olması, bu alandaki uygulamanın daha etkin hâle getirilmesini amaçlayan düzenlemelerdi.

Tabii, Türk Ceza Kanunu'muzda kadınlara yönelik işlenen suçlarla ilgili de özellikle caydırıcılığın sağlanması bakımından önemli

değişiklikler gerçekleştirildi. 2005 yılında yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu'nda kadınları koruyan önemli düzenlemeler yapıldı. 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'na göre kadına yönelik suçların cezaları yeni kanunumuzda daha da ağırlaştırıldı. Birçok suç bakımından suçun kadına, özellikle gebe kadına ve eşe karşı işlenmiş olması suçun nitelikli hâli olarak düzenlendi. Cinsel taciz suçunun aynı iş yerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenmiş olması cezada artırım sebebi olarak düzenlendi Türk Ceza Kanunu'muzun 105'inci maddesinde. Töre saikiyle kasten öldürme suçunun işlenmesi, suçun nitelikli hâli olarak kabul edilerek suçun cezası Türk Ceza Kanunu'ndaki en ağır yaptırım olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olarak düzenlendi. Yeni Ceza Kanunu'nda, cinsiyet farklılığı nedeniyle ayrımcılık yapmayı suç olarak düzenledik yine, Türk Ceza Kanunu 122'nci maddede. 2005 yılında yürürlüğe giren yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'yla cinsel saldırı suçlarından dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda mağdura baro tarafından avukat görevlendirilmesi isteme hakkı tanındı. Yine, 2014 yılında, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların cezaları ve infaz oranları kademeli olarak artırıldı. Koşullu salıverme oranları diğer suçlarda "1/2" iken cinsel suçlarda "3/4" olarak belirlendi. Uyuşturucu, cinsel suçlar ve terör suçlarında infaz koşullu salıverme süreleri diğer suçlara göre çok daha ağır hâle getirildi.

27'nci Yasama Döneminde, benim de milletvekili olduğum, Adalet Komisyonunda görev yaptığım dönemde, Dördüncü Yargı Paketi'yle kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının boşanılan eşe karşı işlenmesi hâli cezada artırım sebebi olarak düzenlendi. Böylece, kasten öldürme suçunun cezası müebbet hapis cezasıyken bu suçun boşanılan eşe karşı işlenmesi durumunda ceza ağırlaştırılmış müebbet olarak belirlendi. Kastens yaralama suçunun basit hâlinde ceza dört aydan bir yıla kadar hapis cezası iken bu, yarı oranında artırılarak altı aydan bir buçuk yıla yükseltildi. Eziyet suçunun cezası iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası iken bu, üç yıldan sekiz yıla kadar artırıldı. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun cezası bir yıldan beş yıla kadardı, bu da 1 kat artırılarak iki yıldan on yıla kadar hapis cezasına yükseltildi. 12 Mayıs 2022 tarihinde yapılan yeni düzenlemelerle kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit, işkence ve eziyet suçlarının kadına karşı işlenmesi hâli cezada ağırlaştırıcı neden olarak kabul edildi. Bu kapsamda, kasten öldürme suçunun cezası müebbet iken ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çevrildi. Kastens yaralama suçunun cezasının alt sınırı da yine artırıldı; tehdit suçunun, işkence suçunun, eziyet suçunun, bunların alt sınırlarında yine artırım oldu cezada caydırıcılık olması amacıyla. Kadına karşı işlenen kastens yaralama suçu katalog suçlara dâhil edildi. Ceza Muhakemesi Kanunu'muzun 100'üncü maddesindeki tutuklama sebepleri arasında "Kadına karşı işlenen kastens yaralama suçlarında somut delil varsa tutuklama sebebi varsayıılır." şeklinde düzenleme yapıldı. Israrlı takip eylemi sürekli konuşulan bir konuydu. "Israrlı takibin müstakil bir suç hâline getirilmesi lazım, Ceza Kanunu'muzdaki bu eksikliğin giderilmesi lazım." şeklindeki kamuoyundaki beklentiler karşılandı ve Türk Ceza Kanunu'muza 123/A maddesi ihdas edildi ve ısrarlı takip eylemi müstakil bir suç olarak düzenlenmiş oldu. Böylece, kadınlara yönelik koruma kalkanını daha da güçlendirmiş olduk. Türk Ceza Kanunu 62'nci maddede de önemli bir düzenleme yapıldı yine aynı paket içerisinde, iyi hâl indirimiyle ilgili; sürekli, aslında, bugün de tartışılan bir konu. Özellikle "kravat indirimi" dediğimiz, sanıkların duruşmada sırf salt indirim alabilmek için kılık kıyafetini düzeltmesinin, şekli tutum ve davranışlarının takdiri indirim sayılamayacağına yönelik bir düzenlemeyi de Türk Ceza Kanunu'muzda düzenledik. Tabii, burada, aslında, kılık kıyafet nedeniyle indirim... Özellikle hâkimlerimizin bu takdiri indirim sebeplerini uygularken aslında kravat takıp takmadığına bakma değil, kişinin geçmişine, suç işleme eğilimine, gelecekteki etkisine vesaire bakması gerekiyor. Maddede bu şekilde bir düzenleme var ama burada, uygulamada birtakım problemlerle karşılaşıldı ve bu eleştiriyi ortadan kaldırmak için de kişinin duruşmadaki sadece şekli tutum ve davranışlarının indirim sebebi sayılamayacağına yönelik önemli bir düzenleme yapıldı ve bu da uygulamada birtakım tereddütleri gidermeye vesile oldu. Suç mağduru kadınların talepleri hâlinde ücretsiz olarak avukat görevlendirileceğine yönelik düzenleme de kadınların adalete erişimi açısından önemli bir düzenlemeydi.

Değerli Başkanım, kıymetli milletvekillerimiz; adli süreçlerde adalet sistemiyle yolu kesişen her vatandaşımızın desteklenmesi bizim temel önceliğimizdir. İşte, bu bakış açısından hareketle, Adalet Bakanlığı olarak mağdur odaklı adalet anlayışını hayata geçirmenin gayreti içerisinde olduk. Bu kapsamda, suç mağduru kadın ve çocukların faillerle bir araya gelmeden uzmanların desteğiyle özel ortamlarda ifadelerini verebilmelerine imkân sağlayan adli görüşme odaları oluşturuldu. Bugün itibarıyla 81 ilimizde 164 adliyede 172 adli görüşme odasında şu ana kadar 128 bin adli görüşme gerçekleştirildi, uygulamanın başladığı günden bu yana. Kadınlarımız ifadelerini verirken, çocuklar da dâhil olmak üzere -mağdur çocuklar Çocuk İzlem Merkezlerinde ve diğer suça sürüklenen çocuklar ve kadınların da hem müşteki hem şüpheli kadınlar bakımından- adli görüşme odalarında diğer kişilerden ayrı yerlerde ifadelerinin alınması sağlanmış oldu. Ayrıca, 81 ilimizde kurulan ve sayısı 171 olan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerimiz var adliyelerimizde. Başta çocuklar, kadınlar, engelli ve yaşlı bireyler olmak üzere tüm mağdurların adli süreçte yalnız olmadıklarını hissediyorlar, adliyelere geldiklerinde bu kesimler Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine gidiyorlar. Orada uzmanlar var, psikologlar var, sosyal çalışmacılar var; onlar onları dinliyor, yönlendiriyor, dava açmak istiyorsa ona yol gösteriyor yani bir ifadesi varsa adli görüşme odasına onu alıyor, götürüyor. Dolayısıyla orada onlara adli süreçlerde onların yıpranmaması noktasındaki önemli destekleri, sosyal ve psikolojik destekleri veriyorlar. Bu müdürlükler de 2019 yılında faaliyete geçmişti, şu ana kadar 183.399 kişiye bilgilendirme yapılmış; 346.489 hukuk dosyasında, 164.267 ceza dosyasında olmak üzere 510.756 sosyal inceleme raporu hazırlanmış; 19.072 hukuk dosyasında 112.980 ceza dosyası olmak üzere 132.052 dosyada ifadeye katılmış ve toplamda 1 milyon 465 bin 199 kişiye adli süreçte psikososyal destek sağlanmış.

Uygulamalarımızın kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalıklarını arttırmak için Adalet Akademimiz de her yıl hâkim, savcı ve yardımcılara yönelik eğitimler veriyor. Türkiye Adalet Akademisi hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitim bakımından hâkim, savcı adayları, hâkim, savcı yardımcılarını ve hâkim ve savcılarımızın eğitimlerini veren bir kurumumuz. Dolayısıyla Adalet Akademimizin bu alanda da kadına yönelik şiddetle ilgili olarak bu mücadelenin başarılı olabilmesi için, farkındalığı arttırmak için hâkim ve savcılarımıza yönelik eğitimleri de var. Bu eğitimlere de hız kesmeden devam ediyorlar. Özellikle 2024 yılında, baktığımız zaman, uzaktan eğitim de dâhil olmak üzere 2.525 hâkim ve savcı yardımcısına aile hukukundan kaynaklanan davalar ve 6284 sayılı Kanun uygulamaları konusunda eğitimler verildi.

Bakanlık olarak kadınların adalete ve yargı hizmetlerine katılmasını da çok önemsiyoruz. Bu kapsamda 2002 yılında kadın hâkim ve savcı sayısı 1.847'ydi, bugün bu sayı yüzde 406 oranında artarak 9.353'e yükseldi. Şu anda toplam 24.695 hâkim ve cumhuriyet savcısının

yüzde 38'i kadınlardan oluşuyor, kürsüde kadınların ağırlığı giderek artıyor; şu anda en son alınan hâkim, savcı yardımcılarının da yüzde 60'ı kadınlardan oluşuyor. Dolayısıyla yargıda özellikle hâkim ve savcılarımızın, kürsüde vicdanlı olarak karar verecek olan, hukukun üstünlüğünü dikkate alacak olan, adaleti en güzel şekilde tecelli edeceklerine inandığımız kadınlarımızın sayısı kürsülerde de giderek artmaya devam ediyor. Hâlihazırda toplam 3.642 hâkim ve savcı adayının ve yardımcısının 1.690'ı da kadınlardan oluşuyor. Adalet teşkilatımızda görev alan 95.870 personel var, bunun 45.416'sı yani yaklaşık yarısı kadın personelden oluşuyor; Adalet Bakanlığında kadın-erkek fırsat eşitliği de böylece aslında sağlanmış oluyor. Tabii, cezaevi personelimiz açısından erkeklerin ağırlığı daha fazla çünkü cezaevlerinde ceza infaz koruma memurlarımız çoğunlukla erkekler çünkü erkek mahkûm ve tutuklu sayısı daha fazla olduğu için oradaki oran farklı.

Sizlerle paylaştığım bu hususlar ve verdiğim rakamlar kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda aslında kararlı olduğumuzu ve nereden nereye geldiğimizi de... Hem mevzuat açısından, tabii, uygulama açısından da yapılabilecek çok şey var daha. Yasal düzenleme açısından da yine bizim yargı reformu strateji belgesi hazırlığımız da son aşamada, önümüzdeki günlerde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kamuoyuyla paylaşılacak. Orada da yine kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili olarak önemli amaç ve hedefler olacak, o hedefleri gerçekleştirmeye yönelik birtakım faaliyetler öngöreceğiz hem yasal hem idari olarak. Bu konuda tabii, henüz daha Yargı Reformu Strateji Belgesi açıklanmadı. Bütün toplum kesimlerinin görüşlerini aldık, uygulayıcılardan, hâkimlerimizden, savcılarımızdan, avukatlarımızdan, hukuk fakültelerinden, barolardan ve bu alandaki sivil toplum kuruluşlarından aldığımız görüşler doğrultusunda yaklaşık bir yıllık bir çalışma yaptık. Bu çalışmanın neticesinde belgemiz de hemen hemen tamamlandı. Bu toplantıda da yine, ortaya çıkacak olan kadına yönelik şiddetle mücadele ve ayrımcılığın önlenmesiyle ilgili önerileriniz, değerli düşünceleriniz elbette ki bu reform belgesi için bize bir ışık tutacaktır.

Değerli Başkanım, kıymetli Komisyon üyelerimiz; tabii, burada, özellikle, bir kadının dahi ayrımcılığa, şiddete, haksızlığa maruz bırakılması hepimizi derinden üzer. O nedenle, gerek Adalet Bakanlığı olarak gerekse Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak, İçişleri Bakanlığı olarak devletimizin tüm kurumları, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde... Bu konuda çok hassas Sayın Cumhurbaşkanımız "Kadına şiddet insanlığa ihanettir." diyor; bundan daha önemli bir cümle olamaz. Dolayısıyla, kadını korumamız, çocukları korumamız, aileyi korumamız gerekiyor. İnsanın güçlü olması gerekiyor. İnsan güçlü olursa aile güçlü olur, aile güçlü olursa toplum olarak güçlü oluruz. Bu alanda yapacaklarımız var, zaten bu amaçla bu Komisyon kuruldu. Geçmiş yıllarda da geçmiş yasama dönemlerinde de aynı, benzer mahiyette, benzer amaçlı komisyonlar kurulmuştu. Meclis komisyonlarımızın özellikle yürütmeye ışık tutacak fikirleri bizim için emir telakkisidir çünkü sizler denetim ve yasama görevini yapıyorsunuz. Biz sizin aldığımız kararları uyguluyoruz. Dolayısıyla, uygulamadan gelen sorunları, önerileri değerli milletvekillerimizin takdirlerine arz etmek bizim görevimiz. Biraz sonra sunumda da ilgili daire başkanımız mevcut tabloyu aktaracak; özellikle adalete intikal eden boyutunu sizlere aktarabiliyoruz çünkü diğer, özellikle önleyici tedbirler diğer bakanlıklarımızın görevleri içerisinde, onlar da Komisyona geldiklerinde önleyici tedbirlerle ilgili neler yapıldığını ve neler yapılması gerektiğini mutlaka aktaracaklardır. Tabii, konunun yargıya intikal eden boyutu ve özellikle kadının korunmasıyla ilgili 6284 sayılı Yasa'daki tedbirlerin etkili bir şekilde uygulanması mahkemelerin görevi, soruşturma makamlarının yaptığı çalışmalar var, dolayısıyla önemli bir alanı da Adalet Bakanlığının bünyesi içerisinde. Bu konuda Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığımız da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle bu amaçla kurulan bir birimimiz ve Adalet Bakanlığı olarak da biz bu konuyu sonuna kadar sahiplenmenin gayreti içerisinde olacağız.

Yine, son bir yılda Bakanlık olarak Uluslararası Aile Hukuku Sempozyumu gerçekleştirdik. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyiyle iş birliği içerisinde bunu yaptık. Orada, özellikle yurt dışından gelen akademisyenler, uygulayıcılar oldu, ayrıca ülkemizden akademisyenler ve uygulayıcılarla paneller şeklinde bu sempozyum düzenlendi ve onun da çıktıları var, onun çıktılarını da yargı reformu belgesine yansıtıyoruz. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulunda Bakanlığımız da var ve onun toplantılarını da gerçekleştirdik Aile Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı olarak.

Yine, Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Ulusal Koordinasyon Kurulu toplantılarını da gerçekleştiriyoruz, orada Bakanlığımızı temsil ediyoruz. En son 21 Kasım'da kadına şiddetle mücadele ve kadınların adalete erişimiyle ilgili Adalet Bakanlığı olarak önemli bir toplantı düzenledik, sempozyum ve sonrasında da oturumlar gerçekleşti. O oturumlarda hem avukatlarımız hem bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşu temsilcilerimiz ve akademisyenlerimiz görüşlerini ifade ettiler ve uygulamaya yönelik, 6284'ün uygulanmasına yönelik birtakım önerilerde bulundular. Tüm bunları biz yayınlayacağız ve özellikle yapılması gereken konularla ilgili de önümüzdeki süreçte dikkate alacağız.

Meclis çatısı altında 2009'da Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuştu. Tabii, Bakanlığa atandıktan sonra ziyaret ettiğim ilk komisyonlardan biri de Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuydu çünkü onların önerilerini, özellikle kadına şiddetle mücadelede adli ve hukuki konularda yapılması gereken hususlarda milletvekillerimizin fikirlerini almak önemliydi. Başkanımız davet etti, onlarla da sizlerle olduğu gibi önemli bir toplantı yapmıştık. Yine, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna da davet edilmiştim, orada da yine milletvekillerimizin çok kıymetli fikirlerini dinlemiştik. Sempozyumlarda, toplantılarda, komisyonlarda kadın hakları ve kadına şiddetin önlenmesi konularında yapılan oturumlar, görüşler, öneriler, hepsi Bakanlığımız tarafından dikkate alınıyor ve özellikle mevzuat yapımında, Adalet Bakanlığımız taslak çalışmalarında sizlere her zaman destek olmaya, sizin takdirlerinize arz etmeye her zaman hazır ve inşallah, Yargı Reformu Strateji Belgemizde de ana hatlarıyla, tabii, ayrıntılar, faaliyetler vesaire açıklandıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanımız açıkladıktan sonra kamuoyu öğrenecek. Özellikle hukukun üstünlüğünü esas alan, öngörülebilir ve gecikmeyen bir adalet sisteminin içerisinde kadınlar da var. Dolayısıyla, özellikle kadınlarımız, çocuklarımız bizim için çok önemli; onların korunması, her türlü şiddetten onların arındırılması özellikle strateji belgemizde de vurguladığımız konulardan olacak. Kadın haklarının korunmasına yönelik yeni uygulamaların geliştirilmesine, kadına karşı şiddetle mücadelede etkin olunmasına, kadınların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik birçok faaliyet ve hedefe yer vereceğiz ve belgemizi tüm paydaşların görüşlerini alarak olgunlaştırdık. Bu kapsamda, burada ifade edeceğimiz düşünce ve görüşler de bizler için büyük bir önem taşıyacak ve her birini bugün not alacağız çünkü daha iyiye ulaşabilmemizin yolunun

ancak sahada karşılaştığımız sorunları ve tespitlerinizi bizimle paylaşmanız ve bunları etraflıca müzakere etmemiz hâlinde mümkün olacağına inanıyoruz. Çünkü milletvekillerimiz sahada olan kişiler, siyasetçiler, sizler halkın arasındasınız, dolayısıyla bizler de halkın arasındayız, hep beraber vatandaşlarımızın derterine derman olmak için buradayız. Dolayısıyla, sizin tespitleriniz, görüşleriniz bizler için çok değerli.

Kıymetli Başkanım, sözlerime son verirken biraz sonra, tabii, sunuma geçeceğiz, asıl soru-cevap şeklinde olursa çok daha verimli olacağına inanıyoruz. Kim olursa olsun, nereden gelirse gelsin ve kime yönelirse yönelsin şiddetin karşısında durmak yalnızca bir tercih değil, bir zorunluluktur. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, tüm kamu idarelerinden sivil toplum kuruluşlarına, kolluktan adalet ve hukuk düzenine, eğitimden medyaya kadar topyekûn ortak bir mücadeleyi gerektirir. Bu nedenle, kadına yönelik şiddeti önleme konusunda her türlü tedbir, her türlü görüş bizim için önemlidir ve değerlidir.

Bu vesileyle, Kadına Karşı Şiddeti ve Ayrımcılığı Araştırma Komisyonumuza davetiniz için tekrar çok teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Bakanım, çok teşekkür ederiz.

Söylediğiniz gibi, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Sayın Meral Gökkaya galiba bize sunum yapacak ama şimdi bu tür toplantılarda sadece önümüzdeki bir bardak suyla idare edersek bu da şiddete girebilir bence, çay bekliyoruz, görevli arkadaşlardan rica edelim. Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Asıl, tabii, medya mensubu arkadaşlarımız, dediğiniz gibi... Soru-yanıt bölümünü, aslında ben de onu merak ediyorum. Bu açıklamalar doğrultusunda gelecek sorular önemli; soruya karşı verilecek cevap bir sunumdan daha farklı nitelik taşıyor, gazetecilikte bunu gördük. Basın mensubu arkadaşlarımız kalabilir yani zaten kalacak ama görsel medya da kalabilir.

Sunumu alalım, ondan sonra hızlıca soru-cevap bölümüne geçeriz.

Buyurun Sayın Gökkaya.

2.- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın, Adalet Bakanlığının kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi alanındaki çalışmaları, istatistiki veriler, şiddet mağdurlarının adalete erişiminin sağlanmasına yönelik alınan tedbirler ve planlanan diğer çalışmalar hakkında sunumu

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim, kıymetli hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben, Adalet Bakanlığı adına, bugün, kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesiyle ilgili neler yapıyoruz Bakanlık olarak, toplu, tüm birimlerden aldığımız verilere göre bir sunum hazırladık, onları sizinle paylaşmak istiyorum.

Öncelikle, sunum planımız mevzuat, politika belgeleri, kurumsal altyapı, bütçe, Bakanlığımızca atılan adımlar, kurumlar arası iş birliği, sayılarda kadın temsili, istatistiki veriler, adli süreç ve mevzuat değişiklikleri, şiddet mağdurlarının adalete erişimi ve son olarak 717 sayılı -daha önce Meclis tarafından araştırılan, araştırma sonucunda oluşturulan- Rapor kapsamında yapılan çalışmaları sizlerle paylaşacağım.

Bildiğiniz gibi, mevzuattan biraz önce Sayın Bakanımız da bahsettiler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın eşitlikle ilgili ve ailenin korunmasıyla ilgili maddelerinden başlıyor, Türk Ceza Kanunu'ndaki kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin hükümler, yine, yargılama usulü, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, yine, söz konusu kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin uygulama yönetmelikleri var, üzerinde çok uzun durmak istemiyorum, 154/2 sayılı Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Genelgemiz var, 170/1 sayılı Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları Genelgemiz var, yine, 176 sayılı Adli Görüşme Odaları Genelgemiz var. Bunun dışında, İçişleri Bakanlığının ve Aile Bakanlığının da konuya ilişkin genelgeleri var, yine, Sağlık Bakanlığının da yönergeleri var iş akış süreçleriyle ilgili. Son olarak, Cumhurbaşkanlığımızın (2023/16) sayılı Kararı'yla Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi çıkarıldı ve bir kurul oluşturuldu.

Adalet Bakanlığının politika belgelerinde kadına yönelik şiddetle ilgili hangi başlıklara yer verdik, hangi belgelerde yer verdik? Yargı Reformu Strateji Belgesi'nde, İnsan Hakları Eylem Planı'nda ve Stratejik Plan'da çeşitli faaliyet, hedef ve amaçlara yer verdik.

Bu kapsamda, öncelikle 2024 ve 2028 yıllarını kapsayan stratejik planda, adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamalar geliştirilmesi ve adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmesine yönelik bir amacımız var, bu amaç kapsamında da hâkim ve cumhuriyet savcılarının, şiddetle mücadelede görev alan yargı personelinin uzmanlaştırılmasına yönelik adımlar var.

Yine, adli yardım sisteminin etkin hâle getirilmesi, hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerin programlarının geliştirilmesi, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin hizmet sunma kapasitesinin artırılması, adli süreçte kadın mağdurların haklarının etkin kullanmasını sağlayacak ve adalete erişimlerini kolaylaştıracak tedbirlerin alınması, mağdur kadınların yargısal süreçlerdeki haklarına ilişkin bilgiye kolay erişiminin sağlanmasına yönelik hedeflere yer verildi.

Bunun dışında, bildiğiniz gibi, Aile Bakanlığıyla birlikte İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve birçok kurumun içinde yer aldığı bir eylem planımız var: IV. Ulusal Eylem Planı. 2021 ve 2025 yıllarını kapsayan bu eylem planında da Adalet Bakanlığına verilen görevler vardı, bunları kısaca özetlemek istiyorum.

6284 sayılı Kanun'un uygulanmasından sorumlu ihtisaslaşmış aile mahkemesi sayısının artırılmasına yönelik bir hedef vardı. Burada, biz, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 27 Aralık 2019 tarihli kararıyla her adliyede belirli mahkemeleri tedbir mahkemesi olarak belirledik. Daha önce her aile mahkemesine geliyordu bu tedbir dosyaları, şu anda her adliyede belirli hâkimler bu işe bakıyor, iş yoğunluğuna göre de

birden fazla hâkimin bizatihi buna baktığı yerler var; 19 hâkimle de tüm Türkiye’de -İstanbul, Anadolu, Çağlayan, Ankara, İzmir gibi birçok yerde de- sadece bu işe bakan hâkimlerimiz var.

6284 sayılı Kanun’un uygulanmasında görevli hâkim ve savcılarının eğitimiyle ilgili bir faaliyet vardı, bununla ilgili de Türkiye Adalet Akademisi ve Bakanlığımız tarafından çeşitli eğitim çalışmaları gerçekleştiriliyor.

Yine, Türk Ceza Kanunu’nda ilgili mevzuatın incelenmesiyle, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda uzman kişilerin yer aldığı çalışma grubu oluşturularak çalışmalar yürütülmesi vardı, biz bu çalışmaları da gerçekleştirdik ve biraz sonra bahsedeceğim kanun değişikliklerini de -tabii, sizlerin vasıtasıyla- hayata geçirmiş olduk.

Türk Ceza Kanunu kapsamında yine IV. Ulusal Eylem Planı’nda verilen görevlerden bir diğeri de mevcut suç tiplerini ve cezayı ağırlaştırıcı sebeplerin gözden geçirilmesiydi; ısrarlı takip, siber şiddet gibi mevzuat değişikliğinin gerçekleştirilmesiydi. 2021 ve 2022 yıllarında da bu konuda hem Türk Ceza Kanunu’nda hem Ceza Muhakemesi Kanunu’nda gerekli değişiklikler gerçekleştirildi. Farklı ülkelerde kadına yönelik şiddet eylemlerinin ceza ve infaz uygulamalarına yönelik inceleme yapılmasıyla ilgili bir faaliyet vardı, bunu da gerçekleştirdik. Kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin uyuşmazlıklarda haksız tahrik ve takdiri indirim müesseselerinin uygulanmasının analiz edilmesi vardı. 2022 ve 2023 mahkeme kararları üzerinden tek tek biz bu verileri de gerçekleştirip bir çalışma ortaya koyduk. Kadına yönelik şiddet fiillerine ilişkin adli süreçlerde sağlıklı ve düzenli veri girişinin sağlanmasına yönelik cumhuriyet savcılıkları, ceza mahkemeleri ve aile mahkemelerinde görevli yardımcı yargı personeline de bu kapsamda düzenli olarak ve sürekli olarak eğitimler gerçekleştiriyoruz. Yine, ADM’lerin sayısının artırılması, kapasitesinin geliştirilmesiyle ilgili bir hedef vardı; 81 ilde 171’e çıkardık müdürlük sayımızı. Burada da psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacılardan oluşan uzmanlar görevlendirdik. Hâlihazırda 1.595 uzmanımız görev yapıyor, buralarda psikososyal destek sağlıyorlar adli süreçte hem hukuk hem de ceza yargılaması sırasında.

Şiddet mağdurunun adli yardım uygulamasından yararlanmasını kolaylaştırılmasıyla ilgili bir başlık vardı. Burada adli yardım başvuru formunu matbu hâle getirdik, e-devlet üzerinden erişime açtık, yine nasıl adli yardıma başvurulabileceğine ilişkin de broşürler, metinler hazırladık. Bu metinleri işaret diline de işitme engelliler için çevirdik, video metinlerimizi sitemizde yükledik. Bundan başka, Türkiye Barolar Birliğiyle iş birliği hâlinde şiddet mağduru destek merkezleri açtık 6 ilde ve bu illerde görev alacak avukatların eğitimlerine biz de Bakanlık ve Başkanlık olarak destek verdik. Yine, şiddet mağduru kadınların haklarına ilişkin bilgiye kolay erişimi için oluşturulan çevrim içi platformların iyileştirilmesi adımı kapsamında da “magdur.adalet.gov.tr” ve “magdur.bilgi.adalet.gov.tr” internet adreslerini oluşturduk. Burada da suç mağdurlarının haklarıyla ilgili bilgi edinmesi ve yönlendirilmelerine ilişkin, diğer kurumlardan alabilecekleri hizmetlere yönelik bilgilere yer verdik. Bunun dışında, biraz önce önünüze de bıraktığımız yayınlar gibi birçok yayın, eğitim modülü oluşturduk; hem eğitimlerini verdik hem modüllerimizi uygulayıcılara dağıtmış, ilgili kurumlara da paylaşmış olduk, internet sitemizde de hâlihazırda dijital hâlleri mevcut.

Bundan başka, IV. Ulusal Eylem Planı kapsamında hukuk klinikleri oluşturulmasıyla ilgili hedefler vardı; bunu da Ankara, Isparta, Erzurum ve İzmir’de gerçekleştirdik. Kadına yönelik şiddet failleri ve kadın cinayeti hükümlülerine yönelik araştırma gerçekleştirilmesi vardı, 2021 yılında, şiddet faili tipolojisi çalışması yaptık Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumunda, CTE Genel Müdürlüğümüz iş birliğiyle beraber; Ankara Üniversitesiyle yaptık bu çalışmayı. Hâkim ve savcı adayları ile adliyelerde görev yapan hâkim ve cumhuriyet savcıları ve adliye personeline yönelik, kadının insan hakları, şiddetle mücadele, kadınların adalete erişimiyle ilgili olarak birçok çalışma yaptık. Türkiye Adalet Akademisinin eğitimleri var; düzenli, sürekli ve zorunlu eğitimleri var. Bakanlığımız tarafından 20 ilde tüm uygulayıcılarla bir araya geldik; saha, yuvarlak masa çalışmaları yaptık, aksayan yönleri konuştuk, çözüm önerileri geliştirdik. Bundan başka, 9 tane farkındalık çalıştayı yaptık tedbir mahkemesi hâkimleri ile aile içi şiddet savcılarına yönelik, 350 kişi katıldı bunlara da. Bundan başka hem çevrim içi hem de değişik toplantılarda, 25 Kasım Kadına Şiddetle Mücadele Günü vesilesiyle veya başka vesilelerle de birçok çalıştay ve panel gerçekleştirdik.

IV. Ulusal Eylem Planı kapsamında bir diğer faaliyet, kadına yönelik şiddet eylemlerinden dolayı denetimli serbestlik altında bulunan yükümlülerin öfke kontrol programlarına katılmasının sağlanmasıydı. CTE Genel Müdürlüğümüzün psikososyal servisleri üzerinden de bunları düzenli olarak ve sürekli olarak hem hükümlere hem denetimli serbestlik altındakilere yönelik olarak yapıyoruz. Yine, kadın şiddet faillerinin tutuklu ve hükümlülerinin izin, firar ve tahliyeleri durumunda izleme ve takibi için 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca kolluk birimlerine gerekli tedbirlerin alınması için ihbarda bulunuyoruz. UYAP’a entegrasyon sağladık, böyle bir durumda kolluk birimlerine bu kişilerle ilgili veriler düşüyor, kolluk analiz edip gerekirse mağdura haber veriyor; bu, CBK’de yapılan düzenleme sonucunda gerçekleştirdiğimiz bir çalışma.

6284 sayılı Kanun kapsamında, fiziki koruma tedbirleriyle birlikte rehabilitasyon programlarının alınmasına da bu kararların alınmasına da vesile olmak için birçok farkındalık çalışması yaptık. 6284 sayılı Kanun’un 15’inci maddesi uyarınca ŞÖNİM’e sunulması gereken destek hizmetleri kapsamında biz şiddet faillerinin de rehabilite süreçlerine dâhil edilmesine yönelik çalışmalar yürüttük. Bu konuda Aile Bakanlığında da belli pilot illerde kapasite geliştirilmesi, eğitici eğitimi ve hizmet sunumu başladı diye biliyorum.

Yine, bundan başka, 2024 Faaliyet Planı kapsamında yerine getirilen faaliyetlerden bir diğeri de Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilen eğitimler. Bunların, aile hukukundan kaynaklanan davalar, mağdur hakları ve 6284 sayılı Kanun’un uygulamalarıyla ilgili hem yüz yüze hem çevrim içi hem video metin hem canlı ders gibi birçok farklı versiyonu var. Adaylara zorunlu olarak veriliyor, meslek içi programlarında da ayrıca yer veriliyor bu konulara. Bunun dışında da 7/24 internet sitesi üzerinden uzaktan eğitim sistemi kapsamında bu konular hâkimlerimizin, savcılarımızın ve adaylarımızın ulaşabileceği noktada bulunuyor.

Sayın Bakanımızın da teşrifleriyle, 21 Kasım 2024 tarihinde şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan bir panel gerçekleştirdik. Buraya uygulayıcıları ve çeşitli kurumların temsilcilerini davet ettik. Burada da şiddetten, şüpheli ölümden kadına yönelik şiddetle mücadelede alınması gereken tedbirlere ve adli süreçlere kadar birçok konuyu yer verdik.

Bundan başka, bu yıl itibarıyla, 4 Mart 2024 tarihinde, Gaziantep ilinde depremden etkilenen illerdeki hâkim, cumhuriyet savcısı ve

uzmanları, yine baro temsilcilerini, ŞÖNİM'i vesaire kolluk personelini toplayarak bir çalıştay gerçekleştirdik. "Depremde hangi yönlerde sıkıntı yaşadık, deprem sonrasında irtibatı nasıl sağladık?" gibi konular üzerinde duruldu. Burada, mesela, elektronik kelepçeyle ilgili, anında, kaç kişi vardı, onların tespitini yaptık, ulaştık, uzatılması gerekeni uzattık. Diğer illere gidip de bizden uzatma istemeyenler oldu, onlar da diğer tedbir kararlarıyla korunmaya devam ettiler. Bundan başka, yine, bu bölgede çalışan yardımcı yargı personeline yönelik de bilgilendirme, yönlendirme eğitimlerimiz oldu.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yine İzmir ve Ankara'da halka açık adliye günleri gerçekleştirildi. Biraz önce Sayın Bakanımız ADM'lerde sunulan hizmetlerle ilgili bilgiyi paylaştı. 2019 yılında kuruldu bizim müdürlüklerimiz. Bu tarihten itibaren 1 milyon 465 bin 199 kişiye biz adli süreçte psikososyal destek hizmeti sunmuş, bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sağlamış olduk.

Yine, internet sitelerimizden bahsetmişim.

Depremden sonra adli yardıma ne şekilde başvurulacağıyla ilgili olarak da biz çeşitli broşürler hazırladık ve deprem bölgeleri ile depremden en çok etkilenen illere bu broşürlerin dağıtımını gerçekleştirdik.

Kadına yönelik şiddet eyleminden dolayı denetimli serbestlik altındaki hükümlüler ile diğer tutuklu ve hükümlülere yönelik öfke kontrol programlarını gerçekleştirdik, tahliye bildirimlerine devam ettik.

Bir de şimdi, kadına yönelik şiddetle mücadelede biz ayrıca, Aile Bakanlığıyla birlikte, her kurumun sorumlu olduğu görevlerle ilgili yıllık faaliyet planları yapıyoruz. 2025 Yılı Faaliyet Planı'nda da yine hem rehabilite programları hem eğitimlerin devam etmesi hem kapasitenin artırılması, hizmet kapasitesinin artırılması, koruma tedbirleri ve rehabilitasyonun eş zamanlı yürütülmesine yönelik adımlar var. Biraz önce bahsettiğim gibi, bunlar zaten süregelen eylemler, faaliyetler; bunu biz, bugüne kadar yaptığımız gibi bundan sonra da yapmaya devam edeceğiz. Burada da bu şeylere tekrar yer vermiş olduk.

Burada teşkilat yapısından bahsetmek istiyorum. 10 Haziran 2020 tarihinde 63 sayılı CBK'yle kuruldu Başkanlığımız. Başkanlık içerisinde Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığımız kuruldu; ayrıca, kadınların adalete erişiminin güçlendirilmesine, tekrarlanan mağduriyetlerin önlenmesine yönelik yine bilgilendirme, yönlendirme hizmetlerinin sunulmasına dair hizmetler yürütüyor. Yine, ulusal, uluslararası kuruluşlarla iş birliği gerçekleştiriyor, bu alanda kurumlar arası iş birliğini sağlıyor.

Bütçeyle ilgili bir soru vardı bize gelen listede. Bütçe planlamasında biz kadın-erkek fırsat eşitliğine uygun şekilde yeterli bütçe sağlıyoruz Bakanlık olarak. Başkanlığımız bizatihi kırılğan gruplara zaten hizmet sunan bir Başkanlık. Bizim bütçemiz bu alanda hizmet ediyor. Hizmet sunarken de kadın, yaşlı, engelli, çocuk, tüm kırılğan gruplara bu hizmetleri sunuyoruz.

Bundan başka, Aile Bakanlığının yürüttüğü bir proje vardı, Türkiye'de Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama Bütçeleme Projesi. Bu proje kapsamında da hem bizim Başkanlıkta hem de Bakanlıkta ilgili genel müdürlüklerden bu idari mali işlerde görevli personelin eğitimlerini de gerçekleştirmiş olduk.

Tabii, hem ceza infaz kurumlarında hem de adliyelerde sunulan hizmetlerde kadın ve erkeğe sunulan hizmetlerle ilgili bütçeler hazırlandı, bunlar uygulanıyor. Bunun dışında, eğitime gelen hâkim, savcı sayısında da personel alımında da biz kadın-erkek dengesine dikkat ederek bütün alımlarımızı gerçekleştiriyoruz. Burada da bütçeyi bu şekilde, kadın-erkek fırsat eşitliğine uygun şekilde gerçekleştirmiş oluyoruz.

Bundan başka, kadına yönelik şiddetle mücadelede yaptığımız önemli bazı genelgeler var, onlardan bahsetmek istiyorum. 10 Ocak 2023 tarihli 154/2 sayılı bir genelge var. Bu genelgede büroların kurulması ve ihtisaslaşmanın sağlanması, olabildiğince savcı değişikliği yapılmaması, yine alınması gereken tedbirler ve adli süreçle ilgili nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin hususlara yer verdik, uygulayıcılarla bunu paylaştık. Yine, eğitimlerde de bu hususa değiniyoruz.

170/1 sayılı Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları Genelge'miz var, 31 Ekim 2022 tarihli. Aynı şekilde, burada, belirli savcılarının görevlendirilmesi ve uzmanlaşmanın sağlanması konusunda kolluk birimlerine cinsel suç soruşturmalarında ayrıntılı talimatlar verilmesine, mağdurların ifadelerinin çocuk izlem merkezleri ve adli görüşme odalarında alınmasına yönelik hususlara dikkat çektik.

6284 sayılı Kanun kapsamında -Sayın Bakanımız da söylediği için tekrara girmek istemiyorum- tedbir mahkemelerini kurmuş olduk. Yine, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarını kurduk ve buralarda belirli savcılarını görevlendirdik. Hâlihazırda 81 ilde 242 büromuz faaliyet hâlinde. Bu kişilerin düzenli olarak eğitimlerini de gerçekleştiriyoruz.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede atılan başka adımlar da var, 717 sayılı Rapor'da da bahsediliyordu, UYAP'ta uyarı ekranları oluşturulmasıyla ilgili. Daha önce tedbir kararı olan taraflarla ilgili yeni bir tedbir talebi geldiğinde hâkim, savcı ekranlarına biz, bu kişilerle ilgili daha önce aynı konuda tedbir kararı talep edildiğiyle, verildiğiyle ilgili bilgileri uyarı şeklinde düşürüyoruz, isterlerse bu dosyaları inceleyebiliyorlar. Tahliye bildirimlerini yapıyoruz, az önce söyledim. 6'ncı maddede kasten öldürme, bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarına yer verildi. Biz bunun dışında, kadına yönelik şiddet suçu olarak değerlendirilen suçlardan cezaevinde bulunan kişilerin yine yaralama, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve boşanma aşamasında olup bu konuda sorun yaşayan kişilerle ilgili tahliye bildirimlerini kolluk birimlerine yapıyoruz.

Adalet Bakanlığı tarafından diğer kurumlarla iş birliği hâlinde birçok faaliyete yer veriyoruz. Burada, tabii, bizim CTE'nin psikososyal servislerinden bahsediliyor, biraz önce bahsetmişim. Hükümlü iyileştirmelerinde yine öfke kontrol programından iyileştirmeye ilişkin birçok konuda eğitim veriliyor. Kadın-erkek eşitliği, kadın hakları, kadına yönelik şiddet, yine öfke ve öfke davranışı, öfkeyle başa çıkma gibi konulara yer veriliyor. 2024 yılından bugüne kadar 1.336 seminer gerçekleştirilmiş.

Eğitim ve farkındalık çalışmalarımızdan, diyalog toplantılarımızdan görüntüler bu. BM ekipleriyle de biz kendimiz, Bakanlık bütçesiyle de birçok çalışma yürüttük, bu görseller onlara ait. Yine, son olarak, Sayın Bakanımızla beraber yaptığımız 21 Kasım 2024 tarihli panelin görselleri.

Kadına yönelik şiddetle mücadele bir diğer önemli husus, 6284 sayılı Kanun'un nasıl uygulanacağıyla ilgili uygulayıcıların kafasındaki soruları gidermekti. Biz bununla ilgili olarak bir proje kapsamında uygulama kılavuzu oluşturduk eğitimcilerimizle beraber, bunu da hem dijital olarak internet sitemize koyduk hem de uygulayıcılara dağıtımını gerçekleştirdik.

Bunlar da personele yönelik yürüttüğümüz eğitim faaliyetlerinde oluşturduğumuz modüller, bunları da uygulayıcılarla paylaşmış olduk.

Bundan başka, Eğitim Dairesi Başkanlığımız kadının güçlendirilmesi ve aile içi şiddetin önlenmesiyle ilgili olarak 2015 yılından bu yana 31.697 yardımcı yargı personeline eğitim verdi; 2019 yılından itibaren de aile destek, aile içi şiddetle mücadele ve çocuk istismarının önlenmesi, aile içi iletişim konularında 3.219 yardımcı yargı personeline eğitim vermiş oldu. Türkiye Adalet Akademisinin hâkimlere, savcılara, yardımcılara meslek içi ve meslek öncesi yaptığı eğitim konularına da burada yer verdik; önünüzdeki sunumlarda da var.

Kolluk aracılığıyla tebliğ çok önemli bir husus, bizim çok önem verdiğimiz bir husus çünkü tedbir kararları verildikten sonra aslında anında uygulanabilen kararlar ancak iptali durumunda zorlama hapsi verilemiyordu kolluk tebliğ etmeden önce, kolluk kendi verdiği kararları kendisi tebliğ ediyordu. Biz tedbir mahkemeleri tarafından verilen kararların da kolluk eliyle tebliğini sağladık. Bu konuda her 2 bakanlık genelge çıkardı, valiliklerde de genelgeler çıkarıldı. Tehirinde zarar umulan iş kapsamında bu tedbir kararlarının da tebliğini sağlıyoruz.

Yine, İçişleri Bakanlığıyla Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu'nu oluşturduk. Bu form da 20 Ocak 2021 tarihi itibarıyla tüm polis ve jandarma bölgelerinde uygulanmaya başlandı. Bu formda, şiddeti arttırmaya sebep olacak birçok kriter yer verdik. Önceki şiddet geçmişi, tedbir geçmişi, engelli çocuğunun olması, kişinin alkol, madde bağımlılığı gibi birçok ayrıntılar var. Bunları hem ŞÖNİM'le paylaşıyor kolluk hem aile mahkemelerine tedbir ya da tedbirin onaylanması taleplerini de dikkate sunuyor.

İş birliğiyle atılan aslında bir diğer en önemli adımlardan biri de elektronik kelepçenin yaygınlaştırılması. 2015 yılından itibaren elektronik kelepçe uygulanıyordu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Dairesi Başkanlığımız yürütüyordu. 2021 Şubat ayı itibarıyla Emniyet bunu devralmış oldu. Biz tedbir kararlarının tüm aile mahkemeleri tarafından verilmesiyle ilgili farkındalık eğitim çalışmaları yaptık. Hâlihazırda, 800'e yakın aktif olarak takip edilen şiddet mağdurumuz ve failimiz var, anlık olarak takip edebildiğimiz için müdahale şansımız çok yüksek. Hem polis hem jandarma bölgelerinde bu tedbir kararları uygulanıyor, ihlali de anında mahkemelere sunulabiliyor.

Bundan başka, 6284 sayılı Kanun kapsamında ŞÖNİM'in rehabilite ve psikolojik, psikososyal destekle ilgili görevi var. Biz bunlarla ilgili de mahkemelere karar alınmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yürüttük çünkü şiddeti önlemenin bir diğer yolu da faili uzaklaştırmaktan ziyade rehabilite de etmek, her biri rehabilite olmasa bile en azından biz bu yönde de çalışmamızı sürdürüyoruz.

İş birliğiyle atılan bir diğer adım, biraz önce bahsettiğim 6 il; Antalya, Balıkesir, Denizli, Mardin, Nevşehir, Rize ve Samsun Barolarına bağlı Ankara Barosundaki "Gelincik Merkezi" modelinin oluşturulmasına yönelik bir çalışma gerçekleştirdik, 24 Şubat 2022'de de bu merkezlerin açılışını sağlamış olduk.

Bu da koordinasyon toplantılarımızdan bir görsel, buraya tedbir hâkimleri ile aile içi şiddet büro savcılarının katılımını sağlıyoruz. Üç ayda bir sahada uygulayıcılar bir araya geliyorlar, vaka bazlı çalışıyorlar, tedbirlerde aksayan yönleri konuşuyorlar ve bu vakalara daha odaklanmamızı sağlayan bir başka çalışmamız.

Bundan başka, yargı teşkilatında kadının temsiline biraz önce Sayın Bakanımız değindiler. Burada oranları ben sadece görsel olarak paylaşacağım. Toplam hâkim, savcı sayısı 24.695, bunlar içindeki kadın oranı 9.353 yani yüzde 37,88'e denk geliyor şu anda. Bundan başka, hâkimlerin cinsiyet oranı 2002 ve 2024 karşılaştırması var. Daha önce sadece hâkimlerin yüzde 28'i kadinken bugün yüzde 46,97'si kadın. Cumhuriyet savcılarında ise durum daha çarpıcı çünkü o zaman sadece 122 cumhuriyet savcımız varmış, şu anda 1.404 cumhuriyet savcımız var, artış hızımıza da bakarsanız, yüzde 1.000'in üzerinde artış hızımız var ve burada da çok ciddi bir değişiklik yapılmış yargı teşkilatında.

Adliyelerde ve icra dairelerinde görevli personel sayımız 94.094. Buraya CTE rakamları dâhil değil çünkü CTE'de hükümlü ve tutukluların çoğu erkek olduğu için orada hizmet sunan infaz korumaları da erkek ama adliye personeli ve icralarda çalışan personelin yüzde 45'inden fazlası kadın.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede bir diğer başlığımız adli süreci. Burada tedbir süreci ile Ceza Muhakemesi Kanunu süreci birbiriyile çok karıştırılan hususlar çünkü burada tedbirde biz şiddet olduğunda veyahut şiddet tehlikesi ortaya çıktığında aslında harekete geçiyoruz. Hem kolluk birimleri hem Aile Bakanlığı hem de biz bu alanda savcılarımız ve tedbir mahkemelerimizle görevliyiz.

Ceza muhakemesi süreciyse, bildiğiniz gibi, delilden yola çıkan, maddi gerçeği araştıran bir süreç. Burada da Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160 ve 161'inci maddelerine göre hızlı bir şekilde cumhuriyet savcılarımız, bu alanda da ihtisaslaşmış savcılarımız delilleri toplamaya dönük işlemler gerçekleştiriyorlar.

Adli süreçte soruşturma süreleriyle ilgili bir soru vardı bize yöneltilen sorularda. Burada da ortalama soruşturma sürelerini verdik, istatistiklere geçiyorum. Kasten öldürme, kasten yaralama, cinsel saldırı, cinsel istismar, cinsel taciz ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarının ortalama soruşturma süresi 2024 itibarıyla 119'muş, geçmiş yıllara dönük olarak da tabloda diğer rakamlara yer vermiş olduk.

Yine, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen toplam tedbir sayısı da bu yıl itibarıyla hâlihazırda 311.190 olmuş. Bu rakamlardan, tabii, 1 milyon 287 bin 896 toplam tedbir sayısı, burası, 311 bin kişi bazlıydı, diğeri tedbir türü bazlı, burada hâkimler bir kararda birden fazla uygun olan tedbire başvurabiliyor, 18.896'da koruyucu tedbir, bunlar mağdurlar hakkında verilen tedbir kararları, önleyici tedbirler de 1 milyon 269 bin. Bundan başka, kasten yaralama suçlarıyla ilgili olarak soruşturma dosya sayısı sorulmuştu. Bunlara da yıllara göre tablolarımızda yer verdik: 2024'te 212.442; kamu davası açılan bunlardan 142.474'ü 2024 yılı içerisinde, mahkûmiyetle sonuçlanma oranı da yüzde 81,1. Yine, cinsel saldırı suçuyla ilgili benzer bir kıyaslama yaptık, hâlihazırda 13.396, dava açılan 7 bin dosya var ve bunlardan da yüzde 45,9'u mahkûmiyetle sonuçlanmış. Bunların, paylaştığım verilerin hepsi mağduru kadın olanlar, tüm mağdurlar için değil, sadece mağduru kadın olanlar, hem soruşturma süreleri hem de suçlarla ilgili veriler. Çocuğun cinsel istismarı suçunda, burada da 25.638 dosya sayısı var, kamu

davası açılan dosya sayısı 10 binden fazla ve mahkûmiyet oranı da yüzde 45'in üzerinde. Son olarak, kadın cinayeti, kadın maktul sayılarını belirledik. Burada da biz Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğümüzle birlikte bir kadın cinayeti tanımı yaptık, bunu UYAP sistemine yükledik, hâkim ve savcılar iddianame düzenleme, soruşturmayı kayıt, mahkeme, yargılama ve karar aşamasında çeşitli defalar önlerine çıkıyor, önlerine çıkan dosyanın bir kadın cinayeti olup olmadığını bu girdiğimiz kriterlere göre belirleyip sisteme giriyorlar, biz de bu verileri alıyoruz, 2024 yılında hâlihazırda 309 görünüyor.

Mevzuat değişikliklerinden biraz önce Sayın Bakanımız bahsetti. Biz, kasten öldürme, yaralama eziyet, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarıyla ilgili boşanan eşin şiddet kapsamında aynı eş gibi olmasıyla ilgili olarak bir düzenleme yapılmasına ön ayak olduk diyelim. Yine, aynı şekilde, bazı suçların da kadına karşı işlenmesi cezada artırım sebebi olarak belirlendi; hem boşanılan eşte hem de kadına karşı işlenmesinde artık mesela kasten öldürmenin cezası Türk Ceza Kanunu'ndaki en ağır yaptırım türü olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çıkarıldı. Bundan başka tutuklama nedeni var sayıldı. Kasten yaralama suçu kadına karşı işlendiğinde vekili bulunmayan şiddet mağduru kadınlara baro tarafından ücretsiz avukat görevlendirilmesine dönük düzenlemeler yapıldı. Yine, takdiri indirim nedenleri sınırlandırıldı ve bundan başka, tabii, ceza ve infazla ilgili uygulamalara yönelik değerlendirme talebi vardı sorularda. Bununla ilgili de koşullu salıverme tarihiyle ilgili bir değerlendirme yaptık. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası aldığı otuz yıl infaz kurumunda kalması gerekiyor, otuz yılını doldurduğu takdirde koşullu salıvermeden yararlanabiliyor. Kasten yaralamada da süreli hapis cezalarında da cezanın yarısını infaz kurumunda geçirdiği takdirde koşullu salıverilebiliyor Eziyet suçunda 2/3'ünü ceza infaz kurumunda geçirmesi gerekiyor. Çocuk düşürtme suçunda cezanın yarısında ceza infaz kurumunda kalıyor. Cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismar suçlarında da dörtte 3'ünü ceza infaz kurumunda geçirilmesi gerekiyor. Burada cinsel suçlar ve uyuşturucu madde ticareti ayrıştırıldı bildiğiniz gibi ancak 3/4'ünü ceza infaz kurumunda geçirirse diğer infaz oranlarından farklı bir sistem getirilerek infaz edilmesi sağlanmış oldu. Yine, bundan başka tehdit suçunda yarısında kalması gerekiyor. Yine, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunda yarısını geçirmesi gerekiyor. Israrlı takip suçunda da yarısını geçirmesi gerekiyor.

Bundan başka, adli süreçte kadınlara sunulan hizmetlerle ilgili -biraz önce Sayın Bakanımız bahsetti, ben de kısaca üzerinden geçeceğim- 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle biz başkanlık nezdinde, bakanlık nezdinde müstakil bir birim olarak kurulduk Adli Destek Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı olarak. Adliyelerde de Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri kuruldu. 81 ilde 171 ADM olarak biz kurulmuş, faaliyet gösterir haldeyiz hâlihazırda. Yine, bu müdürlüklere bağlı olarak da 164 adliyede 172 adli görüşme odası kurmuş olduk. Adli görüşme odalarında mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların faille yüz yüze gelmeden ifade alma işlemleri gerçekleştiriliyor, böylece tekrarlanan mağduriyetlerin önüne geçilmesi sağlanmış oluyor. Burada da görsellerini gösteriyoruz.

Burada, müdürlükte çalışan personel sayısı; psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, müdür ve müdür yardımcısı, hepsi uzman kökenli bu arkadaşların, sadece yardımcı yargı personel olarak kâtipler görevli, evrak işlerinde görevli onlar da.

Adli görüşme odalarımızın görsellerini paylaşıyorum burada; bekleme odası, görüşme odası ve gözlem odasından oluşuyor. Görüşme odasında uzman ile mağdur baş başa ifade alıyor. Burada kamerayla bir kayıt gerçekleştiriliyor. Kamera kaydı çocuklarda zorunlu yetişkinlerde mağdurun rızasına bağlı. Gözlem odasını cumhuriyet savcısı soruşturma aşamasında burayı kullanıyor, yanında avukatlar olabiliyor, ifadeyi izliyorlar, sorulması gereken soruları uzmanın kulaklığına söylüyorlar, uzman mağdurun yaşına, zekâ kapasitesine, kültürel durumuna, gelişimine uygun hâle getirerek onu incitmeyecek şekilde mağdura yöneliyor ve alınan cevaplar da kaydedilmiş oluyor, sonrasında tutanağa da geçiriliyor. Bekleme odasında da mağdurun işte annesinin, yakınlarının beklediği odamız, burası. Adli görüşme odalarının nasıl uygulanacağı, kullanılacağına dair bir genelleme yayımladık, bunu da uygulayıcılarla paylaşmış olduk.

2024 yılında 24.770 mağdurun ifadesi alındı. Burada toplamda 2017'den beri -adli görüşme odaları ilk 2017 yılında 7 yerde başlamıştı- 128.529 ifade alma işlemine uzmanlarımız destek olmuş oldu. Burada da internet sitesi, kılavuzlar ve broşürlerle ilgili görselleri paylaştık. Basın ve medyayla ilgili, kadına yönelik şiddetle ilgili, dille ilgili bize verilen bir kısım görevler vardı IV. Ulusal Eylem Planı kapsamında, bununla ilgili de birçok çalışma yürüttük. Bir tanesi Sayın Bakanımızın da teşrifleriyle İstanbul'da gerçekleştirilen Adalet ve Medya İlişkisi Toplantısı'ydı, 31 Ekim 2024 tarihinde gerçekleştirildi. Bundan başka Bakanlığımız Strateji Dairesi Başkanlığımız düzenli olarak yargı ve medya ilişkilerinin güçlendirilmesi çalışmaları yapıyor TRT Akademi iş birliğiyle, bunu düzenli olarak yapıyor. Bu, sadece eğitimlerden birine ilişkin bir görsel. Burada biraz önce bahsettiğim rakamlar var. Sadece, mesela 2024 yılında biz ADM'de görevli, AGO'da görevli 630 uzmana adli görüşme odası eğitimi verdik ve bu hafta tamamlıyoruz. Yine, müdür, müdür yardımcılarına eğitimler verdik. Vekâleten bakanlara yönelik eğitimleri de yıl sonuna kadar tamamlamayı planlıyoruz.

Bundan başka "717 sayılı Rapor'la ilgili neler yaptınız?" diye bir soru vardı, son soru. Bununla ilgili bilgileri paylaşıp inşallah sunumu bitireceğim. Kadına yönelik şiddet konusunda görevli hâkim, savcı, yardımcı yargı personeline yönelik eğitimlerden bahsediliyordu. Biraz önce bahsettiğim 6284 ve aile hukuku eğitimlerini veriyoruz, çalıştaylar, diyalog toplantıları yaptık, burada bunlara yer verdim. Bundan başka, kimlik değişikliği, iş yeri değişikliği ve kimlik ve adres bilgilerinin gizlenmesi konusunda verilen kararların karşı tarafa tebliğ edilmemesiyle ilgili bir öneri vardı, tavsiye vardı. Biz bununla ilgili eğitimlerde yer verdik, bu kararların karşı tarafa tebliğ edilmeden gerçekleştirilmesine yönelik de duyurular yaptık.

Bundan başka, yine kolay tebliğle ilgili biraz önce bahsettiğim kolluk tebliğini sağlamış olduk. Bu da tedbir kararlarının uygulanması, uyulmaması hâlinde de zorlama hapsi kararı verilmesini mümkün hâle getirdi. Bundan başka, aynı kişilerle ilgili birden fazla yerde tedbir kararı verilmesine yönelik neler yapılabileceğine dair bir tavsiye kararı vardı çünkü burada kesin yetki kuralı yok. Bununla ilgili öncelikle Hâkimler ve Savcılar Kurulumuz Aralık 2019'da bir karar aldı ve öncelikle ihtisas mahkemelerini belirledi. Bununla birlikte, boşanma davası devam eden kişilerle ilgili tedbirleri de boşanma davasına bakan mahkemenin vermesine karar vermiş oldu. Bundan başka da biz UYAP kaydı aşamasında tedbir geçmişini, aktif tedbirlerini gösteriyoruz; eğer hâkim isterse adli sicil kaydına, kapanan soruşturma dosyasını ve ceza ve hukuk dosyasını inceleme talebiyle inceleyip taraflarla ilgili hukuk sistemine giren bütün kayıtlara ulaşma imkânına sahip oldu.

Evet, TCK 62'yle ilgili bir düzenleme yapılmasıyla ilgili bir faaliyet tavsiyesi vardı. Bunu biraz önce arz ettim, sınırlandırıldı

uygulanması. Yine “Bazı suçlarla ilgili artırıcı madde yapılsın.” denmişti. Bundan da bahsettik, hem Sayın Bakanım hem ben bahsettim, bunları da yapmış olduk.

“İsrarlı takip müstakil suç olsun.” denilmişti. Bu da suç olarak düzenlendi, hatta eşe, ayrılık kararı verilmiş kişiye karşı işlenmesi cezada yaptırım sebebi olarak da belirlendi.

Yine, Türk Medeni Kanunu’nun 166’ncı maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında, boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi koşulunun uzun olduğuyula ilgili bir tavsiye kararı, bir yıl olarak değiştirilmesi önerisi vardı. Bildiğiniz gibi, 14 Kasım 2024 tarihli 7532 sayılı Kanun’la bu da bir yıl olarak değiştirildi.

Bundan başka, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının icrai usulden çıkarılmasıyla ilgili bir öneri vardı. Bununla ilgili olarak da 30 Kasım 2021 tarihli Kanun’la bu değişiklik yapıldı, artık icradan çıkarıldı. Biz müdürlük olarak Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, müdürlüğün kurulu olmadığı adliyelerde de boşanma davalarına bakan hukuk mahkemelerinin yazı işleri müdürlükleri eliyle bu işi gerçekleştiriyoruz ancak bütün işlemlerde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılar görevli. Şu anda 81 ilde 806 merkezi kurmuş durumdayız, Mayıs 2023 tarihi itibarıyla tüm Türkiye’de yaygınlaştırdık; 4 Nisan 2022’de 11 ilde başlamıştık. Hâlihazırda 3.440’ı çocuk teslimi, 33.615’i de kişisel ilişki dosyası olmak üzere toplam 37.055 dosyada 373.329 işlem gerçekleştirdik.

Bundan başka, 6284 sayılı Kanun’la ilgili ihtisas mahkemelerinin belirlenmesi vardı, bunu yaptık, hatta yoğun olan yerlerde bizatihi buna bakan 19 mahkeme var.

Aile içi şiddet bürolarının yaygınlaştırılması vardı, 81 ilde 242’ye çıkardık, uzmanlaşmayı sağladık. Eğitimlerde de tüm işlemlerde de biz bu kişilerle artık daha yakın bir eğitim şeyi gerçekleştirebiliyoruz.

Bundan başka “Koruyucu tedbir kararları arasında okul değişikliği yok.” diye bir öneri vardı. Aslında 6284 sayılı Kanun’un hem 4’üncü hem 5’inci maddesinde hem koruyucu hem önleyici tedbirlerde benzer tedbirlere hükmedilmesi mümkün. Uygulama kabiliyeti olduktan sonra okul değişimi kararlarında Millî Eğitim Bakanlığı yerine getiriyor, onların da buna ilişkin bir yönetmeliği var.

Bundan başka, kimlik bilgilerinin değiştirilmesiyle ilgili bilgilerin, tedbirlerin doğası gereği süreye tabi olmamasıyla ilgili bir tavsiye vardı. Biz bununla ilgili hem eğitimlerde yer verdik hem de UYAP’ta “süresiz”e çevirdik. Biz bunu şöyle kabul ediyoruz: Bu tedbir kararı verildi, bu en fazla yerine getirilmesi için verilmiş bir süre diye düşünüyoruz çünkü kimlik değişikliğini “Üç ay sonra geri dönecek, tekrar eski kimliğini alacak.” gibi yorumlamak aslında kanunun ya da kimlik değişikliğinin çok doğasına has bir işlem olmaz.

Bundan başka, evden uzaklaştırma kararıyla birlikte çocukla kişisel ilişkinin ne olacağıyla ilgili, bununla ilgili bir düzenleme yapılmasıyla ilgili tavsiye vardı. Biz 154/2 sayılı kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda çıkardığımız genelgede de “Çocukla kişisel ilişki kararı, gizlilik kararı varsa kaldırılmasının talep edilmesi değerlendirilsin.” diye bir maddeye yer verdik, uygulayıcılara duyurduk. Şu anda da gizliliği olan dosyalarda ŞÖNİM’le iş birliği hâlinde en üst önlemleri alarak çocuk teslimi işlemlerini gerçekleştiriyoruz.

Yine, kolluk amiri tarafından alınacak tedbir kararlarının arasına (g) ve (ğ) bentlerinde sayılan silah teslimi tedbirinin eklenmesiyle ilgili bir tavsiye vardı. 6136 sayılı Kanun’un 7’nci maddesinin son fıkrasında bir değişiklik yapıldı. Burada 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı bulunan şiddet uygulayanın tedbir kararı süresince ateşli silahları taşıma ve bulundurmasına izin verilmeyeceği ve varsa ruhsat verilmesine ve yenilenmesine ilişkin işlemlerin bekletileceği, bunların ruhsata bağlanmış silahlarının ise genel kolluk kuvvetleri tarafından tedbir kararı kaldırılncaya kadar muhafaza altına alınacağı yönünde düzenleme yapılmış oldu.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Peki, silahlı kuvvetlerle ilgili onlar için ne yapacaksınız?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Ben sunumumu bitirince...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Tamam.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Teşekkür ediyorum.

6284 sayılı Kanun’la ilgili “Hâkim ve cumhuriyet savcısı adaylarına meslek öncesi eğitimleri verin.” denilmiş, bunda da eğitimleri veriyoruz.

Yine, tavsiye kararında “Teknik takip yöntemleriyle ilgili yönetmeliği çıkarın.” denilmişti; bunu da 3 bakanlık iş birliği hâlinde çıkardık, yayımlandı ve uygulanıyor.

Bundan başka “Zorlama hapsine ilişkin karar verilmeden önce şiddet uygulayanın mahkeme huzurunda savunmasının alınıp alınmayacağı net değil.” deniliyordu. Bununla ilgili, yönetmeliğin 38’inci maddesinde bir hüküm var, diyor ki: “Hâkim gerekli görürse ilgilileri dinleyebilir.” Burada bu mümkün, hâkim her dosya da değil, gerekli gördüğü takdirde tarafların itirazlarına göre açık duruşmaya karar verebiliyor.

Şiddetin belirtileri mağdurun bu durumla karşılaştığında izlenmesi gereken yol haritası ve güvenlik planına ilişkin bilgilendirici materyaller oluşturulması, internet siteleri oluşturulmasıyla ilgili bir hedef vardı; bununla ilgili olarak da hem mağdurlara yönelik bilgilendirici materyal oluşturduk hem de şiddet mağdurunu gördüğünde onu tanıması için hem kamu görevlilerine hem vatandaşlara yönelik olarak da broşürler oluşturduk. Bundan başka adalet haritası oluşturduk. Bunların da ilgili kamu kurumlarına -kolluğa, işte sağlık ocaklarına vesaire- dağıtımını gerçekleştirdik. Bunlar da onların görsellerinin sadece bir kısmı. Şiddeti fark ettiğinde nasıl ihbar etmen gerekir, nereye ihbar etmen gerekir, o adımlara yer vermiş olduk.

Yine internet sitemizden bahsettim. Biz yaptığımız buradaki bütün bilgilendirici materyalleri işitme engelliler için de Türk işaret diline çevirdik. Hem Bakanlığımızın hem Başkanlığımızın internet sitelerinde engellilere uygun şekilde hem göz kontrast ayarı hem sesli okuma

gibi birçok yöntemde de kullanılmasına imkân veren sekmeyi de yerleştirdik; siz de açıp bakabilirsiniz.

Tüm kurumlarla birlikte kadına şiddetle mücadelede bize verilen görevleri, Bakanlığımıza verilen görevleri iş birliği hâlinde gerçekleştiriyoruz. Eylem planlarında, faaliyet planlarında, politika belgelerinde, kanunda, mevzuatta verilen bütün görevleri titizlikle gerçekleştiriyoruz. Bu aşamada da hem sivil toplum kuruluşlarıyla hem uluslararası kuruluşlarla da irtibat hâlindeyiz, onlarla da birçok proje yürüttük, yürütmeye de yakın dönemde devam edeceğiz.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkür ederiz.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A.- Görüşmeler

1.- *Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökaya tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme*

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Şimdi, soru-yanıt bölümüne geçeceğiz.

Önce, Komisyon üyesi arkadaşlarımıza yasa gereği söz vereceğiz.

Buyurun.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Merhaba, öncelikle ayrıntılı sunumlar için teşekkürler. Yalnız bu ayrıntılı sunumları dinleyince daha bir karamsar oluyor kamuoyunun birçoğu. Neden? Daha önce, devamında tartıştığımız için.

Şimdi, bütün sunumlarda çok iyi tedbirler alındığı, çok iyi düzenlemeler yapıldığı söyleniyor. Muhtemelen de bu niyetle yapılıyor ama 2024'ün ilk 7 ayında katledilen kadın sayısı 228; 94'ü evli olduğu erkek tarafından öldürüldü. Buna "şüpheli" diye ifade edilen ölümler dâhil değil, biz biliyoruz ki şüphelilerinin arkasında da erkek şiddeti var. Ayrıca, şiddet nedeniyle "Artık yeterli!" deyip kendi hayatına son veren kadınlar dâhil değil. Dolayısıyla, eğer bu kadar etkili tedbirler alınmışsa ve buna rağmen bu manzara varsa bu tedbirler alınmasaydı mesela 500 kadın mı öldürülecekti? Yani, çok daha mı fazla çocuk istismara uğrayacaktı; bunu sormadan edemiyoruz. Bu kadar tedbire rağmen bu sayılar önümüzde, bu tedbirler olmasaydı bunun 5 katı, 10 katı olacak diye düşünmek çok doğal geliyor bana. Böyle olunca da toplumsal hayatta kadınların yaşam hakkı yok öyleyse, yok. Peki, burada bizim dinlemek istediğimiz, aslında bütün bunları yaptınız, pozitif neler oldu? Mesela neyi durdurabildiniz? Sunumlarda buna ilişkin hiçbir şey göremiyoruz.

Sonra bir başka şey: Sayın Bakan, 5 Ağustos'taydı sanırım, basına düştü; Türkiye Adalet Akademisi çatısı altında Aile Hukuku Değerlendirme Kurulu diye bir kurul oluşturulduğu söylendi Anayasa'nın 41'inci maddesine binaen ve bu kurulda boşanma, velayet, nafaka, tazminat konuları da ele alınacak dendi; daha da ayrıntılı bilgi verilmedi. Şimdi, bununla ilgili ciddi soru işaretleri var. Bu şiddetin artırılmasında -mesela benim birinci sorum- acaba kadının adını mevzuatın hemen hemen hepsinden, neredeyse yüzde 100'ünden çıkartıp onun yerine aileyi geçirmek ve kadını aile dışında tanımlamak, bu şiddetleri durduramamanızın gerekçesi olabilir mi, bunu hiç düşündünüz mü diye sormak istiyorum.

Sonra, gelelim -deminki- Aile Hukuku Değerlendirme Kuruluna. Bu haber basına düştüğünde, kadın-erkek eşitliğini çalışan çeşitli akademisyenler, şiddetle mücadelede önemli verilere, deneyime sahip STK'ler ve çeşitli kadınlar buna ilişkin birtakım kaygılarını paylaştılar. Bu kaygıları özellikle sizinle paylaşmak istiyorum. Mesela, Adalet Akademisi altında kuruluyor bu sistem. Adalet Akademisinin Gülen cemaatinin marifetiyle kurulduğu yönünde epey bir fikir var ve yargı içinde paralel yapı oluşturma meselesinde... Siz diyebilirsiniz ki "Artık bunu engelledik." Bilemiyorum, bu hâlâ soru işareti, burayı bir kenara bırakalım.

Sonra, basında çıkan haberlere göre, mesela, bu sizin kurduğunuz Kurula benzer bir yapının İran'da bir muadili varmış, irşat büroları. Gerçekten -bununla ilgili- birlikte değerlendirdiğimizde, böyle bir benzerlik var mı diye sormak istiyorum. Çünkü bir çeşit şeriat mahkemesi ya da şeyhülislamlık makamı oluşturuluyor gibi kaygılar var çeşitli kadın örgütlerinden, kadın birimlerinden.

Ve bir başka kaygı, en büyük kaygı: Demin dediğim gibi, kadını ailenin içine hapsedme ile bu şiddet olaylarını durduramama arasında doğrudan bağ olduğunu düşünenlerdenim ben, bunu biliyorsunuz. Mesela, boşanmak istediği için öldürülüyor kadınlar, işte nafakayı istediği için öldürülüyor kadınlar, çocuklarının velayetini istediği için ya da -çok az kısmı olsa da- istemediği için öldürülüyor kadınlar ve burada bu Kurulun, bu en kritik 4 başlıkta inisiyatif alacağı söyleniyor, basında böyle çıktı.

Şimdi, son dönemdeki boşanmanın zorlaştırılması, nafakaya göz dikilmesi meselelerini de aklımızdan geçirince ve 6284'ün, Medeni Yasa'nın aslında birtakım olumlulukları olduğunu düşününce, temel kaygı şu: Bu Kurulla birlikte 6284 baypas mı ediliyor, Medeni Kanun baypas mı ediliyor? Çünkü bu Kurulun hangi bileşenlerden oluşacağı, yetkilerinin ne olacağı hiç belli değil, sadece "kuruldu" deniyor. Bu açıdan, bu meselede kamuoyunun çok aydınlatılması lazım ve kaygılar, gerçekten... Ben, mesela, böyle bir amaç güdüldüğü konusunda eminim. Yani 6284'ün etkin kullanılması konusunda hiçbir tedbir alınmaması... Bütün istatistiklerde mesela şunu görmüyoruz: 6284'ü etkin uygulamadığı için kaç devlet memuru, görevli, yetkili soruşturuldu, kimlere yaptırım uygulandı? Hiç bilmiyoruz bunları. Ve kadınlar orada tekrar tekrar kendilerinin şiddete maruz kaldıklarını söyleyerek başvuru yapmaktan imtina ediyorlar.

Son sorum, bunu daha önce bütçe görüşmelerinde de sormuştum: Adalet Bakanlığının yetkisinde değil, İçişleri Bakanlığının yetkisinde geri gönderme merkezleri ama geri gönderme merkezleri göçmenlerin tutulduğu, aslında adalet mekanizması açısından hiçbir suçu olmadığı hâlde hemen apar topar sokaklardan toplanıp -pusuya yatmış gibi çünkü göçmen takibi var- sonra apar topar geri gönderme merkezlerine... En son 3 kişinin, 3 Azerbaycanlı kadının ismini vermiştim size, çok kötü muameleye, işkenceye tabi tutuluyorlarmış diye; nitekim, yirmi dört saat içinde bu 3 kişi sınır dışı edildi; kötü muamele, işkence... Mesela, geri gönderme merkezindeki bu suçlarla ilgili, görevlilerin yaptığı suçlarla ilgili sizin herhangi bir tedbiriniz olacak mı diye soruyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Kıymetli arkadaşlar, Sayın Bakanım; çalışma yöntemimiz, soruları almak, sonra topluca yanıtlamak biçiminde.

Sayın Vekilim, buyurun.

RUKİYE TOY (Sivas) - Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; Sayın Bakanım, öncelikle katılımınız için ve değerli bilgilendirmeleriniz için çok teşekkür ediyorum.

Yapılan bilgilendirmenin Komisyonumuzun bundan sonraki çalışmaları açısından çok faydalı olacağını düşünüyorum çünkü gereksiz tartışmaları azaltacağına, özellikle faydaya yönelik çalışmaların da artacağını düşünüyorum bugünden sonra.

Tabii, bu kadar hassas bir konuda kadınlarımızın, kadınlara yönelik şiddetin konuşulduğu bir günde, bir toplantıda Sayın Tanal'ın gelip başka konular üzerinde konuşmasını da bir talihsizlik olarak görüyorum. Bundan sonraki soruları umarım amaca yönelik sorular olacaktır.

İçişleri Bakanlığı tarafından, 2021 yılında yayınlanan verilere göre, kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla elektronik kelepçe uygulaması yapılan 764 vakada uygulama sonrasında şiddet olayı yaşanmadığı bilgisi bizlerle paylaşılmıştır. Bu denli etkin bir koruma sağlayan elektronik kelepçenin uygulanmasına yalnızca kasten yaralama filleri neticesinde mi karar veriliyor Sayın Bakanım, yoksa bu etkili yöntemin şiddet tehdidi altındaki kadınlara da uygulanması mümkün mü ve buna örnek teşkil eden durumlar yaşanıyor mu? Benim sorum bu şekilde.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Vekilim, buyurun.

CEVAHİR ASUMAN YAZMACI (Şanlıurfa) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Kıymetli Bakanım, Komisyonumuza katılarak zaman ayırdığınız için ve yapılan sunumlar için teşekkür ediyorum.

Adalet Bakanımız Sayın Yılmaz Tunç'un sunumundan bir kez daha gördük ki devletimiz son yirmi iki yılda özellikle kadına şiddete yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler, yasal düzenlemeler hususunda önemli adımlar attı. Devletimiz her kurumuyla şiddet mağduru kadınlarımızın yanında yer almayı asli görev olarak kabul ediyor. Benim bu noktada birkaç sorum olacak; öneri anlamında da olabilir bu.

Sayın Bakanım, acaba alınan koruyucu ve önleyici tedbirler ve kadınlarımıza tanınan haklarla ilgili kamuoyu yeterince bilinçlendirilebiliyor mu? Gerek kamu spotları gerek bilgilendirici yayınlar, sosyal medya, radyo ve televizyon mecraları aracılığıyla belki de ünlü isimlerin katılımıyla bu hususta daha çok aydınlatıcı olabilir miyiz? Yine, bizleri aydınlattığımız, artırılan cezalar ve hukuki süreçlerle ilgili Adalet Bakanlığı çatısı altında bir bilgilendirme hattı kurulabilir mi? Her bireyin rahatlıkla ulaşım hukuki süreçle ilgili sorununu anlatacağı ve çözüm bulabileceği bir telefon hattı çalışması yapılabilir mi? Aile Bakanlığımızda bu 183 hattı var ama bunu hukuki olarak da Adalet Bakanlığı bağlamında yapabilir miyiz?

Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkür ederiz Sayın Vekilim.

Buyurunuz Sayın Alkayış.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, sunumumuzdan dolayı çok teşekkür ediyorum.

Tabii, Kadınların Her Türü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenmesi Komisyonu Meclisteki bütün siyasi grupların ortak uzlaşısıyla oluşturuldu; bu, çok kıymetli. Hassasiyetimiz de bu şekilde ortaya çıkmış oldu.

Yaptığımız toplantının hemen akabinde, sizin de bu kadar yoğun bir gündem içerisinde hemen davete icabet etmeniz ve gerçekten çok kıymetli sunumlarınızı yapmanız bizi çok mutlu etti, teşekkür ediyoruz.

Demek ki yasama olarak da yürütme olarak da bu konuda bir irademiz var, ortaya koyduğumuz bir duruşumuz var; bunu inşallah daha da ileri taşıyacağız.

Sayın Bakanım, aslında Adalet Bakanlığı konuştuğumuz konunun sonucu yani bir fiil oluştuktan sonra, hukuk dışı bir eylem oluştuktan sonra bunun yargılaması eğer hukuk dışı bir uygulama, bir fiil, bir eylem varsa da bunun infazı ama ondan öncesi de... Tabii, inşallah, başka Bakanlarımızı da başka kurumlarımızı da dinleyeceğiz. İçişleri Bakanlığı gibi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi bakanlıklarımızın da bu konuda önlem alma noktasında ciddi görevleri var. Fakat sunumdan, bizim yaptığımız daha önceki Komisyon toplantılarımızdan, hukukçu olarak daha önceki tecrübemizden biliyoruz ki önümüze koyduğumuz vizyon sadece kadına karşı veyahut başka bir vatandaşımıza karşı haksız bir eylem olduğunda bunun cezasını verelimden ziyade, gerçekten çok geniş bir mevzuat, müfredat ve çok ciddi anlamda personel; hâkimiyle, savcısıyla, Ceza İnfaz Kurumuyla, Adalet Bakanlığı personeliyle... Aslında bir farkındalık yaratmak, mümkünse bunun önünü almak, bunu minimize etmek ve bütün bunlara rağmen de eğer böyle bir fiil ortaya çıkmışsa bunu en ağır şekilde cezalandırmak. Ben - az önce kıymetli milletvekillerimizin sorusunda da geçti- bu konuda özellikle hem yargı alanında alınan tedbirlerin hem de bu toplumumuzu rahatsız eden, milletimizi rahatsız eden eylemlere karşı hakikaten öngörülen cezaların ağırlığının topluma, halka biraz daha etkin bir şekilde anlatacak yol ve yöntemlerin alınmasının uygun olacağını düşünüyorum.

Sayın Bakanım, sözlerimin sonunda şunu söylemek istiyorum: Tabii, Adalet Bakanlığı olarak konumuz kadına karşı her türlü şiddetin önlenmesi ama biz biliyoruz ki dünya ölçeğinde bütün dünya bununla uğraşiyor. Böyle maalesef haksız bir fiil var. Acaba Bakanlığımızın diğer ülkelerin de bu meseleye yaklaşımına ilişkin bir çalışması, gayreti var mı? Hem önleme açısından hem de fiil oluştuktan sonra bunun caydırıcı olması, cezanın verilmesi açısından.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler Sayın Vekilim.

Sayın Hocam, buyurun.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Öncelikle teşekkür ederim Sayın Başkanım, bize bu imkânı sunduğunuz için.

Sayın Bakanımızı, değerli milletvekillerini, basın mensuplarını ve sizi de saygıyla selamlıyorum.

Benim birkaç sorum olacak, biri Adalet Bakanlığı temsilcimize yönelik olacak. Tabii, çok hızlı ve yoğun bir sunumdu, o nedenle dikkatimden kaçmış olabilir şerhini düşerek soracağım sorularımı: Yanlış tespit etmedimse 2 yerde öfke kontrolünden söz ettiniz ve bu öfke kontrolü hep olayın vuku bulmasından sonraki aşamalara ilişkindi. Tabii, Adalet Bakanlığının çalışma alanı dikkate alındığında bu doğal ve normal karşılanabilir. Ama öyle sanıyorum ki içinde yaşadığımız yüzyılda sadece Türkiye’de değil, bütün dünyada en önemli problem öfke kontrolünün yapılamaması ve bunun şiddete dönüşmesi. Dolayısıyla, acaba öfke kontrolü konusu olayların vukuundan sonra failler çerçevesinde değil, acaba daha genel olarak düşünülemez mi? Mesela, ilkokuldan itibaren çocukların eğitim sürecinde bu husus dikkate alınmaz mı? Belki daha anlamlı sonuçlar karşımıza çıkabilir. Bununla bağlantılı olarak tabii ki biliyorum bu konu çok interdisipliner bir konu, sadece hukukçuların ve Adalet Bakanlığının ilgileneceği bir konu değil. Ama yıllar önce gazetede okuduğum psikologların yaptığı bir açıklamayı hatırlayarak sormak istiyorum: Aşırı betonlaşmanın olduğu kentleşme sürecinin çocuklarda empati eksikliğine yol açtığı, çocukların bir beton yığınının çıkıp servis araçlarına binip bir başka beton yığına gittikleri, tabiatın koptukları; böylece empati duygularını kaybettikleri -tabiatla baş başa olamadıkları için- ve bunun da ilerleyen aşamalarda şiddete sebep olduğu iddia ediliyordu. Ben psikolog değilim, bu tabii ki tartışılacak bir açıklama ama buna benzer detaylı faktörler dikkate alınarak şiddeti ve kadına yönelik şiddeti önlememiz daha anlamlı olabilir mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Gene aynı çerçevede bir hususa işaret edeceğim: 2012-2014 yılları arasında Türkiye İnsan Hakları Kurumu Başkanlığı yapmıştım, o zaman da kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmalar yürütmüştük ve bu çerçevede bizlerle gelip iletişim kuran uzmanlardan birisi de şunu iddia etmişti: Gene, şu an içinde bulunduğumuz kentleşme sürecinde mahallelerin ortadan kalkıp sitelerin oluşması ve şehirlerin çevre yollarına mahkûm edilmeleri kadına yönelik şiddeti tetikleyen, kadının kendisini korumasını güçleştiren bir faktör olarak ifade edildi. Yani, kentlerin mimari yapısının dahi etkili olduğu söylendi. Bu konu araştırılabilir mi? Çünkü bizim açımızdan da önemli olduğunu düşünüyorum.

Sayın Bakanımıza birkaç hususu işaret edeceğim. Adalet Bakanlığı temsilcimiz 31 Ekim 2024’te İstanbul’da yargı ve medya ilişkisi üzerine bir toplantı yapıldığını ifade ettiler. Benim de önceki çalışmalarımın oluşan bir gözlemim var. Basında haberlerin yer alma biçimi; kadınların şiddete maruz kalıp cinayete nasıl kurban oldukları, çocuklarının gözlerinin önünde nasıl hunharca katledildikleri yönündeki haberler acaba bir çığlaşma etkisi yaratıyor mu? Çünkü siyaset biliminde böyle bir kavram var, demokratikleşmenin çığlaşma etkisi olduğuna dair; oradan mülhem olarak soruyorum, kötülüklerin de bu tür çığlaşma etkisi olabileceğini düşünüyorum. Elbette, halkın haber alma hürriyeti korunması gereken önemli bir hürriyet ama medyada bu haberlerin yer alma biçimi tekrar düşünülüp oraya sınırlar getirilebilir mi? Bu noktayı sormak istiyorum Sayın Bakanımıza.

Ve son bir nokta: Kadınların birtakım aşamalarda, yargı sürecinde çok etkili olduğunu söylediniz; doğru, katılıyorum. Ben de yirmi beş yıl hukuk fakültelerinde ders verdim, öğrencilerimin yarısı, hatta yarısından fazlası kadındı ve en başarılılar da kadınlar arasındaydı; onu da söylemek isterim ama üzüntü verici bir tablo var: Anayasa Mahkememizde hiç kadın üye yok, yanlış bilmiyorsam, Hakimler ve Savcılar Kurulunda sadece 1 üye var.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - 2 üye var.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - 2010 yılından itibaren kurulan ombudsmanlık kurumuna bugüne kadar hep erkek başkan seçildi. Bu noktalara itina etsek acaba bu bir mesaj olabilir mi? Yani, kadını güçlendirmemiz için bu tür kurumlarda görev yapabilecek çok yetenekli hemcinslerimiz olduğuna inanıyorum, buna özen gösterirsek faydalı sonuçlar doğar mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Hocam, çok teşekkür ederiz.

Bu hafta, malumunuz, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesinin 90’ıncı yıl dönümü ama bir baktık ki aslında, doksan dört yıldır var, belediye başkanlıklarına seçilmesi 1930 yılında olmuş. Seçme ve seçilme hakkı dediğimiz zaman, genellikle milletvekili olarak seçme ve seçilme hakkı akla geliyor. Doksan yıldır kadınlarımızın böyle bir hakkı var her yere seçilme konusunda.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Ama işte hukuki düzenlemeler sosyolojiyi beklediğimiz ölçüde değiştirmiyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Pala, buyurun.

KAYIHAN PALA (Bursa) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan ve değerli bürokratlar, sunumlarınız için teşekkür ediyorum, ayrıca belgelendirme için de teşekkür ediyorum; bunlar çok işimize yarayacak.

Benim birkaç sorum var. Sayın Bakan, çok önemli çalışmalar yapılmış gerçekten, bu çalışmalara katkı sunan herkese teşekkür ederiz. Ancak, bu çalışmalara rağmen, kadına dönük şiddet, hem yaralama hem de ölümler açısından, cinayetler açısından önlenememiş; hatta Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun verilerine bakarsak, 2010 yılında 180 kadın cinayeti varken -sizin raporunuzdan yola çıkarak söyleyeyim- 2021’de bu sayı 302; 2022’de 365 diye gidiyor yani sayılar artıyor. Benim burada soracağım soru şu: Bu kadar kapsamlı çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, sizin acaba Adalet Bakanlığının görev alanı içerisinde bunların artışını engelleyememekle ilgili bulduğunuz sorun alanları, eksiklikler nelerdir? Bunları bize anlatacak olursanız çok memnun oluruz doğrusu.

İkincisi: Dikkatimi çekti, İstanbul Sözleşmesi'nden hiç söz edilmedi. Oysa, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonunun ve bazı araştırmaların açık olarak ortaya koyduğu bir gerçeklik var, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasından sonra kadın cinayetlerinin arttığına ilişkin. İstanbul Sözleşmesi öncesinde ve sonrasında bir karşılaştırma var mı elinizde, hem kadın cinayetleri hem de şiddetin bütün türlerine ilişkin? Çünkü bu Komisyonunda İstanbul Sözleşmesi'nin de masaya yatırılması büyük önem taşıyor diye düşünüyorum. Meclis Araştırması Komisyonunun 717 sıra sayılı Raporu'na göre neler yapıldığına ilişkin kapsamlı bir değerlendirme oldu. Az önce baktım, bu 717 sıra sayılı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu 2015 yılına ait. 2022 yılında da -burada kocaman bir rapor görüyorsunuz, 900 sayfaya yakın- yeni bir Meclis komisyonu kurulmuş bizden önceki 27'nci Dönemde ve orada çok kapsamlı öneriler var; bu önerilerin bir bölümü de Adalet Bakanlığına görev yüklüyor. Bu 2022 yılında, iki yıl önce yayınlanan rapora dönük Adalet Bakanlığı neler yaptı acaba? Bu konuda da bilgilendirirseniz sevinirim.

Sunumda bir yerde bir fail tipolojisinden söz edildi, sanıyorum Sincan'da yapılan bir araştırma. Bu fail tipolojisinin raporunu paylaşabilir misiniz? Ondan önce de -rapor belki daha sonra gelebilir- ne çıktı tipolojide ön plana? Bu toksik erkeklikle ilgili tipolojide rastladığınız bazı bulgular var mı? Onları da merakla sizden duymak isterim.

Son sorum da şu: Şimdi, biz bu Komisyonunda geçen toplantılarda da tartıştık, bazı saha araştırmaları da gösteriyor ki genel olarak kadınlar Türkiye'de özellikle sokakta tek başlarına gezecekleri sırada kendilerini güvende hissetmediklerini açıklıyorlar. Acaba kadınların şiddetten korunmayla ilgili adalete duydukları güveni Adalet Bakanlığı olarak ölçüyor musunuz? Bir zaman-trend analizi var mı? Önce nasıldı, şimdi nasıl, bu nereye doğru gidiyor? Bu konuda da bilgi verirseniz sevinirim.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkür ederiz.

Selcan Vekilim, buyurun.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Teşekkür ederim.

Öncelikle, hoş geldiniz Sayın Bakan.

Yaklaşık bir saat on beş dakika sürdü bugüne kadar hazırlanan belgelerin, eylem planlarının, işte, strateji belgelerinin, yasal düzenlemelerin sadece sıralanması; çok şey yapılmış, bu inkâr edilemez bir gerçeklik ama çok şey yapılması her zaman çok doğru şeyler yapıldığı anlamına gelmiyor. Cinayetler, kadın cinayetleri, kadına şiddet vakaları bu kadar çok şeye rağmen ısrarla artıyorsa demek ki ya bu alınan kararların uygulamasında ya da kararların içeriğinde bazı problemler var. Şimdi, haksız tahrik indiriminin uygulanması konusunda ben şunu merak ediyorum: Kadına yönelik suçlardaki uygulanma oranı ile genel olarak suçlarda uygulanması arasında böyle bir farkı oranladınız mı hiç? Yani kadına yönelik suçlarda ne kadar uygulanıyor, diğer suçlarda ne kadar uygulanıyor, oransal bir fark var mı arada? Koruma altındaki öldürülen kadınlara dair farklı platformlarda yayınlanan farklı sayılar var; sizde bir sayı var mı ve -tabii, hepimizin merak ettiği aslında- koruma tedbiri uygulanan bir kadın nasıl öldürülür? Ya da aynı şekilde, elektronik kelepçenin çok sözü geçti, daha birkaç hafta önce elektronik kelepçe takılı bir şahsın bir kadını öldürdüğü haberlerini gördük hep birlikte.

Bu adli görüşme odalarıyla ilgili yani işte, içiyle ilgili böyle çok idealize edilmiş bazı fotoğraflar gösterildi ama bütün adliyelerde bu durumda mı yani bununla ilgili düzenli denetim yapıyor musunuz? O odaların bulunduğu adliyelerin fiziki koşulları yani odanın içi gösterdiğiniz gibi olsun, varsayalım ki öyle ama mesela, benim şahit olduğum, çocukla görüşme yapılan bir adli görüşme odası şöyle bir koridordaydı yani içinde madde bağımlılarına dair de bir odanın bulunduğu bir koridor ve çocuk orada kendisiyle görüşülmesini beklerken önünden naralar atan, kimi istifra eden, kimi böyle yani gerçekten ürkütücü görüntüler içinde başka suçlular geçiyordu; bu da Ankara'da bir adliye, onu da söylerim hangi adliye olduğunu da. Dolayısıyla yani fiziksel koşulları bütün olarak mı ele alıyorsunuz yoksa sadece odaların içi mi burada bir standarda bağlanan şey?

Kayıhan Hocam söyledi, şiddet faili tipolojisi, bu kadar yaygınlaştığına göre belirgin bir tipoloji gerçekten oluştu mu? Yani işte, eğitim durumu, sosyal kesim vesaire; burada bir öbekleşme var mı? Medya diliyle ilgili bir şeyler söylediniz, genelde yapılanlar sempozyumlar, paneller; burada şiddeti normalleştiren, teşvik eden, hatta özendiren, hatta neredeyse metodoloji dersine dönük yayınlar var ekranlarda, hep birlikte görüyoruz; bunlarla ilgili yaptırma dair RTÜK'le bir çalışmanız var mı? Bir de bizim sistemimiz ağırlıklı olarak, maalesef, suç işlendikten sonra cezalandırılmasına dönük; önleyici tedbirlerde bir aksaklık olduğunu, yetersizlik olduğunu hepimiz görüyoruz; bununla ilgili ne söylersiniz? İsrarlı takipten vesaire bahsettiniz, çok önemli gerçekten aslında ama bunlar da şöyle oluyor yani "E, tamam, işte, sosyal medya üzerinden, oradan buradan..." Yani şöyle örnekler olduğunu biliyoruz: Bir kadının kapısının önünden fotoğraf paylaşıyor sosyal medyada bir şüpheli ama işte, o kadın savcılığa başvurduğunda "E, yani bir şey oldu mu?" Olmadı ama olacak yani şimdi olacağını görüyoruz, geliyor bu. Bu noktada maalesef cezalandırma yok yani çok yetersiz ya da. Dolayısıyla bunlarla ilgili ne söylersiniz? Özellikle o oran farklarını, elinizde böyle bir şey varsa, böyle bir araştırma varsa alabilirsek sevinirim.

Bir de şimdi, ya, mahkûmiyetler, cezalar çok ağır kâğıt üzerinde, bunların hepsini söylediniz ama "infaz düzenlemesi" diye bir gerçeğimiz var bir de yani bu ağır cezaları alanların kaçısı cezasını tamamlıyor? Böyle bir oran var mı? Onu da alabilirsek eğer... Yani şu cezaya şu kadar indirim uygulanıyor, işte, şu kadar yıl yattıktan sonra çıkıyordan bahsetmiyorum. Bugüne kadar kadına şiddetten hüküm giymiş olanların kaçısı cezasını tamamladı cezaevinde?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkür ederiz.

Yani bu soruları ve açıklamaları dinledikçe kıymetli vekillerimiz, acaba bir psikoloji bakanlığı mı kurulsa diye aklıma geliyor çünkü Adalet Bakanlığı -vekillerimiz belirtti- sürecin sonunda yani şiddet psikososyal bir olay. Öfke kontrolü yapılmadıktan sonra, iş bittikten sonra Adalet Bakanlığı ya da yasalar devreye giriyor, ceza veriyor. Şimdi, ruhsal durumu bozuk bir insana ne ceza verirseniz verin aklı başında değil zaten yani enteresan bir durum var ortada. Avrupa'daki örnekler de tabii önemli.

Sayın Ahlatıcı, buyurun.

YUSUF AHLATCI (Çorum) - Sayın Başkanım, sizi ve kıymetli Komisyon üyelerimizi ben de saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, kıymetli heyetinizle birlikte yaptığınız katılım ve değerlendirmeleriniz ve sunumunuz için size de teşekkür ediyorum.

Benim çok kısa bir sorum olacaktı. Suçların özellikle cinsiyet temelli olarak kadınlara karşı işlenmesi hâlinde aynı fiile daha fazla ceza öngörecektir şekilde caydırıcılığı artırmaya yönelik bir çalışmamız var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Ekmekçi.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben de sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, sizler de hoş geldiniz. Sunumunuz için çok teşekkür ederiz, ayrıntılı, güzel bir sunumdu.

Ben iki hususta soru sormak istedim. Şimdi, kısa adı ŞÖNİM olan bu şiddet önleme ve izleme merkezlerinde koruyucu ve önleyici tedbirlerin takibi, bunların nasıl uygulandığına yönelik işte, rehberlik, danışmanlık, izleme gibi faaliyetler yapılmakta ama genel olarak biz bu konuda şiddet mağduru olan kadına yönelik destek veriliyor gibi algılıyoruz. Hâlbuki burada şiddet uygulayan kişiye de faile karşı da bu tarz uygulamalar var. Bununla ilgili çalışmalar nelerdir? Bunların geri dönüşleri nasıldır? Ben bu konuda bir bilginizi almak istiyorum.

Bir de Sayın Bakanım, kadın konukevlerinde biliyoruz ki 12 yaşına kadar kız ya da erkek çocuğuyla olan kadınlarımız, şiddet mağduru kadınlarımız kalabilmekteler. Peki, 12 yaşın üzerinde çocuğu olan ya da engelli çocuğu olan şiddet mağduru kadınlarımız için yapılan düzenlemeler, destekler, yardımlar var mıdır? Onların durumuyla ilgili Bakanlığın çalışmaları var mıdır? Bu konuda bilgi alabilirsek seviniriz.

Tekrar teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Kaya, buyurun.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Bakan; hoş geldiniz.

Ben de sunum için teşekkür etmek istiyorum, oldukça detaylıydı.

Şimdi, ben öncelikle şeyi belirtmek istiyorum, burada hepimiz bugün sorularımızı sormak için bir aradayız ve sorularımızı Sayın Bakana soruyoruz yani değerli arkadaşlar, soruların ilgili olup olmadığı bizim bakış açımızla ilgili. Dolayısıyla biz burada konuşmak için bugün bir aradayız, çözüm üretmek için ve çözüm odaklı bir tartışma yürütmek için bir aradayız. O nedenle ben birbirimize karşı eleştirel olmak yerine daha çözüm odaklı yaklaşmamız gerektiğini düşünüyorum ve öneriyorum.

Şimdi, bu kapsamda öncelikle Sayın Bakan, kadın örgütleri ve dernekleri aslında birazcık sitemlerini ilettiler çünkü pek çok kadın derneğiyle görüşerek bu toplantıya geldim. İstanbul'da Mor Çatı, Kadın Kolektifi; Diyarbakır'da Rosa Kadın Derneği, Türkiye genelinde 400 kadın örgütünün olduğu EŞİK Platformu; onlarla birtakım görüşmeler yaptım. Ülkemizde neredeyse her gün 3 kadın öldürülüyor ve şiddet çok devasa boyutlara ulaştı, elbette ki hepimizin amacı bunun önüne geçecek birtakım politikaları birlikte üretmek. Ama ne yazık ki hem ortaklarımız açısından, şiddetle mücadele konusundaki partnerleriniz yani İçişleri Bakanlığı, Aile Bakanlığı, Sağlık ve Eğitim Bakanlıkları arasında bir koordinasyonsuzluk söz konusu hem de sivil toplum ve kadın örgütleriyle bir iletişim zayıflığı söz konusu. Çünkü sahadan gerçekten uygulama konusunda nasıl aksaklıklar yaşandığına dair oralardan size bilginin akması gerektiğini düşünüyorum. Bu nedenle, ben özellikle yargı paketleri hazırlanırken yani... Hani cezaların artırılmasıyla ilgili sürekli işte birtakım sunumlar yaptınız, evet, oldukça önemli, özellikle de ısrarlı takip meselesi ama asıl mesele var olan yasanın yani 6284'ün ve Ceza Kanunu'nda var olan yasaların etkin olarak nasıl uygulanacağını sağlamamız, bunu konuşmamız gerekiyor. Konuşmamız gereken şey bunların ne yazık ki tam da saydığım diğer Bakanlıkların personeli tarafından etkin olarak uygulanmadığı.

Bir de şu çok önemli: Hukuk sistemimiz, ceza sistemimiz toplumsal cinsiyet eşitsizliğini görmüyor yani bu eşitliği sağlamak asıl mesele ama hem söylemlerimiz açısından -özellikle de bunu iktidar mensubu bütün yöneticilere atfederek söylüyorum- kadın-erkek eşitliğini esas alan bir yaklaşımdan ziyade, aile meselesini ön plana çıkararak bu bağlamdan, bu söylemle kurulan, ortaya konan politika ne yazık ki kadın cinayetlerini destekler nitelikte, erkekleri özendirir nitelikte yani böyle bir kısır döngü yaratıyor.

Şimdi, ŞÖNİM'lerle ilgili ben de birkaç bir şey söylemek istiyorum. Şimdi, İstanbul Sözleşmesi'nde de vurgulanıyor, bütüncül bir ele alış gerektiriyor kadına karşı şiddetle mücadele. Mesela, ŞÖNİM'lerin böyle bir işlevi var yani koordinasyonu ve izlemeyi yerine getirme işlevini ŞÖNİM'ler yerine getiriyor. Bir diğer mesele, mesela kadınlar ihtiyaç duydukları sosyal desteğe ne yazık ki ŞÖNİM'e gittiklerinde erişemiyorlar yani hukuki, psikolojik desteklere. Dolayısıyla, bu konuda mesela baro kadın hakları merkezinin adli yardım birimleri destek sağlıyor, özellikle hukuki desteği ya da kadın örgütleri psikolojik destek sağlıyorlar ama bu da yetersiz. Neden? Çünkü bu konuda ayrılmış olan bütçe ne yazık ki asla yetmiyor, bu konuda baroların yürüttüğü birtakım çalışmalar da var, zaten size yansıdığını biliyorum.

Bir de kadınların şikâyet sürecine dair prosedüre ilişkin birkaç bir şey söylemek istiyorum. Prosedür o kadar zor ve o kadar yıldırıcı ki zaten şiddet görmüş bir kadın, şiddetin döngüselliğini de esas alırsak yani psikolojik, hani o korkma hâli, koca ya da eski koca tarafından sürekli tehdit altında olma hâli ve failin şiddeti artıracığına dair korku, prosedürün zor olması... İşte, bu konuda az önce ne güzel sunum yaptınız, bir sürü mekanizmamız var. Bu mekanizmalara dair kadınların bilgisinin olmaması, bu konuda yani şikâyet konusundaki o mercilere ulaşma konusunda kadınlar açısından en önemli engellerden biri, hatta kadınlar çoğu zaman zorlanıyorlar, yılmıya kapılıyorlar ve

ne yazık ki şiddetin dozu arttığı için geri çekilebiliyorlar.

Bir diğer mesele, süre meselesi yani makul sürenin olmayışı. Şikâyetle başlayan soruşturma sürecinin tamamlanabilmesi için en azından müşteki ve şüphelinin ifadesinin alınması ve asgari delillerin toplanması gerekiyor. Müşteki başvuru sırasında ifade veriyor ama şüphelinin ifadesinin alınması ne yazık ki -biliyorsunuz erkekler ortadan kayboluyorlar bu tür durumlarda ve bu konuda- şikâyet edilen mercinin yani savcılık soruşturmasının etkin yürütülmemesi veya makul süre içerisinde yürütülmemesi söz konusu. Bazen bir yılı buluyor mesela. Ya, bu çok yıldırıcı ve kadınları şiddet açısından yine hedef hâline getiren konulardan biri. Prosedürün işletilmediğini görüyoruz.

Bir diğer mesele, kovuşturma aşamasına geldiğimizde yargılamalar çok uzun sürüyor yani istinaftı, Yargıtaydı derken bazen şiddete maruz kalan kadın veya öldürülmüş olan kadının ailesi psikolojik şiddete maruz kalıyorlar ve faille yargı aracılığıyla on yıl boyunca muhatap olmak durumunda kalıyorlar. Mesela, bu da çok önemli meselelerden biri olarak, şu anda yargı sistemimizin içerisinde var olan sorunlardan biri olarak duruyor.

Bir diğer mesele, savcılıklar, ceza ve aile mahkemeleri defalarca kadına yönelik şiddet içeren suçları işleyen failer hakkında ne yazık ki risk analizi yapmıyorlar. Dolayısıyla kadınlar da üç ay verilen koruma ve tedbir kararlarını yenilemek için her defasında bu prosedürü dolaşmak zorunda kalıyorlar. Bu da çok önemli bir caydırıcı ve yıldırıcı etki, kadınlar açısından söylüyorum bunu. Kolluk tarafından uygulanan bir risk değerlendirme formu var. Buna rağmen bu değerlendirmenin görevliler tarafından yapılıp yapılmadığı da denetlenmiyor, yapılsa bile 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan kararlara yansımadığını görüyoruz.

Bir diğer mesele, yakalama kararlarının uygulanmasında sadece GBT'ye bakılması. Yani suç işleyen erkek ne yazık ki elini kolunu sallayarak yine ortadan kayboluyor, bu konuda etkin yürütülen bir şey yok yani başka bir şey olsa... Bu da fiili cezasızlığa yol açan yöntemlerden biri yani kolluğun yakalama konusundaki rahat davranışı. Sadece GBT'ye bakılıyor veya otel konaklamasında, yurt dışı çıkışlarda rastlantısal olarak denk geldiklerinde erkeği yani faili gözaltına alabiliyor kolluk, onun dışında ne yazık ki uygulanan bir şey yok sistematik olarak.

Verilen cezaların caydırıcı olmamasının da... Evet "Cezaları yükseltiyoruz." dediniz. Bir kere, biz sadece ceza sistemine bağlı olarak arttığını düşünmüyoruz yani cezaları artırmak bu suçları önlemekte yeterli değil. Bununla ilgili olarak da hâkimler daha güçlü delil beklentisi içerisine giriyorlar ve süreç uzuyor. Çoğu zaman da ne yazık ki ceza vermiyorlar ya da daha düşük ceza vermek eğilimi görülüyor. Bu nedenle, cezaların artırılması cezasızlığa sebebiyet veriyor. Bir de zaten, evet, önleyici ve koruyucu tedbirler konusunda Bakanlığımıza düşen birtakım sorumluluklar var, bununla ilgili yoğunlaşılması gereken konu bu.

Bir de cezalar genellikle alt sınırdan verilmekte ve takdiri indirim yani iyi hâl indirimi yapılmaktadır. Kasten yaralama, tehdit, hakaret suçları için genellikle hükmedilen indirimli hapis cezası adli para cezasına çevrilmekte, ardından hükmün geri barakılmasına çevrilmekte ve para cezasını dahi fiili olarak ödememekte fail. Bu da tabii ki yine bir tür fiili cezasızlık durumu yaratıyor.

Hızlı hızlı geçiyorum, kusura bakmayın, biraz kopuk olabilir. Takdiri indirim meselesiyle ilgili, evet, bir düzenleme yapıldı ama bu düzenleme yapıldıktan sonra mahkemelerde bunun uygulanmasıyla ilgili nasıl bir tablo açığa çıktı? Yani özellikle kadına karşı, çocuğa karşı işlenmiş suçlarda takdiri indirim uygulanıp uygulanmadığına dair bir araştırmanız oldu mu, bir veriye sahip misiniz? Bu çok önemli bir şey.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Tahrik değil de takdiri indirim...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, takdiri indirim. Hani değişiklik yapıldı ya, değişiklik yapıldıktan sonra...

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Tahrik indiriminde değişiklik yapılmadı.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Demin sunumda da vardı, bununla ilgili somutlaştırılan yani...

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Takdiri indirim yapıldı.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, iyi hâl indirimi, onu söylüyorum tam da. Bundan sonra nasıl bir gelişme gösterdi mahkemelerde? Yani hâkimlerin verdiği kararlardan bahsediyorum.

Haksız tahrik indirimi kanundaki düzenlemeye aykırı olarak ne yazık ki cinsiyetçi bir uygulamayla sürüyor. Özellikle de kadınların barışma ve evlilik teklifini reddetmesi gibi sebepler hukuken haksız bir eylem olarak mahkemeler tarafından tanımlanıyor ve buna dair haksız tahrik indirimi uygulanıyor; bu, asla kabul edilemez. Yani bu konuyla ilgili buradan bir kez daha düzenleme yapılması gerektiğini ifade edelim. Özellikle kadına ve çocuğa karşı işlenmiş suçlarda haksız tahrik indirimi uygulanmamalı. Yine, cezasızlığı yaratan durumlardan biri...

Sonuca geleylim: Kadına yönelik şiddet kapsamında işlenen suçlar sebebiyle kadınlar şikâyetçi olmakta zorlanıyorlar, şikâyet ettiklerinde gerekli destekleri alamadıkları için yargılama süreçlerinde yalnız kalmaktalar. Şikâyetle bulunmanın işe yarar bir sonuç vermesi için gerekli bilgiye ve desteğe erişimin olmadığını görüyoruz. En önemlisi, bu şiddetle mücadele konusundaki koordinasyonsuzluk ikincil bir mağduriyet yaratıyor kadınlar açısından çünkü dediğim gibi orada çok ciddi bir sorun var, psikolojik, sosyal ve ekonomik zararlara maruz kalıyorlar. Bunların hepsi de ne yazık ki çözülmesi gereken konulardan biri.

Bir de Sayın Bakan, birtakım yargı kararları var, mesela, infaz düzenlemesine dair de sunumunuzda birtakım bilgiler vardı, evet ama şimdi "Yargı mensuplarına eğitim veriyoruz." diye de ifade etti değerli arkadaşımız sunum yaparken. Mesela, üst düzey mahkemelerdeki hâkimlere de bu eğitimler veriliyor mu? Çünkü yargı kararlarına bakıyoruz, Yargıtaydan çıkan kararlar, boşanma davasında erkek şiddeti ile büyü ve sosyal medya paylaşımlarını eşit kusur saymış mesela, bununla ilgili Yargıtay 2. Dairesinin verdiği bir karar var. Yine, kadının, eşinin akrabalarıyla görüşmesini reddetmesi ve Bursa'da da "anne" "baba" diyerek hitap etmemesini, mesela, kadınları bu konularla ilgili kusurlu sayan yargı kararları var. Mesela, bunlar tamamen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan durumlar.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bu, şiddettir aslında.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Evet, şiddettir net olarak.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Onun dışında, yine, 15 yaşından küçükken sistematik olarak istismar eden Serhat Serbes'in cezasını Yargıtay onadı ama fail tutuklanmadı yani bir de Yargıtayın onadığı kararlar var ama faillerin tutuklanmadığı kararları görüyoruz.

Yine, mesela, cinsel taciz nedeniyle...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Gözaltında 55 kişi işkence ve cinsel tacize maruz kalmış, bunlardan 40'ı kadın, 1'i çocuk ve 14 trans kadın yani mesela, bununla ilgili veriler var. İstanbul Protokolü'ne uygun davranılmıyor, polis ya da jandarma görevlilerinin doktor muayenesi sırasında odada bulunması protokole aykırı olmasına rağmen yaygın bir uygulama olarak devam ediyor. Süngerli oda uygulaması cezaevlerinde ne yazık ki devam ediyor. Mesela, bu konuda Garibe Gezer Kandıra Cezaevinde yaşamını yitirdi. Bir diğer mesele, kadınlar cinsel şiddete maruz kaldığında ne yazık ki...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Kaya, bir süre koymadık ama süreyi siz kendinize koyarsanız...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Son iki sorumu sorup hemen toparlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam, buyurun.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Bakan, cinsel şiddet kriz merkezi veya cinsel şiddet gören kadınların başvurabileceği merkezler, bununla ilgili bir çalışmanız var mı? Çünkü kadınlar ne yazık ki hastane koridorlarında ya da karakollarda herkesin gözünün önünde birtakım ikincil şiddet fiillerine maruz kalıyorlar. Ya, bu çok önemli bir mesele, bu konuyla ilgili derhâl harekete geçilip tedbir alınması gerekiyor.

Ben sorularımı hızlıca sorayım. Aslında, bunu size vereceğim, o nedenle sadece bir soruyu sormak istiyorum: Bir acil eylem planınız var mı bu konuyla ilgili yani şiddeti önleme ve koruyucu tedbirler konusunda yine ortak bakanlıklarla birlikte hayata geçireceğiniz?

Bir diğer mesele, kadınlara karşı şiddet ve cinayet iddialarının üzerinin kapatılması meselesi var, özellikle de failler kolluk görevlisi ise ya da siyasal olarak ya da ekonomik olarak nüfuzlu kişilerse. Mesela, bunlardan birisi Yeldana Kaharman, Nadira Kadirova, İpek Er ve görüyoruz ki bu tür durumlarda yargı asla mağdur lehine kararlar vermiyor. Bununla ilgili, Bakanlığımızca bu tür kişilerle ilgili açılmış bir soruşturma ya da aldığınız bir tedbir var mı, bunu bilmek istiyorum, bu tür davaların aydınlatılması meselesiyle ilgili olarak.

Ve son sorum: Türkiye'de H.K.G. gibi çocuk yaşta ve zorla evlendirilen kaç çocuk olduğuna dair yani cinsel istismar dâhil kaç çocuğun taraf olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanan istismar türlerine maruz kaldığına, bu duruma göz yuman ailelere ve görevini yerine getirmeyen başta Diyanet İşleri Başkanlığı, Aile Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ADALET KAYA (Diyarbakır) - ...ve Bakanlığınız personeli de dâhil olmak üzere kamu görevlilerine dair başlatılan idari, yasal bu işlemlere ve bu çocukların şu an hangi şartlarda yaşadığına, bu konuda alınması gereken önlemlere dair yapmış olduğunuz bir çalışma, alınmış bir tedbir mevcut mudur; bunu sormak istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkürler Sayın Kaya.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Lanzarote Sözleşmesi'nin etkin bir şekilde uygulanmasıyla ilgili, Bakanlığınızca yapılmış bir planlama var mı?

Sayın Bakan, sorularım var; ben bunu size böylece vereceğim çünkü EŞİK Platformundan ve diğer kadın örgütlerinin üyesi olduğu örgütlerden aldım, onlar size ulaştırmamı istediler.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkürler Sayın Kaya.

Sayın Ataman, buyurun.

SUNA KEPOLU ATAMAN (Diyarbakır) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım; sunumunuz ve arkadaşlarınızın yaptığı sunum, emeğiniz için gerçekten size ve Adalet Bakanlığında olan bütün çalışma arkadaşlarınıza teşekkür ediyoruz.

Kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlar, benimki aslında soru olmayacak, benim hemşehrime o kadar soru sordu ki ben soru sormaktan vazgeçtim, benimki bir temennidir ve bir tespittir. İlk toplantımızda biz şunu söyledik: Söz konusu kadın olunca bunun muhalefeti ve iktidarı yok; hep beraber, biz kadına karşı olan şiddeti ne kadar önleyebiliriz ve ne kadar yardımcı olabiliriz? Sonuçta biz de anneyiz, sonuçta bir kız çocuğu annesiyiz veyahut da bir annenin evladınız; onun için, hepimizi ilgilendiren... Tabii, erkeklere de haksızlık yapmayayım, sizlerin emeğine de teşekkür ediyorum. Şimdi, kadın şiddeti söylenince hemen arkasından kadın ölümü dile geliyor; aslında şiddet sadece kadını katletmek değil, binbir türlü farklı nedeni var. Ben tecrübelerime dayanarak konuşuyorum, tabii, hukukçu değilim, ben onu başta belirtmek istiyorum ama mesela, bizim sağlık ocaklarımızda aslında -biraz önce Başkanım, sizin dediğiniz gibi- bir psikoloğun olmasının şart olduğunu düşünüyorum işin gerçeği. Taşrada büyük köylerde bile hâlâ sağlık ocaklarımız var, bir psikolog bulunmasının ben faydalı olacağına inanıyorum; bu bir.

İkincisi: Kadına şiddetin -dediğim gibi- binbir türlü nedeni, farklı farklı sebepleri var. Kadınlar için bugün bu Komisyonunda oturuyoruz, kadınlar için konuşacağız, hemcinslerimiz için bir çaba harcayacağız. Kadınlarla ilgili gündemi farklı gündeme taşımak bile bence kadına şiddet gibidir, bana göre, kendi fikrimi söylüyorum.

Üçüncüsü: Sadece kişi olarak değil aslında, mesela, benim ilimin Büyükşehir Belediyesindeki 756 işçiden 280 sözleşmeli işçiye yılbaşında alınmayacak diye tebligat yapılmış. Şimdi şunu söyleyeyim: Bunların içinde yine kadın var. Bana göre, bir kadını sebeziksiz şekilde işten çıkarmak da yine bir şiddettir çünkü kadını ekmeksiz ve işsiz bırakmaktır. Yani hepimiz -ben dâhil olmak üzere, genel anlamda söylüyorum- vicdanen, kendimizi ilk önce görmemiz lazım aslında, hem kendimizi eleştirmemiz lazım hem kendimizi de görmemiz lazım ve

hep beraber, gerçekten kadınlarımıza faydalı bir şeyler yaratmalıyız, bir şeyler yapmalıyız. Yani burada her gün toplantı yapabiliriz, her gün konuşabiliriz ama önemli olan, sonuca varmaktır; önemli olan, temelde kadınlar için güçlü bir çatı kurmaktır. Bu nedenle, ben bütün arkadaşlarımdan, Başkanım, bütün Komisyon üyelerinden... Kadın-erkek benim için fark etmiyor çünkü konum itibarıyla ben erkeklerle büyüdüm ama bir kadını da hem kadın tarafını bilirim hem erkek tarafını da bilirim. Bu sebeple, kadın-erkek fark etmeden, gerçekten annelerimiz için, kız kardeşlerimiz için, evladımız kız olan için, kendimiz için sağlam temel atmak ve sağlam bir çatı kurmak için; bu nedenle hepinizden bu anlamda ricamdır çünkü öğretmemiz lazım, bir çare olması lazım, bir yerde bir şey hatadır ve yanlış gidiyordur. Bu, belki herkesi ilgilendiren bir şey, belki herkesin de bu yanlış gidene katkısı olabilir. Biraz önce dediğim gibi detaylı bir şekilde bu işe bakmak lazım. Tek bir yasayla, bir tek kanunlarla olmaz. Aslında bizim aile yapılarımızın bozulması sebep midir? Kültür geçişleri sebep midir? Türlü sebepleri var, bunu iyice değerlendirmek ve sonuca bağlamak lazım. Ben de lafımı çok uzattığım için hepinizden af diliyorum.

Hepinize saygılarımı sunuyorum, Allah hepinizden razı olsun.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Ataman, çok teşekkürler.

Sayın Kılıç, buyurun.

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Bakanım, değerli bürokrat arkadaşlar; sunum için çok teşekkür ediyorum ben de, yapılan çalışmalar için de ellerinize sağlık.

Bu çalışmalar, evet, çok kıymetli ama görüyoruz ki yeterli olmamış. Sadece bu Ekim ayında bile 48 kadın katledilmiş ve 2024 yılının ilk dokuz ayında kadınların yanında 35 çocuk kadınlarla birlikte katledilmiş. Yani artık kadın cinayetleri aile katliamlarına dönmek üzere, kadınların yanında katledilen çocuklara ilişkin ayrı bir çalışmanız var mı? İlk sorum bu olsun.

İkincisi; Sayın Bakanım, daha geçtiğimiz hafta 25 Kasım'da biliyorsunuz "şiddete hayır" eylemleri yapıldı. Bu "şiddete hayır" eylemlerinde yine kadınlar şiddet gördü; coplandı, tekmelendi, yerlerde sürüklendi, gözaltına alındı. Yani buna "bu ne yaman çelişki" diye bakıyoruz açıkçası, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz gerçekten merak ediyorum.

Elektronik kelepçe az önce de gündeme geldi. Geçtiğimiz yıllarda hâkim ve savcıların en büyük sitemi elektronik kelepçe konusunda sayının azlığıydı. "Sayı az olduğu için bu koruma tedbirine başvuramıyoruz." diyorlardı, özellikle de büyük illerde. Bununla ilgili bir çalışma var mı yani sayı konusunda bir artış oldu mu? Bu da sorularımdan biri.

Az önce söylediniz, tabii, burada sizin bugüne kadar yaptıklarınız çok kıymetli ama bundan sonra kadına şiddetin önlenmesi ya da kadın-erkek eşitliği konusundaki yapacağımız çalışmaları duymak isterdik. Bunları yargı reformu belgesi yerine burada biz açıklasaydınız biz çok daha memnun olur, mutlu olurduk, belki de kamuoyu açısından da o müjdeyi siz vermiş olurdunuz bize.

Sayın Bakanım, 2022 yılında yine benzer bir komisyon kurulmuştu, az önce milletvekili arkadaşlarımız da gösterdi, ansiklopedi gibi bir komisyon raporumuz var. Orada da sizin Bakanlığınız için bir dizi öneri getirilmiş; bunlardan bir tanesi mağdur bilgi internet sitesi. Ben bu internet sitesini telefonda denedim. Evet, telefonda çok kolaylıkla giriliyor ama mesela Meclis bilgisayarlarından girilmiyor, bazı kamu kurum bilgisayarlarından giriş olmuyor. Buna ilişkin bir kısıtlama mı var ulaşımda, bununla ilgili bir çalışma var mı? Bir bakılırsa memnun olurum açıkçası.

Bu önerilerden biri de kadınların adliyedeki can güvenliğiydi. "Adliyede mağdurların can güvenliği sağlanacak, koruyacak önlemler alınacak." diye bir öneri vardı ama geçtiğimiz yıl daha İzmir'in Seferihisar ilçesinde boşanmak üzere adliyeye giden bir kadın boşanmak üzere olduğu eşi tarafından bıçaklanarak şiddet gördü. Gördük ki böyle bir öneri de gündeme gelmiş ama maalesef bir önlem alınmamış.

Son sorum olsun bu da; adli sürecin hızlandırılması yine önerilerden biriydi. Az önce arkadaşlarımız da söyledi, kadınların sahada bize ilettikleri yargıya güvenlerinin az olduğu. Neden? Çünkü yargılama süreleri çok uzun, yolları çok zorlu kadınlar için ve buna ilişkin de bir öneri vardı 2022 yılında "Adli süreç hızlandırılacak." diye ama biz baktık ki gerçekten bırakın hızlanmayı yavaşlamış bile. Bunu biz değil Anayasa Mahkemesi söylüyor. Yüksek mahkemenin bireysel başvurunun kabul edildiği 2013 yılından bu yana en fazla hak ihlalinin tespit edildiği alan makul sürede yargılanma hakkı olmuş, 56.443 dosyada ihlal kararı verilmiş. Yüksek mahkeme de artık havlu atmış, demiş ki: "Bundan sonra bu dosyalara da bakmayacağım." demiş. Bu konuda da yani adli sürecin hızlandırılması konusunda da ayrı bir çalışmanız var mı?

Teşekkür ediyorum. Hepinizin emeğine sağlık.

Başkanım, size de teşekkür ediyorum. Kıymetli katkılarda bulunan Komisyon üyelerimize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler Sayın Kılıç.

Sayın Durgut, buyurun.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanımıza ve ekibine de bu kapsamlı sunum ve bilgilendirme için çok çok teşekkür ediyorum. Hoş geldiniz.

Elbette ki kadına şiddet dediğimiz zaman, kişisel, kişiler arası, ailesel, organizasyonel, yasal, politik ve çevresel düzlemde birçok faktörün neticesinde ortaya çıkmış bir problemden bahsediyoruz ve elbette ki bütüncül bir yaklaşımla bunu çözmek ve engellemek gerekiyor. Biz bugün bu katmanlardan yasal düzlemi konuşuyoruz sizin varlığımızla. Biz yasal alanda reform niteliğinde pek çok düzenlemeye imza attık, bu aslında bir iftihar vesilesi, 6284 de dâhil birçok reform niteliğinde kanunumuz var. Fakat yine görüyoruz ki kıymetli vekil arkadaşlarımızın da değindiği gibi mükemmel bir kanunumuz olmasına rağmen, kadına şiddet problemi, bir kadının bile ölmesi tolere edilebilir bir şey olmadığına göre, ne yazık ki istediğimiz düzeyde çözülmüş değil.

Ben buna baktığım zaman, bir örnek de vereceğim aslında bununla ilgili. Tabii ki diğer katmanlar diğer bakanlıkları ilgilendiriyor ama yasal boyuttaki problemlere değineceğim zaman şunu söylemek istiyorum: Yani, mesela, bir hekim bir malpraktis yaparsa, bir hekimin

ihmalinden dolayı bir hasta hayatını kaybeder veya yararlanırsa, sakat kalırsa mutlaka bunun bir yasal yaptırımı var. Fakat bakıyoruz, yasanın uygulanmasında bazen kolluk kuvvetlerinin, bazen de adalet kurumunun mensuplarının ihmalleri olabiliyor, bunları basına yansıyınca görebiliyoruz. Mesela, kadın aslında gerekli yasal prosedürleri yerine getirmiş ama bir şekilde, ihmaller zinciri neticesinde bazen yaralanmış, bazen hayatını kaybetmiş olabiliyor.

Hatta ben bir örnekten bahsederek, altı sene önce yaşanmış bir örnekten bahsederek buna değineceğim: Ukraynalı genç bir hanımefendi Türkiye’de çalışmaya gelmiş ve çalışan bir kadın, hasta bakıyor yani evlere gidip yaşlı bakıyor. Bir iş görüşmesi ilanı için, bu ilanı gören birisi, bir erkek -maalesef kadınlarla ilgili böyle etiketlemeler de var “Ukraynalı genç bir kadın, iş görüşmesi”- ona iş görüşmesi için randevu veriyor ve kadına ne yazık ki tecavüzle sonuçlanan bir cürümden bulunuyor ve bu kadın Türkiye’de kalma süresini aşmış, “deport” edilme riskine rağmen gidiyor kolluk kuvvetlerine, bunu rapor edecek. Bu kadın benim danışmanımın tanıdığı olduğu için bir şekilde ben bu olaya vâkıf oluyorum ve çok yakından takip ettiğim bir süreçti. Bu kadın yani korkunç bir travmanın üzerine bir de “deport” edilme kalma sürecini aştığı için gözaltına alınıyor ve nöbetçi savcı da bu kadını muhtemelen şu saikle “Bu kadın zaten, işte, bir yerden gelmiş, genç bir kadın, bir erkekle özel ne görüşebilir?” hani, ne derler, böyle çirkin bir ön yargıyla aslında bu kadının bu travmasına hak etmediği bir süreç daha ekliyor. O zaman, bu, nöbetçi savcının yol açtığı bir şeydi. Ben ertesi gün hemen dosyaya bakacak savcıyla görüştim. Fakat nöbetçi savcı bu yanlış işlemiş. Yani, mesela, nöbetçi doktor bir yanlış işlediği zaman bunun bir yaptırımı var, bir hastaya zarar verdiği zaman. Ben o zaman dosyaya bakacak savcıyla konuştuğum zaman tam bir kadın dostu, gerçekten diğer savcının tam tersi birisi ve hep öyle çalışmış yani değil tecavüze karşı bir müsamahası olsun, en ufak bir sözlü -ki bu da kadına şiddettir ve mutlaka cezası olmalıdır- bir sarkıntılığa bile hiç tahammülü olmayan birisi. Sürecin daha sonra, benim de çok uğraşarımla, o savcıyla da takip edip başka bir yöne evrilmesini sağlayabilmistik.

Benim burada sormak istediğim: Evet, kanunumuz güzel fakat bu kanunu uygulamada kolluk kuvvetlerinin ve adalet kurumu mensuplarının bazen yaptığı yanlışların bir yaptırımı olması... Mesela, sosyal medyaya bir şey aksediyor, bakıyoruz, o konunun savcısı ya da hâkimi veya kolluk kuvveti bir ihmali varsa bunun bedelini ödüyor mu? Bunun bedelini ödeyecek bir mekanizma var mı, yasal bir yaptırım var mı? Bence bu olmalı ve takip edilmeli. Mutlaka vardır belki iç soruşturmalar vesaire ama daha ciddiyetle takip edilse bu güzel kanunumuzun çok daha ciddiyetle uygulanacağını ve önleyicilik konusunda da daha etkin bir rol oynayacağını düşünüyorum.

Bir de birçok milletvekili arkadaşımızın da dile getirdiği gibi, uzaklaştırma sürecinde, hatta bazen mahkemeye giderken bile kadın şiddete uğrayabiliyor, bazen hayatını kaybedebiliyor. Uzaklaştırma sürecinde de aksayan bazı mekanizmalar olduğuna işaret ediyor bu çünkü zaten bu şiddetin rehabilite edilebilen boyutu maalesef az yani pedofili hastaları nasıl bir şekilde rehabilite edilemiyorsa, 10 kere de rehabilite edilse yine o cürmü işliyorsaydı bu döngüsel şiddet failleri de genelde çok az nispette rehabilite edilebiliyor. Şimdi, uzaklaştırıldığı zaman zaten bir nevi hasta olan bu fail iyice çıldırıyor “Uzaklaştım, evim yok, falan filan.” diye daha şiddetli bir cürme tevessül edebiliyor ya da işleyebiliyor. Burada da aksayan bir mekanizma olduğunu düşünüyorum yani bu kişinin uzaklaştırmanın ötesinde çok yakın takip edilmesi, belki zorunlu bir rehabilitasyon ya da başka bir şeye tutulması veya buna belki barınacak -bilemiyorum- bir yer sağlanması gibi bu mekanizmada aksayan şeylerin de değerlendirilmesinin faydalı olabileceğini düşünüyorum.

Çok çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Komisyon Sözcümüz Sayın Durgut da çok doluydu, gayet doğal.

Buyurun Sayın Coşar.

ALİYE COŞAR (Antalya) - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, Bakanlık bürokratları; bu kapsamlı sunumunuz için hepinize çok teşekkür ediyoruz.

Tabii ki gönül isterdi ki bu kadar çalışmaya karşılık kadın cinayetleri gitgide azalsın. Maalesef ki Ocak ve Ekim 2024 arasında 354 kadın katledildi ve şüpheli kadın ölümleri hâlâ Bakanlık verilerine girmemektedir.

Ben, öncelikle, soruma şiddet önleme ve izleme merkezlerinin sayısıyla başlamak istiyorum. Bu sayının yetersiz olduğunu biliyoruz, bütçe görüşmelerinde ve şu andaki sunumunuzda bunun artırılmasına yönelik herhangi bir fikir beyan edilmedi. Şiddet önleme merkezlerindeki uzman kişilerin de yetersizliği var. Bununla da ilgili, uzman kişilerin yetiştirilmesiyle de ilgili bir çalışmanız var mıdır?

Sayın Bakan, Aile Bakanlığının bütçe görüşmelerinde biz gördük ki kadının güçlendirilmesiyle ilgili bütçeye ayrılan pay her yıl gittikçe düşmektedir. Şu anda ülkemizde 149 sığınmaevi var. 2024 yılında 1 sığınmaeviyle ilgili çalışma yapılacağı... Bu çalışmanın yapılmadığını gördük ve 2025 yılında da 2 sığınmaevi daha artırılacağı yönünde bir sunum yapıldı. Umarım bu tür çalışmalar kâğıt üstünde kalmaz ve etkili bir adım atılır.

Tedbir mahkemelerinden bahsettiniz, İstanbul’da, Ankara’da ve İzmir’de tedbir mahkemelerinin olduğundan bahsettiniz. Diğer illerimizde de tedbir mahkemelerinin açılması yönünde bir çalışmanız olacak mıdır? Bakanlığınızın kadın hakları ve kadına şiddetle mücadele konusunda birlikte çalıştığı STK’lerle ilgili, sunumunuzda belirttiniz.... Bu kadın hakları ve kadına şiddetle mücadele konusunda çalıştığınız STK’leri bildirebilir misiniz?

6284 sayılı Kanun diyoruz ve etkin uygulanmadığını da görüyoruz, hâlen ülkemizde koruma kararları altında kadınlar öldürülüyor. Burada, 717 sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu’ndaki raporlardaki yapılan çalışmalar doğrultusunda sizlerin de bir çalışmaları olmuş ama maalesef, 27’nci Yasama Döneminde Meclis Araştırma Komisyonundaki yapılan çalışmalarla ilgili hiçbir atıf görmüyoruz. Bununla ilgili bir çalışmanız var mıdır?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkürler Sayın Coşar.

Sayın Dora, buyurun.

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Çok teşekkür ediyorum.

Öncelikle, Sayın Bakanım, değerli bürokratlar; sunumumuz için çok teşekkür ediyorum.

Burada aslında çok güzel bir ortam mevcut. Herkes çok değerli katkılar sunuyor. Özellikle ben Sayın Durgut'a çok teşekkür etmek istiyorum. Benim de ifade etmek istediğim hususlardan bir tanesini dile getirdi kendisi. Biliyorsunuz, insan sağlığını yakından ilgilendiren konularda nasıl ki doktorlarımız bire bir sorumlu kabul ediliyor ve malpraktis davası açılabilir ve sonuna kadar bunun takibini yapabiliyorlarsa aynı malpraktis kanunu insanın hayatına mal olabilecek, insanın en önemli yıllarına -ki insanın bir günü bile hayatında çok kıymetlidir, çok değerlidir- yanlış uygulayıcıların yanlış uygulamaları nedeniyle yapılan hatalarda da söz konusu olabilmeli. Bunlar "affedersiniz", "pardon" ya da "bir yanlışlık olmuş" ya da maddi bir tazminat karşılığında telafi edilebilecek durumlar maalesef değil; insanın canına da mal olabiliyor, hayatının bir kısmının hapiste geçmesine de sebep olabiliyor, en az tabielerimize uygulanan malpraktis kadar önemli bir konu olduğunu düşünüyorum.

İkinci bir husus, yine Sayın Durgut'un belirttiği gibi evet, çok güzel bir kanunumuz var, gerçekten çok kapsamlı bir şekilde ele alınmış fakat buna rağmen hâlâ devam eden birtakım sıkıntılar görmemizin nedenlerini bizim çok iyi düşünmemiz, çok iyi tartışmamız ve bunları önleyebilmek, bunları elimine edebilmek için ciddi tedbirler almamız gerekiyor ki benim kanaatimce bunların başında da haksız tahrik indiriminin uygulanış biçimi geliyor. Biliyorsunuz, bu haksız tahrik kişinin haksız bir fiilin kendisinde meydana getirdiği üzüntü ya da elemin karşılığında bunun etkisi altında suç işlenmesi hâlinde cezai sorumluluğunun indirilmesini ifade ediyor. Fakat bu o kadar yoruma açık, o kadar bireysel bir ifade ki bu kanunun tamamen farklı bir yöne doğru uygulanmasına da neden olabilecek bir sonuç doğuruyor günün sonunda. Bununla ilgili ben size birkaç tane yargı kararlarından örnek vermek istiyorum çünkü bu maalesef, kadın ve erkek fail olduğunda hangisine haksız tahrik indirimi uygulanacağı, uygulanışı bile fark edebiliyor. Yani fail erkek olduğunda daha çok erkeğin lehine bu haksız tahrik indiriminin uygulandığını görüyoruz maalesef. Fakat fail kadın olduğunda haksız tahrik indiriminin ona nazaran neredeyse hiç kullanılmadığına şahit oluyoruz talep edilmesine rağmen. Şimdi, ben size birkaç tane örnek vereceğim: Mesela, eşinden izinsiz terlik aldığı için, bakın terlik diyorum, eşinden izinsiz terlik aldığı için katledilen bir kadına yönelik failin "Benden izinsiz bir işlem yaptım." diyerek bunun haksız tahrik indirimi kapsamında değerlendirildiğini görüyoruz yargı kararlarında. Bu kabul edilmiş veya eşine yemek yapmaması haksız tahrik indirimi kapsamında artık yerleşmiş, oturmuş durumda ki bunun örneklerini burada tek tek verebilirim. Özellikle bir tanesi var, mesela diyor ki: "Gece evine geç giden bir erkeğe eşinin kapıyı otuz dakika sonra açması." Kadının "Uyuyakaldım." demesini kabul etmiyor, "Burada bir kasıt var, bilerek geç açmıştır." diyor fakat erkeğin lehine uygulanıyor burada haksız tahrik indirimi "Kapıda bilerek bekletildi." diyerek. Şimdi, burada kadın ve erkeğe yönelik hani hep söylüyoruz ya bakın, toplumsal bir yerleşik bakış açısı var maalesef, bizim belki çok uzun yıllar boyunca üzerinde durmamız gereken fakat bazı toplumsal ön yargılara uygulayıcılar tarafından da aynı şekilde bakıldığını görüyoruz. Mesela çok enteresan bir Adil Işık davası var. Biliyorsunuz, bir kadın giyim markasıdır Adil Işık fakat eşinin çantasını karıştıran erkek -boşanma süreçlerindeler bu arada- telefonuna bakmadığı için evine gidiyor, eşinin çantasını karıştırıyor ve "Adil Işık'tan mesaj geldiğini gördüm." diyor, "Beni aldattığını düşündüm." diyor. Bakın, bu gerçekten olan bir olay, 2007 yılında bunun kararı var ve haksız tahrik indiriminden şu şekilde faydalanıyor, diyor ki: "Failin bunun bir giyim markası olduğunu bilmesi beklenemez. Dolayısıyla burada aldatıldığını düşünmesi normaldir." şeklinde bir bakış açısı söz konusu ve haksız tahrik indiriminden faydalanıyor bu kişi fakat öte yandan, bir kadın polisimiz, Polis Günü'nde, gidiyor arkadaşlarıyla, polis kutlamalarına katılıyor, döndüğünde eşi hem kendisini hem arkadaşlarını hem de mesleğini rencide edici şekilde ifadelerde bulunuyor o güne katıldığı için. Kadın en sonunda dayanamayıp öldürüyor. Tabii ki hiçbir cinayet makul değildir, ben burada sadece farkları göstermeye çalışıyorum fail kadın olduğunda ya da erkek olduğunda ve burada kadın savunmasında diyor ki: "Bu yeni bir olay değil, sürekli olarak beni aşağılıyor, arkadaşlarımı ve mesleğimi aşağılıyor." Fakat şu şekilde hükme bağlanıyor, kadın haksız tahrik indiriminden faydalanamıyor çünkü diyor ki: Kadın ekonomik özgürlüğünü elde ettiği için aslında boşanmaya meyilli olabileceğinden dolayı, bunu zaten isteyebileceğinden dolayı bu açıklaması samimi bulunmamıştır denilerek kadın haksız tahrik indiriminden faydalanamıyor.

Şimdi, burada uygulayıcılar açısından da bir sorun olduğu kanaatindeyim. Dediğim gibi, gerçekten güzel bir kanunumuz var fakat bunun sınırları o kadar çok yoruma açık ki ya bir malpraktis uygulaması getirerek biz bu konuyu, dosyaları daha iyi okumalarını, daha tarafsız karar verebilmelerini sağlayıcı bir daraltma getirmeliyiz ya da bu haksız tahrik indirimi konusunu bu tarz cinayetlerde daha da daraltmalıyız ya da belki topyekûn kaldırmalıyız bu gibi konularda, bundan faydalanamamalılar şeklinde bir ibare getirmeliyiz diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Bakanım, biz hukuk okurken şöyle bir söz vardı üniversitede: "Kötü kanun yoktur, iyi hâkim vardır." diye. Doğru mu?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O öyle değil.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Nasıl?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - En iyi kanun kötü uygulayıcının elinde en kötü kanun haline gelebilir. En kötü kanun da iyi uygulayıcının elinde iyi kanun hâline gelebilir. Uygulayıcılar önemli tabii ki.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, teşekkürler.

Sayın Erdoğan, buyurun.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ben de Sayın Bakanım, hem size bu kıymetli konuşmanız ve geldiğiniz için hem de sunumları için Adalet Bakanlığı temsilcimize teşekkür etmek istiyorum.

Hepimiz farkındayız, kadına yönelik şiddetle ilgili çok boyutlu bir stratejiye ihtiyacımız var. Peki, bu stratejide cezai tedbirler nasıl bir rol oynayacak? Aslında temel sütunlarından biri. Bu anlamda cezai tedbirler ve Adalet Bakanlığımızın sorumlu olduğu kısım aslında

arzuladığımız, kadına yönelik şiddet ya da şiddet konularındaki alınacak tedbirlerin, yapılan çalışmaların hızlandırılması ve caydırıcılığın artırılması noktasında çok önemli bir rol oynuyor. Bu anlamda önemli bir rol üstleniyor. Aslında, tabii ki direkt bir çözüm olarak görmüyoruz hiçbirimiz burada yapılanları, çok daha sosyal ve psikolojik anlamda tedbirlerin alınması gerektiğinin hepimiz farkındayız. Bu anlamda, özellikle ısrarlı takiple ilgili Sayın Bakanım, yapılan düzenlemenin çok isabetli olduğunu ve bu tarzda suçlar işlenmeden, şiddet olayları gerçekleşmesine zemin hazırlayan durumlarda getirilecek düzenlemelerin çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. İsrarlı takiple ilgili de şöyle bir şey ilgimi çekti: Şimdi, ısrarlı takip olayı gerçekleşmesi -yüzde 81 yanlış hatırlamıyorsam- sonrasında bir şiddet olayı gerçekleşme ihtimalini artırıyor. Yani şiddet olayının gerçekleştiği vakaların yaklaşık yüzde 81’inde ısrarlı takip söz konusu olabiliyor. Burada, eş veya çocuksa durum, üç yıla kadar hapis cezasına kadar gidebiliyor diye bir şey okumuştum. Burada, Türkiye’deki ısrarlı takiplerde ilginç bir konu var Batı’dakilerden farklı. Batı’dakilerde genelde boşanmış eş ya da boşanmamış eş ısrarlı takipte söz konusu oluyor ama Türkiye’de bunun yüzde 10 oranında olduğu ortaya çıktı. Düzenlemede acaba bu göz önünde bulundurularak bir değişiklik yapılabilir mi? Çünkü ısrarlı takipte Türkiye’deki duruma baktığımızda ki sosyal anlamda ya da televizyondan duyduğumuz haberlerde, medyadan duyduğumuz haberlerde de bu dikkatimizi çekiyor, eş veya boşanmış eş olmuyor, daha düşük bir oranda oluyor. Bu anlamda belki yeni bir düzenlemeyle bu da yapılabilir mi diye düşünüyorum; belki de yapılmıştır ama uzun zamandır fark ettiğim bir konuydu.

Diğer bir konu da Sayın Bakanım, Serap Hocanın söylediği konu aslında, çığlaşma etkisiydi değil mi Hocam? Çok güzel bir terim bence, çok isabetli, ben yeni duydum. Gerçekten toplumsal anlamda çok böyle bir kısır döngü içinde olduğumuzu düşünüyorum. Sabahları çıkan garip programlar toplumu şekillendirip yeni bir toplum dizayn ediyor. Sonra o toplumun sonucu olarak ya da toplumu tekrar etkilemek için diziler çıkıyor. KADEM’in çok güzel bir araştırması var Sayın Bakanım, siz de belki haberdar olmuştunuzdur “Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve İzleyici Farkındalığı” diye; 14 yerli dizide toplam 327 bölümde 3.013 kadına yönelik şiddet tespit edildiğine yönelik güzel, geniş çaplı bir araştırma var. Bu araştırmadan da yola çıkarak -tabii, bilmiyorum, Adalet Bakanlığımızın uhdesinde kısımları var mıdır- kadına yönelik şiddeti teşvik eden, kadına yönelik şiddete yani tabiri caizse hizmet eden, normalleştiren ya da umutsuzluğa sürükleyen... Hatta şunu da şöyle söylemekte yarar var: Bu dizilerde çok ilginç bir şey -tekrar olacak ama arkadaşlarım kusura bakmasınlar- şu çok önemli bir tespit; şiddete uğrayan kadınların şiddete uğradıklarında verdikleri reaksiyonlar ya da devletimizin onlara sundukları, işte, Adalet Bakanlığımızın, Aile Bakanlığımızın sunduğu fırsatlardan faydalanmalarına yönelik sahnelerin ya da senaryoların olmadığı, çok yetersiz olduğu gibi -hatta rakamları da var- kısımlar var bu dizilerde yani umutsuzluk aşıl原因, çaresizlik aşıl原因, hatta yenilgi ve kabullenmişlik aşıl原因 durumlar söz konusu. Bununla ilgili Adalet Bakanlığımız ne tür bir çalışma yapabilir? Yani yapabilecekler var mıdır, açıkçası bilemedim; bunu da takdirlerinize sunmak istiyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Komisyon üyesi olup da söz almak isteyen yoksa Komisyon üyesi olmayan vekil arkadaşlara söz vereceğiz. Var mı Komisyon üyesi olup da söz almayan, almak isteyen?

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

4.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, İstanbul Milletvekili Özgül Saki'nin ilk toplantıdaki, erkek bir milletvekilinin Komisyon Başkanı seçilmesiyle ilgili ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, şimdi önce Sayın Özgül Saki'ye bir seslenmek istiyorum: İlk toplantıda Sayın Saki “Böyle bir komisyonda bir erkek milletvekilinin başkan olması bir tarafa, erkek milletvekili üye bile olmamalıdır.” demişti.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Hâlâ aynı fikirdeyim Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Şimdi bir erkek milletvekili Sayın Tanal'la yan yana oturuyor. Gördüğünüz gibi, erkek milletvekillerimiz de üye olmasa bile bu Komisyonla ve bu problemle çok ilgili.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A.- Görüşmeler (Devam)

1.- Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Sataşma için bir dakikalık söz talep ediyorum sonunda.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Efendim, buyurun, ben size söz verdim, kendi hakkımı veriyorum size.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Siz buyurun, devam edin, sonra Sayın Saki'den...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Anayasa'nın 10'uncu maddesine göre pozitif ayrımcılık söz konusu, o açıdan...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sonra hakkınızı kaybetmeyin, buyurun siz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Peki, devam ediyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, şiddet sadece kadının sorunu değil, bir insan hakkı sorunudur. Onun için bunun kadını ve erkeği olmaz “İnsanım.” diyen her kişinin bununla mücadele etmesi gerekir.

Şimdi, Değerli Bakanım, emeğinize sağlık gerek sizin gerek çalışan arkadaşlarımızın gerek Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanının ancak buradaki uygulama kılavuzunu eğitim kılavuzu olarak veriyorsunuz ve işte, iki örnek verildi, biraz önce değerli bir

milletvekilimiz de dedi ki: "Ailesine gitme." Diğer arkadaşımız da dedi ki: "Alışveriş yapma." Aslında sizin burada şiddet türlerini belirttiğiniz 6 başlık var. Bu 6 başlığın sonuna keşke şöyle bir ibare koysanız "ve benzeri" denilebilir, sınırlandırmasak çünkü şiddeti sayılı, sınırlı bir hâle getirirsek burada sayılı olmayanların dışındakiler şiddet olarak eğitim kapsamına alınmamış olur ki işte, burada 2 tane örneği biz gördük. Yani sizden istirhamım, bu şiddetin türlerindeki, sayfa 23'te, buna "Sayılı, sınırlı değildir." diyelim "Tahdidi değildir." diyelim. En azından "bunun daha fazlası ve benzeri" demek lazım. İşte, arkadaşlarımız da... Bir hanımefendi kardeşimiz ailesine gittiği için şiddete uğradı. Yani, bu, şiddetin bir türü; diğeri, işte, alışveriş. Burada nedir? "Sosyal şiddet" denilebilir, başlıklar şeklinde "kültürel şiddet" denilebilir "eğitimsel şiddet" denilebilir "kurumsal şiddet" denilebilir yani aynı kurumda olanlar da... Bunu çoğaltmak lazım, burada bu eksikliği görüyorum; bu, birinci husus ama emeğinize, yüreğinize sağlık. Çalışma güzel ama bu eksikler de herhâlde zamanla giderilir ve burada ısrarla tekrar söylemeye devam edeceğim ben. Burada yükümlü ve irtibat tutanaklarına bakıyorum hemen: "Çocuğun hak sahibine bırakılması..." "Çocuğun hak sahibine..." ne demek? Zaten burada "hak sahibi" "eşya" ve "canlı" kavramları hukuken yan yana gelebilecek kavramlar değil. Bunda Türk Dil Kurumundan veya dil bilimcilerden istifade edilebilir. Yani "Çocukla görüşme merkezine getirilen çocuğun, hak sahibi tarafından..." Bunlar doğru kavramlar değil yani burada daha naif, daha insani, hukuki terime daha uygun deyimlerin kullanılması lazım. "Hak sahibinin ilam ve tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu getirmediğine dair tutanak..." Sizden istirham ediyorum, bunların hepsinin gözden geçirilmesinde fayda var.

Şimdi, gelelim, burada sunumla ilgili... Evet, çocuk teslimiyle ilgili pilot bölgeler var, gittik mi? Gittik. Örnek olarak, takdire şayan Eskişehir'dir. Eskişehir'le ilgili... Sorunu siyasi bir yere getirmeyin, iyi bir emsal olması açısından söylüyorum, bunun her tarafta emsal olması açısından. Mesela, Eskişehir'de çocuğu getiren anne veya baba ayrı bir kapıdan giriyor, orada çocuğu bekleyen ayrı kapıdan; bir sefer karşı karşıya kalmıyor. Uygulama o kadar güzel ki çocuk, anne ve babayı beklerken orada oyuncularla oynuyor yani çocuk rahatlıkla o psikolojisini vesairesini orada atlatılabilir; o tür örnekler önemli, bence bunu pilot bölge olarak seçin. Bazı adliyelerimiz belediyelerle çalışmıyor. Bunu ben Adalet Bakanlığı olarak size ısrarla söyleyeyim: Hakikaten belediyelerle çalışmakta fayda var. Eskişehir örneği belediyeyle çalışıldığı için takdire şayan bir örnektir, bunu görmenizi istirham ediyorum ben.

Gelelim, burada, çalışmayla ilgili... Evet, çok başlık var, bazı yerlerde ben not aldım, iletteceğim.

Şimdi, burada zamanı rasyonel kullanma adına benim soracağım bazı sorular var, onlar da şu: Diğer ülkelerde şiddetle mücadelede başarılı olmuş yöntemler var mı? Hangi örnekler var? Bunlar Türkiye'de uygulanabiliyor mu? Neden uygulanamıyor eğer varsa? İki, Türkiye'nin kadına yönelik şiddetle mücadelede taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ne kadar etkin bir şekilde uygulanıyor? Uygulanmıyorsa sebepleri bunun nedir?

Burada işitme ve konuşma engellilerle ilgili broşürleriniz var, güzel, ilerici bir uygulama ama arkadaşlar, bu gelen kişi, işitme engelli ve konuşma engelli olan biri sözlü olarak meramını ifade ederse o işaret dilinden anlayan kimse yok ki yüz yüze meramını anlatma anlamında. Meramını anlatma açısından da kurum içerisinde olması lazım; kurum içerisinde işitme ve konuşma engelli arkadaşlarımıza çevirmen yani işaret dilini anlayan kimse yok. Her şeyi biz orada forma yazarsak olmaz. Hatta biraz önce değerli bir arkadaşımız hastanelerden söyledi; hastanelerimizde de bu eksik. Yani hastanelerimize kişi tedaviye gittiği zaman o işitme ve konuşma diliyle ilgili sağlık personelimiz yok, yargıda da yok bu. Mesela, işitme engelli birisi Ankara Adliyesine gitse orada işaret dilini bilen kaç yargıcımız veya personelimiz var? Hiç personelimiz yok. Bence bu şekilde biz nasıl tercüman bulunduruyor isek yargıda bu anlamda bunu da bulundurmakta fayda var.

Eşitlikle ilgili düzenlemelerde pozitif hukuk açısından, evet, sorun yok, eksik bazı sorunlar var. Değerli Başkanımın dediği gibi, iyi bir kanun kötü bir uygulayıcı elinde kötü olur, kötü bir kanun iyi bir uygulayıcı elinde iyi olur; mesele insan unsuru.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ben demedim de naklettim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ama İş Kanunu'muzun 5'inci maddesi de çok yanlış uygulanıyor. Orada eşitlik maddesinden bahsediyorsunuz ya, oradaki eşitlik maddesinde ben işe alındıktan sonra eşit davranmak zorundasınız. İşe baştan itibaren eşitliği -orada İş Kanunu 5'inci madde- Değerli Başkanım, zorunlu hâle getiremiyoruz. Bir iş başvurusuna biz birlikte müracaat edelim isterseniz, o iş başvurusunda... 5'inci madde iş aşamasında "eşit davranma ilkesi" diyor, eşit davranma ilkesi iş hukukunda işe başladıktan sonradır. Genellikle bunu doktora tezlerinde yazan hocalarımızın o doktora tezi kitaplarında iş hukukunda işe alımda eşitlik ilkesini yasaklayan hiçbir madde yok ancak işe alındıktan sonra eşit davranma ilkesi var yani bence bunu düzenlemekte fayda var.

Şimdi, biz bununla mücadele etmek istiyoruz, bununla ilgili kanun tekliflerimiz var. Mesela nedir? Efendim, burada, kadına yönelik şiddetle mücadelede gelin iki öneride bulunmuş olayım; bunları ne olur yapın, yapılırsa bunun caydırıcı, toplumsal caydırıcı etkisi olur. Biraz önce denildi, efendim, kadının seçme ve seçilme hakkıyla ilgili... Kadına yönelik şiddetin aması fakatı vesairesi yok; yaralama olsun, takip olsun, ne olursa olsun; bunun, direkt seçme, seçilme hakkını engellemek lazım kardeşim; bu bir. Seçme seçilme hakkını engellemek lazım, radikal karar almak lazım. İki, kamu hizmetlerine girmeyi yasaklamak lazım. Üç, kamu hizmetlerinde çalışıyorsa işle ilişkisini kesmek lazım; radikal adımlar atmak lazım arkadaşlar. Eğer biz bu radikal adımları atarsak bununla ilgili caydırıcılık ve sonuçlar hakikaten olumlu yönde alınmış olur. Bunu bence bir an önce yapmakta fayda var.

Gelelim... Şimdi arkadaşlar dedi ki: "Neden bu kadar şiddet oluyor?" Arkadaşlar, eğitim eksikliği, ekonomik sorunlar, faktörler; bunların hepsi... Ben ilkokula başladığım zaman benim ilkokulum yatılıydı Değerli Bakan Yardımcım ve Değerli Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlar. O dönem devlet ne yapıyordu? Bir kız çocuk, bir erkek çocuğu alıyordu. Erkek çocuk kaydedersen kız çocuğu getirmezsen seni de kaydetmiyordu. Devletin mantığı şuydu: Ben bu toplumu atbaşı olarak ilerletmek zorundayım, onun için bir erkek çocuk, bir kız çocuğu birlikte alıyordu. Ne oldu? Eğer o köyde o dönemde erkek çocuğu kaydedilip kız çocuğu kaydedilmiyorsa devlet diyordu ki: "Ben almam kardeşim." Sen o zaman... Bu çünkü bir, eşitlik ilkesi; iki, o toplumun uygarlaşması açısından atbaşı olarak hem kadın hem erkeğin birlikte okuma eğitimi öğrenmesi lazım. E, biz ne yapıyoruz? Bu konuda sizden istirhamım şu: Bu olaylara baktığımız zaman, kırsal alanlardaki eğitimde büyük bir sıkıntı var arkadaşlar. Bu, kırsal alanlardaki il olur, ilçe olur, köy olur, mahalle olur yani bu da bunun bir

parçası.

Gelelim, “ruhsatlı silahla” denildi, “Silahı alıyoruz.” vesaire denildi. İkisi de polis, ne yaparız? İkisi asker veya biri asker, biri polis; ne yaparız? Bu tedbirleri eğer ben bilmiyorsam ben özür dilerim, onu da ben de öğrenmiş olurum ama öyle bir konu gündeme geldi.

Şimdi, mevzuatta, geçmişte -Değerli Bakanım da o dönem milletvekiliydi- 50 bindi belediyelerin nüfusları, 50 bin olanın sığınmaevleri açması gerekiyordu; bu, 100 bine çıkarıldı. Politika yanlış oldu aslında. Bence o, şu anda... 50 bin nüfus 100 bine çıkarıldı ama mecburiyet yok ki. Biz gerçekten eğer bunlarla mücadele etmek istiyorsak bunu zorunlu hâle getirmek lazım, bunu açmayan belediye hakkında da Türk Ceza Kanunu 257’den dolayı, görevi kötüye kullanmaktan da suç duyurusunda bulunmak lazım Değerli Bakanım. Yani sığınmaevleriyle ilgili bu sayı daha önce nüfus küçükken yükseltildi; bu, doğru bir uygulama değil, yine 50 bine inmesi lazım ve bunu açmayan belediye hakkında da görevi kötüye kullanmaktan dolayı suç duyurusunda bulunmak lazım çünkü bu önemli parçası.

Şiddet uygulayan bireylere yönelik rehabilitasyon hizmetleri ne kadar etkili oluyor? Ayrıca, bu sığınmaevlerinin sayısı, kapasitesi yeterli mi, değil mi? Benim görebildiğim kadarıyla yetersiz. Türkiye’de belediyelerin hiçbiri de aşağı yukarı... Sorumluluk açısından bazı belediyeler açıyor ama çoğu da açmıyor ve bunu suç hâline getirmek lazım yani mecburiyet getirmekle lazım. Burada ihtiyardır, şu andaki düzenlemede bir mecburiyet yok.

Efendim, tüm arkadaşlar -Bakanımız da, daha doğrusu Bakanımız demedi ama- Değerli Başkan da söyledi, şiddet ve medyayla ilgili konferans yapıldığını. Keşke şiddetle ilgili mücadelede medya ve sanatı da yanımıza alsanız... Sanatı da yanımıza alırsak acaba bu şiddetle mücadelede sanat ne kadar etkili olur? Yani sanatı da yanımıza alabilirsek bunun, en azından, etkilemesi daha fazla olur.

Şiddetle mücadelede özel sektörün ve iş dünyasının rolü nedir? Sorunun bir tanesi de bu.

Tabii, değerli hocamız dedi ki: “Kamu Denetçiliği Kurumunun bugüne kadar ki Başkanları hep erkek oldu, kadın hiç olmadı.” Peki, Yargıtay Başkanlarımız hiç kadın oldu mu değerli hocam? Efendim, Yargıtay Başkanları olmadı, Yargıtay cumhuriyet başsavcılarını da hiç kadın olmadı. Eğer yanılıyorsam beni lütfen düzeltiniz.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Danıştay Başkanı oldu.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O, daha önceki dönemeydi.

Danıştay Başkanı oldu ama Yargıtay Başkanı, Yargıtay cumhuriyet başsavcısı olmadı Değerli Bakanım. Türkiye’de, 81 ilimizde kaç Adalet Komisyonu Başkanı kadın kardeşimiz var, bilemiyorum. Cumhuriyet başsavcısı kadın kardeşimiz Türkiye’de var mı, kaç kişi var? Onu bilemiyorum ben. Yani bu konu aslında çok çok uzatılabilir ama neticede şunu söylemek isterim ben: Hakikaten toplumun bu kanayan yarası için hep birlikte el ele vermek lazım. Sizden istirham ediyorum, burada işe kadın-erkek ayrımı anlamında değil bir insan hakkı sorunu açısından bakmak lazım.

Bir anımla da bitirmek isterim. Burada hemen yanı başımda da üstadım var, inşallah ben yanlış bir şey ifade etmeyeceğim, ters bir şey de inşallah olmaz.

Şimdi, ben 2011’de milletvekili seçilmiştim, 2012’nin başlarında -o dönem İstanbul Milletvekiliydim- güzel sanatlar fakültesinde bir konferans vardı kadın haklarıyla ilgili. Ben de dedim ki gideyim, acaba ne eksikliğimiz var, Parlamentoda bununla ilgili düzenlemeler yapılır en azından, bunu ben gündeme getireyim. Sabahın erken saatinde -saat 10.00’du- gittim. Ben farkında değildim tabii ki, gelen kadınlar toplantı salonuna geçiyor, erkekler de gidiyor. Ben de girdim içeri, on-on beş dakika bekledim, benim dışında başka hiçbir erkek yok, o toplantıda sadece ben varım, sonra iki hanımefendi geldi, dedi ki: “Sayın Vekilim, bizim bu toplantımız erkeklerle kapalı.” “Niye?” dedim. Dedi ki: “Biz kadınlar olarak toplantı yapıyoruz insan haklarıyla, kadın haklarıyla ilgili.” Dedim ki: “Ben öğrenmek istiyorum bu alanı, eksikliğimiz varsa Parlamentoda en azından bunu kanun olarak düzenleyelim, teklif sunayım.” Hanımefendi arkadaşımız dedi ki: “Siz çıkaracağımız dergilerden öğrenirsiniz ve burada biz içeri almıyoruz.” Dedim ki: “Burada kameramanımız erkek. O nasıl olacak?” “Vekilim, sizden rica ediyorum, fazla işi uzatmayalım.” dedi. Ben de özür dileyerek çıktım.

Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Öğrenemediğiniz için mi yoksa daha çok öğrenmek için mi buradasınız?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ben daha çok öğrenmek için buradayım. Eksikliklerim var, neyi nereden telafi edebilirim diye buradayım Değerli Bakanım. Öğrenmenin zamanı, yaşı, mekânı ve yeri yok, öğrenmek insanı diri tutar yani Türk toplumunu öğrenmeye davet ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Tanal “hak sahibi” kavramıyla etimoloji, epistemoloji ve hukuk felsefesine başladı. Neredeyse erkeklerin hakları için bir komisyon kurulmasına kadar geldi.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, ben eşitlik ve adalet, hak ve nesafetten tarafım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, çok teşekkürler.

Komisyon üyemiz olmayan Sayın Elvan Işık Gezmiş, buyurunuz.

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakana ve sayın heyetine bu ayrıntılı sunum için öncelikle teşekkür ediyorum.

Sunumu incelerken dikkatimi çeken bazı veriler oldu, onlarla ilgili birkaç soru sormak istiyorum müsaade ederseniz. Şimdi, 2018 ve 2024 yılları arasında mağduru kız çocuğu olan, cinsel istismar suçundan açılan kamu davalarından bahsedilmiş ve sonrasında bunlara verilen mahkûmiyet kararlarından bahsedilmiş. Bu davaların sonucunda görüyoruz ki mahkûmiyet kararı, en yüksek oranda, bu yıllar içinde, yüzde 45 oranında verilmiş, geriye kalan yüzde 55’i bir ceza almamış mı? Sonrasında tanık tanımları yapılırken burada, şu şekilde bazı ifadeler

gördüm: Mesela, 3-6 yaş arası çocuklar için “Çocuk hayal kurabilir, buna yönelik anlatımlarda bulunabilir.” diyor bu kitapçıkta. Yine ergenlik dönemine dair “Ergen çocukların duygu durumu dalgalıdır.” diyor. Şimdi, bu kamu davalarından alınan sonuçlara bakılırsa, bu oranın bu kadar düşük olduğuna bakılırsa; açıkçası, çocukların ifadeleri ya da kız çocukların ifadeleri yeterince dikkate alınmadı mı diye düşündüm ve geriye kalan yüzde 55 davalı ne oldu diye açıkçası merak ettim. Bu oran sizce de çok düşük değil mi? Yani bir kız çocuğu bir suçlamada bulunduyorsa ve bu mahkeme sürecine kadar geldiyse günümüz Türkiye’sinde, bu oran gerçekten çok düşük.

Devam ediyorum Sayın Bakanım. Sonrasında, sabıkalılar dava sonucunda ceza olsa bile toplumda çok rahat hareket edebiliyor. Bunlarla ilgili yeterli denetim ve kontrol yapılıyor mu? Bununla ilgili de toplumsal gerçekten bir sıkıntı var. 12 suçtan sabıkalıydı Ordu’da Ceren’i öldüren, elini kolunu sallaya sallaya dolaştı ve gitti, gencecik bir kızı öldürdü.

Israrlı takiple ilgili bir bölüm var. Israrlı takibe yönelik ceza verildiği söyleniyor ama ısrarlı takipte en sonunda burada bir suç işlenmiş zaten, suç işlendikten sonra ceza veriliyor. Şimdi, bir ağrı olduğunda, şiddetli bir ağrı, sonrasına yönelik bir hastalık vardır, illa bir kanserin oluşması gerekmez; öncesinde de şiddetli bir ağrı varsa, bir ısrarlı takip varsa bunun bir sonuca ulaşmadan da o kişinin takibe alınması gerekir. Koruyucu önlemler gerçekten çok kıymetli, onu görüyoruz.

Sayın Bakanım, günümüzde maalesef gençlerimiz, genç kızlarımız kendini toplumda güvende hissetmiyor, muhakkak koruyucu önlemlerin alınması gerekiyor, illa bir suç işlenmesine gitmesine gerek yok. Zaten mahkemeye gitmiş sonuçlarda da cezaların çok yetersiz olduğunu gördüm çok üzüler.

Bir de şey ilgimi çekti: Kadın cinayeti tanımına göre ölüm sayısı verilmiş. Öldürülen kadınların kimi “kadın cinayeti” olarak alınmış, kimi “kadın cinayeti olmayan ölümler” olarak alınmış. Ben bu kadın cinayeti sayısının çok daha fazla olduğunu düşündüm bu tanımı duyunca. Kadın cinayetine göre alınan sayılar ile diğerleri arasındaki farkı da açıkçası merak ettim. Kadın cinayetleri, toplum vicdanını son derece rahatsız eden bir konudur. Bu konuda gereken düzenlemelerin acilen yapılacağını umuyorum.

Başarılar diliyorum Sayın Bakanım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, teşekkür ederiz.

Son olarak, Sayın Elif Esen, buyurun.

Biraz kısa tutabilirsek... Sayın Bakanımın cevap verme süresi var, sonra da Sayın Bakanımızı da davet edeceğiz, hep birlikte restoranda Komisyon yemeği...

Buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Ancak son konuşmacı olmak her zaman zordur yani bütün komisyonlarda bu yaşanıyor, komisyon üyesi olan arkadaşlarımız uzun uzun, çok rahat konuşuyorlar, artık zaman bitmeye doğru sıra bize geliyor, biz sıkıştırılmış ya da bazen mücadeleyle alınan konuşmalar yapmak zorunda kalıyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında bu demokratik bir uygulama değildir. Şahsınıza değil bu tepkim, bu genel uygulamaya.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ben Meclis Başkanı değilim.

ELİF ESEN (İstanbul) - O yüzden Komisyon Başkanlarının... Anlıyorum, özgürlükçü davrandınız ve herkesin konuşma süresini açık tutunuz ama o özgürlükçü anlayış sona doğru azalıyor ve bitiyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Keşke Sayın Tanal süresini size verseydi, Genel Kurulda çok konuştuğu için hani orada da hakkı var.

ELİF ESEN (İstanbul) - Şöyle: Ben kimseyi itham etmiyorum. Uygulama olarak komisyon üyelerinin konuşmalarının sınırlanmasında fayda var diye düşünüyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun, sorularınızı alalım o zaman.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ben süremi iktisatlı kullanacağım. Teşekkür ediyorum ayrıca.

Sayın Bakanım, hoş geldiniz; değerli bürokratlarınız da hoş geldi.

Kıymetli Komisyon üyeleri, öncelikle ben yapmış olduğunuz sunumun ayrıntısına, çalışmalarına, özene, hepsine teşekkür ediyorum, gerçekten vasıflı bir sunum dinledik. Ayrıca, şuna da teşekkür etmek istiyorum: Alınan önerilerle yaptığımız uygulamaların geliştirildiğini gösteren ibareler vardı; bu, çok önemli. Ancak bunu söyledikten sonra da şunu eklemek istiyorum; hep söylediğimiz bir şey, uygulamalar geliştiriliyor ya da uygulayıcılar kapasite eğitimleri alıyor ama bizim uygulamalarımızda şu yok: Etki analizi, performans değerlendirmesi. Yani, biz bir sene içinde bu yaptığımız uygulamalarla nasıl bir iyileşme kaydettik? Yani biz bunları da görmek istiyoruz, belki o zaman akıllardaki sorular da azalacaktır. Ya, lütfen, bundan sonraki sunumlarınızda -biz sizi dinlemekten onur duyuyoruz, keyif alıyoruz ama- bu etki analizlerinin de olması faydalı olacaktır diye düşünüyorum.

2024 yılında tüm bunlara rağmen, on ayda 35 kadın tedbir kararı olmasına rağmen öldürüldü ve bunlar aile içi, yüzde 46’sı eş tarafından öldürüldü ne yazık ki. 44.393 kişiye de ilk on ayda tedbir kararı alındı, 44.393 kişi için. Koruma Kanunu kapsamında olduğu hâlde, kimlik değiştirdiği hâlde 546 kadın cinayete maruz kaldı. Bakın, bu sayılar önemli ve hep toplumda kadınların, genç kadınların, genç kızlarımızın kendisini güvende hissetmediğini söyleyen konuşmacılarımız oldu. Son bir ayda KADES’e yaklaşık yarım milyon başvuru geldi Sayın Bakanım. Şimdi, bunlar önemli rakamlar. Ben çok hızlı geçmek zorundayım, o yüzden şöyle ifade edeceğim yine, bu benim kendi sloganımdır: 1 can bile feda edilemez. Dolayısıyla bu rakamlar sayıya vurulduğunda -300 küsur- belki az gözükebilir ama onlar her bir ailenin değerleri. Tam da bu sebeple koruyucu, önleyici tedbirlerin çok çok önemli olduğunu düşünüyorum çünkü toplumda suç potansiyeli gösteren kişilerin artık elle tutulur şekilde, gözle görülür şekilde, trafikte bile çok bariz bir şekilde hissedildiğini hepimiz yaşıyoruz. Ancak

bunda yine sorumluluk sadece size ait değil, bu bir sosyolojik, bu bir toplumsal olay. Sizin Adalet Bakanlığı olarak Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıyla -öncelikli olarak- ve İçişleri Bakanlığıyla görüyoruz ki uygulamalarınız var. Bu uygulamaların daha sıkı, daha eşgüdüm hâlinde yürütmesi son derece önemli.

Biz geçen hafta KEFEK Komisyonu olarak İçişleri Bakanımızdan GAMER’de bir sunum aldık. Şimdi, bu sunumda -sizin sunumunuzda da o belge yer alıyor- o belgede bir eksiklik tespit etmişim, onu size de ifade etmek istiyorum. Orada suçun, mağdurun, failin farklı profillerinden ve sayılarından bahsediliyor ama çocuk profili olarak lütfen -yani orada eksiklik var- şu dikkate alınsın: Suça sürüklenen çocuk, suçun mağduru olan çocuk ve o suçtan ikincil mağdur olarak ailenin diğer çocuğunun ya da akrabası olarak etkilenen -beraber yaşıyorsa- çocukların mutlaka onun, o kapsamın içine alınması önemli.

Ve son olarak şunu ifade etmek istiyorum: Biliyorsunuz, geçen yıl cezaevi ziyaretlerim olmuştu, cezaevindeki kadınları ziyaret etmişim, cezaevinde 0-6 yaş grubu çocuğu olan kadınlarla iletişim kurmuşum. Ziyaretlerimi devam ettireceğim. Birincil sebebi; bir milletvekilinin ziyaret etmesi, onların sorun ve ihtiyaçlarını dinlemesi motivasyon oluyor onlara.

Sayın Bakanım, şöyle bir çözüm önerim var: Elektronik kelepçelerde sayının 1.500 olduğunu biliyoruz, doğru mudur? Bu 1.500’den 800 küsur tanesinin şu an aktif kullanıldığını biliyoruz ve izleniyor, bu da çok çok önemli bir şey. Ama atıl olan elektronik kelepçeler bu 0-6 yaş grubu çocuğu olan cezaevindeki kadınlar için keşke uygulansa. Onların evlerinde, bir ceza infaz sistemiyle, çocuklarıyla, o çocukların o 0-6 yaşını cezaevini doğal şartları olarak görmeyeceği şekilde, toplumun diğer öğeleriyle de buluşacakları ve daha huzurlu, mutlu, anneleri de yanlarında olarak yaşayacakları bir ortam sağlanabilir mi bu elektronik kelepçelerle? Bunun iyi bir çözüm olduğunu düşünüyorum. Bu konuyla ilgili bir çalışmanız var mı?

Teşekkür ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkanım, özür dilerim, bir teşekkür edebilir miyim müsaade ederseniz.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ama Sayın Bakana söz sırası az kalınca siz de sorulara yanıt alamayacaksınız.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Uzatmayacağım, bir teşekkür sadece.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- *Şanlıurfa Milletvekili Mahmut Tanal’ın, Bakanın konuşmasından sonra da görsel basın salonunda kalmasına izin vererek halkın bilgilendirme ve öğrenme imkânına bir ortam sağladığı için Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu’na teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması*

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Değerli milletvekili arkadaşlar, değerli basın mensupları, Değerli Bakanım, değerli bürokratlar; son sözü bilerek diyorum. Değerli Başkanım; sizi kutluyorum. Neden kutluyorum? Beş dönemdir ben milletvekiliyim, genellikle Bakan ve bürokratlar...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Allah bize de nasip eder inşallah.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Âmin ama bu çalışmayla oluyor, özür dilerim, çalışmayla oluyor yani Komisyonun üyesi olmadığım hâlde ne kadar etkin bir vaziyette çalıştığımı kendiniz de hissettiniz.

Bugüne kadar herkes Bakanın konuşmasından sonra tüm televizyonları dışarı çıkarırken Değerli Komisyon Başkanı bu kadar özgürlükçü davranarak tüm televizyonlar burada kaldı ve sonuna kadar izledi, böyle bir imkânı sağladı; halkın bilgilendirme ve öğrenme imkânına bir ortam sağladığımız için size çok teşekkür ediyorum, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkür ederiz.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Başkanım, bir dakikalık sürem vardı.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Onu yemekte kullanalım.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Bakın, benim fikrimi önemsizleştiren bir vurgu yaptınız, dolayısıyla bir dakika...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani bu görüşünüze katılmıyorum ama bir dakika veriyorum.

Lütfen buyurun.

3.- *İstanbul Milletvekili Özgül Saki’nin, Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu’nun kendisinin ilk toplantıdaki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Şimdi, biz, kadın cinayetlerini konuşurken, kadının toplumsal cinsiyet eşitsizliğindeki rolünü konuşurken feministlerin bir kısmı, sosyalist feministler “Patriyarka var, egemenlik ilişkisi var. Erkeklerin niyetleri ne olursa olsun bu egemenlik ilişkisinden gündelik çıkarları olduğu için kadın kurtuluşu meselesinde kadınların bağımsız örgütlenmesi, söz söylemesi önemlidir.” der; birincisi bu. Yani bu fikir öyle akla da gelmiş değil, ta 1789’dan beri sürdürülen bir politik mücadelenin sonucunda süzülüp gelmiş bir fikirdir.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bana mı yanıt veriyorsunuz, feministlere mi?

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - İkincisi; 18’inci yüzyılda “eşitlik, özgürlük, kardeşlik evrenseldir” mücadelesinden sonra, 1789’da İnsan Hakları Beyannamesi açıklandı ve İnsan Hakları Beyannamesi erkek diliyle yazılmıştı. 1791’de “Bu haklar kadınları içermiyor, ‘insan’ deniliyor ama erkek kastediliyor.” diyen Olympe de Gouges 1791’de Kadın Hakları Evrensel Beyannamesi’ni açıkladı, sonra yakılarak öldürüldü. Dolayısıyla, kocaman bir tarihin üzerinden süzülerek geliyoruz. O anlamda, fikirlere karşı durabilirsiniz ama değersizleştirilmenize izin veremem.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler görüşlerinize katılmasak da.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A.- Görüşmeler (Devam)

1.- Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Bakanım, epeyce soru birikti, yanıtlamanız için söz sırası sizin. Buyurunuz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, kıymetli milletvekillerimiz, kıymetli katılımcılar, değerli basın mensuplarımız; tekrar hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, çok değerli fikirler burada dile getirildi, hepsini tek tek not aldık. Tabii, vaktimiz hepsini cevaplamaya müsaitse bizim için bir zaman problemi olmayacak ama bir kısmı için bilgi gerektiren, istatistik gerektiren bazı hususlar var, onları da yazılı olarak sizlere, Komisyon Başkanımıza iletiriz çünkü her biri birbirinden değerli düşünceler.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Bakan, daha sonra bir kısmını yazılı olarak Komisyona sunarsanız uygun olur ama şimdi vermek istediğiniz cevapları dinleriz.

Buyurun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Özgül Saki, Türkiye Adalet Akademisi çatısı altında Aile Hukuku Değerlendirme Kurulu kurulmuştu, bunun...

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Hatta Nevroz Uysal Vekilimiz bir soru önergesi vermişti.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet, Nevroz Hanım da soru önergesi vermişti.

Şimdi, burada, Türkiye Adalet Akademimizin aile mahkemelerinin etkinliğinin artırılması ve aile üyelerinin haklarının daha iyi korunması projesi vardı; bu, uluslararası bir proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin desteklediği, ortaklaşa yapılan bir proje. Bu proje epey uzun sürdü yani birkaç sene süren bir proje ve önemli çıktıları da oldu. Bunlardan bir tanesi de "Aile Hukuku Değerlendirme Kurulu kurulsun." şeklindeydi. Yani burada Türkiye Adalet Akademisinin amacı, hâkim, savcılarımızı hem hizmet içi hem de hizmet öncesi eğitime almak. Bu anlamda, aile hukuku sorunlarıyla ilgili olarak da bir kurul oluşturulsun ve bu kurulun tespit edeceği eğitim modüllerinin hazırlanması ve bu konuda da özellikle uygulamadan gelen problemleri de öne alarak birtakım çalışmalar yapılması ve hem hâkim, savcı adaylarına ve yardımcılara hem de mevcut hâkim ve savcılara bu konuda eğitimler verilmesi, bunların programlanması konusunda bir projeydi ve kurul üyelerine baktığımız zaman da Yargıtay 2. Hukuk Dairesi üyesi yani boşanma davalarına bakan, aile hukuku uyuşmazlıklarına bakan daireden 1 üye, Hakimler ve Savcılar Kurulu, Teftiş Kurulu Başmüfettiş olması lazım şeklinde, bölge adliye mahkemelerinden yine, aile hukuku davalarına bakan, cumhuriyet başsavcısı yine, kadına şiddet ve aileyle ilgili soruşturmalara bakan savcılardan ve çeşitli adliyelerden, Adalet Akademisinden, Adalet Bakanlığından, Aile Bakanlığından, İçişlerinden, Kamu Denetçiliğinden, İnsan Hakları Eşitlik Kurumundan, Türkiye Barolar Birliğinden temsilcilerin katılımından oluşan kurul üyeleri. Bu kurul tabii, icrai bir görevden ziyade tavsiye niteliğinde, Adalet Akademimizin yapacağı programlarda, özellikle aile hukukuna ilişkin çalışmalarda yönlendirici ve tavsiye edici kararlar almak üzere kurulan bir kurul, dolayısıyla başka bir niyet yok. Yani burada yargı içerisinde bir paralel yapı gibi yorumlamamak lazım. Ben, tabii, göreve atandığımda aile hukuku konulu sempozyumlardan bir tanesinde şunu demiştim: Aile bireylerinin korunması, aile hukuku sorunlarını tekrar yeni baştan ele alarak uygulamadan gelen sorunları, vatandaşlardan gelen talepleri çözmek için gerekli tedbirleri alacağız ve bu konuda Medeni Kanun'unuzun aile hukukuyla ilgili bölümünü sil baştan yeniden gözden geçireceğiz. Burada tabii hemen "Medeni Kanun sil baştan değişecek." gibi yorumlar yapıldı. Yani bizim oradaki kastımız şu anda konuştuğumuz sorunlar; boşanma sorunları, tazminat sorunları, uzun süren davalar. Tüm bunları yeniden bir gözden geçireceğiz ve Medeni Kanunu'muzda gerekli değişikliklerin yapılması hususunda eğer varsa böyle bir değişiklik ihtiyacı bunları yapmamız gerekir demiştim. Tabii, bu, hemen farklı yöne çekildi, sürekli "Adalet Bakanı Medeni Kanun'unu sil baştan değiştireceklerini söyledi." vesaire... Halbuki bizim öyle bir sözümüz yok. Medeni Kanun zaten sil baştan 2001 yılında değişmişti, AK PARTİ iktidara gelmeden önce. Şimdi, bunun dışında "Medeni Kanun baypas mı ediliyor?" şeklinde yine burada dile getirilince bunu ifade etmek istedim. Böyle bir durum söz konusu değil.

Aile hukukuyla ilgili davaların -avukat arkadaşlarımız burada çoğunlukta- uzun sürdüğü hepimizin malumu. Bunu daha hızlı hâle getirmemiz lazım. Etkin... Yani geciken adalet, adalet değildir. Bu konuda özellikle istinaf sürecinin hızlandırılması, uzun süren davaların sona erdirilmesiyle ilgili birtakım çalışmalarımız var. Özellikle hedef süre uygulamalarıyla ilgili olarak, hedef süre uygulamalarındaki sürelerin yeniden değerlendirilmesi, hedef süreye uymayan hâkim ve savcılarla ilgili teftiş mekanizmasının ve disiplin süreçlerinin daha etkin hâle getirilmesiyle ilgili çalışmalarımız var. Hatta şunu söylüyoruz: İstinaf mahkemelerinde duruşmalar altı aydan fazla sürmesin diyoruz, yani duruşmaların iki aydan fazla ertelenmemesini önereceğiz yargı reformu belgemizde. Yani bir duruşma başladığında dava sonuçlanıncaya kadar kesintisiz sürmesi lazım. Zorunlu sebep, erteleme olabilir ama bu konuda özellikle son zamanlardaki yargılamaları da takip ediyorsunuz, kesintisiz, hatta gece de devam eden duruşmalar ve sonuçta... Zorunlu bir sebep varsa, bir Adli Tıp raporu bekleniyorsa ki o süreçlerin hızlandırılması lazım... Özellikle aile hukukundan doğan davalarla ilgili olarak geciken adalet, adalet değildir. Her iki tarafın, özellikle kadınların bu noktada mağdur olmaması açısından gerekli tedbirleri de alıyoruz.

Rukiye Toy ve Sevda Erdan Kılıç Hanım elektronik kelepçe uygulamasıyla ilgili aynı konuyu gündeme getirdi. Elektronik kelepçe uygulaması önce 15 ilde pilot olarak başlamıştı, 2021 yılı Şubat ayı itibarıyla tüm il ve ilçelere yaygınlaştırıldı. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde teknik yöntemlerle takip, şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişinin şiddet uygulanması muhtemel olan kişiye yaklaşp yaklaşmadığının elektronik kelepçeyle takip edilmesine yönelik bir sistem. Söz konusu izleme İçişleri Bakanlığına bağlı Ankara'da

bulunan Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER) içerisinde yer alan Elektronik İzleme Merkezi tarafından yerine getiriliyor. Adalet Bakanlığı olarak söz konusu uygulamanın özellikle nitelikli ve tekrarlanan şiddet vakalarında etkin şekilde uygulanması yönünde tedbir hâkimleri ve Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu savcılarına yönelik farkındalık çalışmaları da yürütülmeye devam ediliyor.

Tabii, Sevda Erdan Kılıç Milletvekilimiz “Kaç kişi var?” dedi. Denetimli serbestlik kapsamında mevcutta 927 kişi bulunuyor. Elektronik olarak takibi yapılan 1.500 kapasite var. “BİOSİS” adını verdiğimiz proje kapsamında bütün denetimli serbestlik hükümlülerini elektronik izleme yöntemiyle takip edebilecek bir altyapıya kavuşturma çalışmamız var. Şu anda bunun mevzuat altyapısını hazırlamıştık, Bakanlık olarak önümüzdeki yıl TÜRKSAT’la iş birliği içerisinde bu çalışmayı hayata geçireceğiz ve bu konuda daha etkin bir uygulama başlamış olacak.

Cevahir Asuman Yazmacı Hanımefendi “Alınan koruyucu ve önleyici tedbirler konusunda kamuoyu yeterince bilgilendiriliyor mu, alınan kararlar ve uygulamalarla ilgili Adalet Bakanlığı bünyesinde telefon hattı olabilir mi...” Bu bilgilendirme meselesi çok önemli. Kamuoyunun, özellikle kamu spotlarıyla, farklı yöntemlerle bilgilendirilmesi gerekiyor. Bu telefon hattıyla ilgili çalışmayı da not aldık, düşünmekte fayda var. Bu konuda Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığımız zaten bu alanda çalışıyor. Dolayısıyla, vatandaşlarımızın direkt oraya başvurabilmesi imkânını sağlayan bir telefon hattı olumlu olabilir; teşekkür ediyoruz.

Mustafa Alkayış Bey “Suçun işlenmesi ve cezalandırılması konusunda mukayeseli hukuktan yararlanılıyor mu...” Zaten bu konudaki mevzuat taslaklarını hazırlarken özellikle mukayeseli hukuku dikkate alıyoruz. Hangi ülkeler, bize benzeyen ülkelerde nasıl uygulamalar var; tüm bunları dikkate almaya çalışıyoruz.

Serap Yazıcı Hocamız, öfke kontrolüne değindi. Aşırı betonlaşmanın empati eksikliğine yol açtığını ve tabiatın uzaklaşan kişilerin, çocukların özellikle şiddet eğiliminin söz konusu olduğunu söyledi; bunlara ben de katılıyorum. Yani burada, tabiatın uzaklaşmanın da gerçekten stresi artırdığını kabul etmek lazım.

Basında haberlerin yer alma biçimi... Evet, maalesef, şiddetin görünürlüğünü de artırdığı gibi kötülüklerin de reklamı, çılgınlığı söz konusu.

Haber alma hakkına saygı duyuyoruz. Zaten habercilerimiz burada, beş, altı saattir haber alıyorlar. Artık, haber alma hakkının sınırını aşan, özellikle yargılama sürecinde olan, henüz daha soruşturma aşamasında olan birçok olayla ilgili olarak da dosyanın içeriğini bilmeden yorumlar yapıldığını görüyoruz. Tabii, bu yorumlar masumiyet karinesini de ihlal eden nitelikte olabiliyor. Özellikle lekelenme hakkını da korumak gerekir çünkü soruşturma aşamasında kişinin henüz daha suçluluğu tespit edilmiş değil. Dava aşamasındaki olaylarla ilgili olarak da dosyadaki bütün delillere vâkıf değilsiniz. Dolayısıyla, vâkıf olmadan yapacağımız yorumlar da yargılama sürecini olumsuz etkileyebilecek hususlar olabiliyor. O nedenle, haberlerin yer alma biçimiyle ilgili gerekli tedbirlerin alınması lazım. Bu konuda RTÜK’ün aldığı kararlar var. 6112 sayılı Kanun’dan kaynaklanan birtakım yayın kapatma ve idari para cezaları söz konusu olabiliyor, yayın durdurma cezaları olabiliyor; bunların daha etkin hâle getirilmesi için neler yapılabilir, bu konuda da çalışma yapmakta fayda var.

Kadın temsiliyle ilgili olarak -yine Serap Hocamızın sorusu- hâkim ve savcı oranı yüzde 40 yani 40’a yaklaştı, Adalet Bakanlığında personel sayımız da yüzde 50; dolayısıyla, kadın-erkek fırsat eşitliği bakımından Adalet Bakanlığımız olumlu bir tablo içerisinde. Kadın başsavcı ve komisyon başkanı sayısını da arttırmamız lazım, bu konuda Mahmut Bey haklı; şu anda Türkiye genelinde kadın cumhuriyet başsavcısı sayımız 8, kadın komisyon başkanı sayımız da -adalet komisyonu başkanı- 10; toplam 18 kadın cumhuriyet başsavcısı ve komisyon başkanı olarak görev yapıyor ve ağır ceza merkezlerinde 4 kadın cumhuriyet başsavcısı var, diğer yerlerde de 4 kadın cumhuriyet başsavcısı görev yapıyor.

Kayıhan Pala, Bursa Milletvekilimiz “Kadına yönelik şiddet bu kadar çalışmaya rağmen neden önlenemiyor?” ve “İstanbul Sözleşmesi’nden çıktıktan sonraki istatistikler nedir?” diye sordu, “2022’de Komisyon kuruldu bu konuda, bunun raporlarından faydalanıldı mı? Failin tipolojisiyle ilgili bir araştırma var mı?” ve “Kadınların şiddetten korunmasıyla ilgili adalete güven ölçülüyor mu?” şeklindeki sorularıyla da önemli bir konuya değindi.

Tabii, 2022 yılında kurulan Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Araştırma Komisyonunun da önemli sonuçları olmuştur. Aslında, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, her yasama döneminde gerçekten çok önemli komisyon çalışmaları oluyor, araştırma komisyonları; ben de geçmişte bunların içerisinde bulundum, Çocuk İstismarının Önlenmesiyle İlgili Araştırma Komisyonunun Başkanlığını da yapmıştım ve çok tafsilatlı bir raporumuz olmuştu ve yaklaşık dört ay çalışmıştık, bir ay uzatma almıştık, bütün kesimleri dinlemiştik; akademisyenleri, muhalefet, iktidar, tüm milletvekillerimizin önerileriyle akademisyenleri dinlememiz önerildi ve hiçbir ayırım yapmadan hepsini dinledik ve yaklaşık 500 sayfalık bir çocuk istismarının önlenmesiyle ilgili bir Araştırma Komisyonunu Raporu yayınlamıştık ve Meclisin Genel Kuruluna da sunumunu yapmıştık ve orada, tabii, raporun sonuç kısmında da “Acil Eylem Planı” şeklinde öneriler kısmı hazırlamıştık ve bütün bakanlıklara, kamu kurum kuruluşlarına ödev mahiyetinde olabilecek 83 öneri ki “Evet, bu kitapta, bu raporda çok sayıda öneri var ama şu 83 öneri hayati önemde.” dedik ve bu 83 önerinin sonrasında tabii -her gündeme geldiğinde Genel Kurulda tartışmalar- onların yasal düzenlemelerinin, idari düzenlemelerinin bir kısmının, birçoğunun peyderpey yapıldığını bizzat, şahsen ben takip etmiştim ama bunu takip edecek raporları izleme kurulu mu olur... Yani Mecliste böyle bir kurul yok, böyle bir İç Tüzük hükmü de yok ama çok değerli komisyonlar kuruluyor, çok değerli çalışmalar oluyor yani saatlerce çalışılıyor, raporlar hazırlanıyor ve bu raporların uygulanıp uygulanmadığı konusunda ki bunların rafta kalmaması lazım, Meclisin rafına koyup bırakmamamız gerekiyor ve İç Tüzük’te bunun uygulamasını takip edecek böyle bir düzenleme de aslında gerekiyor, yani, burada o izlemeyi özellikle Meclis takip ettiğinde uygulayıcıların da bakanlıkların da kurumların da bu noktada daha hassas davranacaklarını düşünüyoruz. Yani, şimdi 2022 Raporu’nda baktığımız zaman, birçok şey dile getirilmiştir, o günden bu yana neler yapıldı bir çek etmek lazım ve yapılmayan niye yapılmadı? Bu Komisyon da bu anlamda geçmiş raporun muhasebesi ve yeni çalışmaların tespiti açısından çok değerli bir çalışmaya imza atacak inşallah.

İstanbul Sözleşmesi’nden çıktıktan sonra... Tabii, İstanbul Sözleşmesi’ndeki hükümler imzacı devletlere kadına yönelik şiddetin

önlenmesiyle ilgili -ana hatlarıyla bu- birtakım yükümlüler yüklüyor, tabii, tavsiyelerde bulunuyor “Bu taahhütleri yerine getirmeniz lazım.” diyor ama bizim 6284 sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’umuz asıl, somut neler yapılması gerektiğini kanunla belirleyen düzenleme yani aslında İstanbul Sözleşmesi’nin çok daha ötesinde, daha uygulamaya yönelik ve daha etkin bir düzenleme. Dolayısıyla burada İstanbul Sözleşmesi’nden çıkılması 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasına engel değil, daha ileri bir düzenlemeyi biz gerçekleştiriyoruz ki İstanbul Sözleşmesi’ni birçok Avrupa ülkesi imzaladığı hâlde yürürlüğe de koymadılar. Baktığımız zaman, Macaristan, Letonya, Litvanya, Birleşik Krallık, Moldova, Slovakya, Ukrayna, Bulgaristan, Ermenistan, yani bu konuda görüş birliği de yok Avrupa ülkeleri arasında, her ülkenin birtakım maddelere koyduğu çekinceler var ve Slovakya, Şubat 2020’de, Macaristan, Mayıs 2020’de sözleşmeyi onaylamayı da reddetti, Polonya, Temmuz 2020’de sözleşmeden çekilmek için süreci başlattı. Burada bizim için önemli olan, kadına yönelik şiddetle mücadelede özellikle 6284 sayılı Kanun İstanbul Sözleşmesi’nden çok daha geniş bir çerçeveye bize sunuyor ve daha somut öneriler sunuyor, önemli olan bunun uygulanması diye düşünüyoruz.

KAYIHAN PALA (Bursa) - Sayılarda farklılık oldu mu Sayın Bakan?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayılarda biraz önce, biraz önce istatistikleri... Şöyle ki tabii, kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarıyla ilgili sayıları konuşmak gerçekten de yani bu, bir istatistik meselesi değil yani bir kadının bile cinayete kurban gitmesi, şiddete uğraması, bir çocuğun istismara uğraması hepimizin yüreğini yaralar. Hem çocuk istismarı hem kadına yönelik şiddet bütün dünyada bir problem, bizim ülkemizde de bir problem; burada dünya ülkeleri arasındaki sıralamamız nedir diye baktığımızda, yani özellikle baktığımız zaman, işte, ülkeler sıralaması var Dünya Sağlık Örgütü’nün ki orada Türkiye’nin konumuna baktığımız zaman dünya ortalamasının çok altında olduğunu görüyoruz ama altında olmak bizim bu konuda gevşek davranmamızı gerektirmez.

KAYIHAN PALA (Bursa) - Altında olduğumuz genel şiddet sanıyorum, kadına yönelik şiddet değil.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Yani bir yılda öldürülen kadın sayısı ile ilgili olarak yani kadınların öldürülmesini sayılarla ölçmememiz lazım. Yani ülkemizde...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ama Sayın Bakan, çözüm açısından önemli yani veri çok önemli yani hangi motivasyonla yapıyor bunu? Onun için önemli, sadece nicelik değil, yani sayısal veriler bize suçun kapsamını da veriyor. O nedenle çözüm için veri çok önemli.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Burada tabii, Aile Bakanlığımızın da bu yönde çalışmaları var, yani bölge bölge, il il, demografik dağılımda nerede diye ki tüm bunlar, bu çalışmalar yapılıyor. Suç failleri profili üzerinden kadına yönelik şiddetin araştırılmasıyla ilgili olarak Bakanlığımızın Ankara Üniversitesiyle bir çalışması vardı ve burada Suç Failleri Profili Üzerinden Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Sonuç Raporu hazırlandı ve tespitler olarak baktığımız zaman, bu rapora geçmesi açısından aslında önemli. Yüksek oranda büyük şehirlerde yaşamlarını sürdürmüş olan faillerin büyük şehirde yaşamının getirdiği, ekonomik ve sosyal zorluklardan etkilenmiş olabileceği, faillerin çoğunluğunun sahip olduğu düşük eğitim seviyelerinin düşük kontrol edilen öfke düzeyleriyle ilişkilendirildiği, eğitim düzeyiyle ilişkili olarak çoğunlukla hizmet sektöründe nitelik gerektirmeyen işlerde ve işçi statüsünde çalıştıkları, çalışma durumlarıyla öfke düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edildiği, ekonomik durumunu “çok kötü” olarak nitelendiren katılımcıların öfke düzeylerinin en yüksek düzeyde olduğu, katılımcıların çoğunluğunun daha önce tutuklanma ve cezaevine girme deneyimi yaşadığı, bu kişilerin bir suç döngüsü içinden çıkamadıklarının düşünüldüğü, katılımcılardan “Çoğu zaman alkol kullandığını” söyleyenlerin öfke düzeylerinin yüksek olduğu, katılımcıların yaşadığı ve uygun bir tedavi almadıkları psikolojik sıkıntılarının öfkenin dışa vurulmasına etki ettiği, katılımcıların psikolojik tedavi ve ilaç kullanımının çok az bir düzey olduğu, olumsuz yaşam deneyimleri olan katılımcıların çözülememiş psikolojik sorunlarının olduğu, olumsuz yaşam deneyimlerinin katılımcıların psikolojik iyilik hallerini etkilediği, katılımcıların yaşamlarının bir döneminde mutlaka şiddetin olduğu, şiddete maruz kalabildiği gibi şiddete tanık da oldukları, çocukluğunda aile içinde şiddeti deneyimleyen katılımcıların kendi evliliklerinde de şiddeti bir araç olarak kullandıkları şeklinde; Ankara Üniversitesiyle yapılan bir araştırmanın sonuçlarında ifade edilen hususlar.

Selcan Taşçı Milletvekilimiz, “Koruma tedbiri altında olan kadın nasıl öldürülüyor?” Elektronik kelepçe uygulaması, adli görüşme odalarının durumu, medyanın dili, infaz düzenlemesi şeklinde ana hatlarıyla... Şimdi, tedbir kararına rağmen öldürülen kadın sayılarına baktığımız zaman, tedbir alınıp öldürülen 2021’de 38, 2022’de 41, 2023’te 24, 2024’te 28, toplam 131 kadınıma maalesef öldürülmüştür. Kadın cinayetlerine baktığımız zaman, 2021’de 302, 2022’de 365, yüzde 21 artış var 2021’den 2022’ye geçerken yani pandemi yıllarında biraz daha artmış. 2023’te 338’e düşmüş; yüzde 7,3 azalmış. 2023’de “338” dedik, 2024’te 309; yüzde 8,5’luk bir azalış var yani burada, baktığımız zaman her yıl aynı düzeyde maalesef, kadınlarımızın...

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Sayın Bakanım, ben cinayet oranlarını sormadım. Koruma tedbiri...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır, hayır, devam edeceğim. Yok, cinayet oranlarını söylemiyorum.

Koruma tedbirinde olan kadın nasıl öldürülüyor? Bizim kelepçe uygulamızla ilgili, elektronik kelepçeyle ilgili olarak uygulamadan biraz önce de bahsettik. Burada, tabii, özellikle İçişleri Bakanlığımızın GAMER merkezinden takip edilen bir husus var. Bizim de Adalet Bakanlığı olarak cezaevlerindeki sistemimizden takip ettiğimiz denetimli serbestlik hükümlüleriyle ilgili kelepçe uygulaması var. Biraz önce, BIOSIS uygulamasını da etkin hâle getirdiğimiz zaman, özellikle, kelepçe uygulamasını yaygınlaştırdığımızda elektronik işleme sayısını artırmaya yönelik çalışmamızla aslında bunun biraz daha aşağıya indirileceğini düşünüyoruz.

İnfaz düzenlemesi... Tabii, koşullu salıverme oranları cinsel saldırı suçlarında ve kasten öldürme suçlarında diğer suçlara göre daha ağır. Diğer suçlarda 1/2 koşullu salıverme ama cinsel saldırı suçlarında 3/4, kasten öldürmede zaten ağırlaştırılmış müebbetin koşullu salıvermesi otuz yıl şeklinde, müebbetin de yirmi sekiz yıl şeklinde.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Sayın Bakanım, şunun için sordum: Az önce bir başka soruya cevap verirken de şunu dediniz ya: “Kadına yönelik şiddet suçlarını işleyen faillerin büyük bölümü daha önce de bir suç işlemiş, oransal olarak çok yüksek.” Dolayısıyla yani biz cezayı veriyoruz, ağır bir ceza veriyoruz ama o ceza tamamlanmadığı için de ya koşullu salıverilmeye ya onunla ya bununla ya ayla ama bir şekilde

salıverildikleri için günün sonunda ikinci, üçüncü ve aynı nitelikte suç işlemiş olarak karşımıza... O oranı öğrenmek için yoksa hani bütün verilerle tek tek okumanıza gerek yok.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet, anladım.

Şimdi, tabii, o oranı biz sonra verebiliriz size ama şöyle: Şimdi, kadın cinayetinde koşullu salıverme... Bir kere ağırlaştırılmış müebbet cezası alıyor kadına yönelik cinayette.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Hepsi ağırlaştırılmış müebbet...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet.

Şimdi, ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü eğer cezaevinde iyi hâlli ise otuz yıl bunun yatarı var dolayısıyla o otuz yılı bitirdikten sonra tahliye oluyor. Önemli olan, bunun açık cezaevine geçme hakkı elde ettikten sonra -kapalıda da olabilir- cezaevinde ıslaha yönelik tedbirlerin ağırlaştırılması. Bu konuda da şu anda cezaevlerimizde hem iş yurtlarımız vasıtasıyla hem de eğitim çalışmalarısıyla, mesleki eğitim merkezleriyle özellikle onların infazları bittikten sonra topluma karıştıklarında bir meslek sahibi olabilmeleri ve bir daha suç işlememeleriyle ilgili olarak ıslah çalışmalarına da ağırlık veriyoruz.

Medya dili... Ona değindik, o önemli. Özellikle medya, RTÜK'ün bu konuda alacağı tedbirler önemli. Birtakım dizi filmlerindeki sahnelerin -dile getirildi- özellikle kadına şiddeti teşvik edecek, özendirerek yayınların yapılmaması lazım.

Yusuf Ahlatcı "Aynı fiile farklı ceza caydırıcı oluyor mu?" dedi. Yani burada aynı fiile kadınlar ve erkekler bakımından farklı cezalar verilmesi söz konusu oldu son yaptığımız düzenlemelerle. Burada özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesi bakımından bunun gerekli olduğuna Meclisimiz karar verdi ve bunun caydırıcılık açısından faydalı olacağı düşünülerek bu düzenleme yapıldı.

Serap Ekmekçi Milletvekilimiz: Şiddet uygulayan faile yönelik çalışmalar... Öncelikle, şunu belirtelim: Tabii, şiddet uygulayan failer bakımından cezanın önleyici etkisini artırmak için hapis cezalarını artırmanın yetmeyeceğini sizler ifade ettiniz. Önemli olan, burada önleyici tedbirlerin uygulanması lazım. İnfaz Kanunu'muzun 108'inci maddesinde de infaz sürecinde birtakım tedbirler mevzuatımızda yerini almıştı ama önemli olan, suç işlenmeden önceki tedbirler. Ama faile yönelik çalışmalar da 108 kapsamında gerçekleştiriliyor. Yine, 6284 sayılı Kanun'u kabul ederek de önleyici tedbirleri almaya çalıştık.

12 yaşın üzerindeki çocuğu olan anneler için kadın konukevlerinde kalabilme imkânı... Bunu Aile Bakanlığımıza iletelim. Bu konudaki talepleri de inşallah yerine getirmiş oluruz.

Adalet Kaya Milletvekilimiz: Bakanlıklar arasında koordinasyon, STK'lerle koordinasyon... Önemli.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili konular Aile Bakanlığımızın koordinasyonunda gerçekleşiyor. Adalet Bakanlığı, İçişleri, Sağlık ve Millî Eğitim Bakanlıkları bu koordinasyona dâhil.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bir eksiklik var, Çalışma Bakanlığı da olmalı bence.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Yani kadınların çalışma hayatı açısından, iş gücü açısından olabilir o da. Ama tabii, ihtiyaç duyulan bakanlıklar da ilgili toplantılara katılabiliyor ama özellikle kurul olarak, kurul üyeleri olarak söylüyorum.

Adli yardıma ayrılan bütçeyi bu anlamda artırmanın gayreti içerisindeyiz. İki hafta önce Mecliste yasalaşan yaklaşık 300 milyon liralık bir adli yardım ödeneği sizlerin destekleriyle barolara aktarılmış oldu.

Şikâyetin... Etkin bir soruşturma yürütülmesi önemli, o konudaki tedbirleri almanın gayreti içerisindeyiz. Uzun süren yargılamaların mağduriyetlere neden olduğunu ifade ettik. Bunun önlenmesiyle ilgili çalışmalarımız var. Kadınların şikâyet mekanizmalarına ulaşması ve bu konudaki farkındalık çalışmalarının yapılması önemli.

Cezaların alt sınırdan verilmesi... Tabii, her dosyanın mahiyetine göre buna yargı karar veriyor. Hâkimlerimiz özellikle suçun işleniş şekli, kişinin suç işleme eğilimi ve dosyanın delil durumuna göre kararlar veriyor. Dolayısıyla, alt sınır ve üst sınır arasındaki takdir yetkisi tamamen mahkemelerin.

Türk Ceza Kanunu'nun 62'nci maddesindeki takdiri indirimle ilgili değişiklik yapıldıktan sonra ne değişti? Uygulamada özellikle bu konuda -istisnalar olabilir ama- bu yönde bir farkındalık oluştu. Haksız tahrik indirimiyle ilgili TCK 29'da bir düzenleme yapmayı düşünüyoruz yani siz yapacaksınız tabii ki. Biz bir taslak önerisini inşallah sizlere sunacağız. Orada haksız tahrik indiriminin oranları bakımından yeniden bir değerlendirme yapılması ihtiyacı olacak.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan bir ülkeyiz biz. Özellikle çocukların cinsel istismarının önlenmesiyle ilgili uluslararası sözleşme 2012 Lanzarote'ye de biz imza koyan bir ülkeyiz.

18 yaşından küçüklerin evlendirilmesine değinmiştiniz. Bu konuda özellikle TCK 103, bizim son zamanda, 2005 yılında Ceza Kanunu değişikliğiyle yürürlüğe giren bir düzenleme. Eskiden 767 sayılı Kanun'da 434'üncü madde vardı, evlendirildiğinde ceza düşüyordu yani böyle bir düzenleme vardı, bundan artık vazgeçildi. Dolayısıyla, TCK 103'üncü madde kapsamında da bu konudaki uygulama devam ediyor.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Lanzarote'nin etkin uygulanmasıyla ilgili bir planlama, İstanbul Sözleşmesi de yürürlükteyken etkin uygulanmıyordu, bununla ilgili bir düzenleme...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi, tabii, Lanzarote, uluslararası bir sözleşme. Onun oradaki taahhütleri uygulamaya asıl geçirecek olan bizim kanunlarımız, işte Türk Ceza Kanunu'muzun ilgili maddeleri. Hep beraber bunların, uygulamanın daha etkin hâle getirilmesiyle ilgili çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Suna Kepolu Milletvekilimiz "Söz konusu kadın olunca bunun iktidarı muhalefeti olmaz." demiş, gerçekten doğru. Yani söz konusu kadın olunca -bugün de bu toplantı bunun en güzel örneği- herkes burada düşüncelerini, çözüme yönelik önerilerini dile getirdi ve çok faydalandık. Benim de 2 kızım var, 3 evladım var, 2'si kız. Dolayısıyla, bu konudaki hassasiyetimizi hep beraber korumamız gerekiyor,

çocukları da kadınlarımızı da korumamız lazım.

Sevda Erdan Kılıç çok soru sordu. Sevda Hanım, yapılanlar var ama katledilen kadın ve çocuklara yönelik daha fazla tedbir, daha etkin uygulama... Elektronik kelepçeye geçtik. Bundan sonra yapılacak çalışmaları işte hem sizin tavsiyeleriniz doğrultusunda hem bizim uygulamada gördüğümüz eksiklikler doğrultusunda inşallah daha etkin hâle getireceğiz.

Mağdur bilgi internet sitesine girilememesi... Bu uygulamaya Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisayarından belki girilemiyordu.

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) - Bazı kamu kurumlarında da...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - İtranet, Meclisinki herhâlde çevrim içi olduğu için mi? Onu Meclisle bir görüşüp şey yapalım.

Adli sürecin hızlandırılmasına değindik. Özellikle istinaf dairelerinde son yıllarda sürecin hızlandırılmasıyla ilgili yeni dairelerin açılması ve oralara daha fazla üye atanmasıyla ilgili uygulamaları da hayata geçirdik.

Tuba Durgut Milletvekilimiz "Reform niteliğinde kanunlarımız var, önemli olan uygulama..." Sonuna kadar katılıyoruz. Çok sayıda düzenleme yaptık yani şöyle baktığımız zaman, 6284 sayılı Kanun, işte, Çocuk Koruma Kanunu 2005 yılında, yeni Türk Ceza Kanunu, özellikle çocukların cinsel istismarı ayrı bir fasıl hâlinde düzenlendi, yine aile mahkemeleri, tedbir mahkemeleri... Tedbir mahkemeleri yalnız İzmir, Ankara, İstanbul değil, Antalya'da da varmış. Olan illerimiz: Adana'da var, Ankara, Antalya, Bakırköy, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, -İstanbul'da çok sayıda var- Kayseri, Konya, Küçükçekmece ve Mersin. Tabii, bunların dışında, münhasır bir tedbir mahkemesi olmayan yerlerde de birden fazla asliye hukuk ya da aile mahkemesi varsa, kimin bakacağı belli, sadece oraya gidiyor tedbir işleri. Dolayısıyla, o konuda bir ihtisaslaşma söz konusu oluyor, onu Hâkimler ve Savcılar Kurulu belirliyor.

Kadına yönelik şiddetle ilgili olarak 2020-2024 yılları arasında özellikle uygulayıcılara yaptırım... Bu konuda Hâkimler ve Savcılar Kurulumuzun 13 hâkim ve cumhuriyet savcısı hakkında disiplin soruşturması açtığımız... Geçtiğimiz dört yıl içerisinde disiplin soruşturmasına tabi olan hâkim ve savcılarımız oldu. Onun dışında, hâkimler ve savcılar dışındaki diğer idari görevlilerle ilgili de zaten disiplin süreçleri işletiliyordu. Burada tabii görevini ihmal edenlerle ilgili de -yine varsa tespitler- bu konuda mutlaka etkin bir uygulama yapıyordu, yapılması da gerekiyor. Aliye Coşar Milletvekilimizin ŞÖNİM'le ilgili, gerçi, Aile Bakanlığının uygulaması içerisinde...

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Sayın Bakanım...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Efendim?

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Sayın Bakanım, az önce söylediğimiz, Sayın Durgut'la birlikte söylediğimiz o malpraktis gibi bir uygulama olması, hani bir disiplin cezası şeklinde değil, disiplin cezası kamuda biliyorsunuz içeriden yapılan bir tetkik, o farklı fakat mağdurun şikâyetiyle onun haklarını savunmaya yönelik olan bir şey daha farklı. Hani, bizim kastımız bu, yeni bir düzenleme.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Anladım yani o kamu görevlisinin yol açtığı zararın tazmini gerekir.

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Evet ve kişinin kendisinden... Hani, disiplin cezası bunun yanında çok küçük şeyler.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi, malpraktiste devlet sigorta sistemi getirildi ve...

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Malpraktiste yönelik yasamız var mesela.

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Evet, evet, buna yönelik bir yasa...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - "Böyle bir mevzuat düzenlemesi ihtiyacı var." diyorsunuz. Bu tespit edilmiş durumda, tutanaklara geçti.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'la kurulmuştu. Aliye Hanım'ın sorusu. 2013 yılında pilot illerde faaliyete başladı. 81 ilde 84 ŞÖNİM var şu anda.

Tabii, ŞÖNİM'lerde uzman yetiştirme konusunu sormuştunuz, o konu tabii, Aile Bakanlığımızın uhdesinde, herhâlde o konuda bir çalışmaları vardır diye düşünüyoruz.

Yine, siz, Meclis araştırma komisyonu raporlarının, eski raporların dikkate alınmasıyla ilgili birtakım düşünceler ifade ettiniz; çok doğru.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Seçme seçilmeye ilgili cevap vermenizi istiyorum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Oraya daha gelmedik ama.

Zuhal Karakoç Dora, Kahramanmaraş Milletvekilimiz, uygulayıcıların ihmal ve hataları, disiplin -bahsettik- görevi ihmal varsa suç. Tazminat sorumluluğuyla ilgili de yine aynı şekilde haksız tahrik indirimi yani erkeğe göre ya da kadına göre indirim olmaması gerekir. Uygulamada varsa böyle hatalar, bunlar denetim aşamasında, itiraz, istinaf, temyiz aşamasında da düzeltilebilecek hususlar. Tabii, her somut olayın kendi içinde değerlendirilmesi lazım yani her dosyanın kendi özelliği farklı olabiliyor.

Asuman Erdoğan Milletvekilimiz, cezai tedbirler tabii ki tek başına çözüm değil, ona katılıyoruz; sosyolojik, psikolojik boyutları var, sebepleri var. İsrarlı takibin eş veya boşanmış eşe yönelik ise burada cezası biraz daha fazla yani bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası eğer boşanmış eşse ya da eş değilse o basit hâli oluyor, altı aydan iki yıla kadar cezası var yani arada bir farklılık var.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Sayın Bakanım, Türkiye'de bu oran çok düşük. O yüzden acaba o sınırlandırma kaldırılıp kadının kadın olması esasına göre daha artırılabilir mi acaba? O anlamda söylemiştim.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Değerlendirilebilir. Yani burada ısrarlı takip Ceza Kanunu'muza yeni giren bir suç tipi; bunun uygulama, etki analizleri çerçevesi içerisinde yeniden bir değerlendirme, yeniden bir düzenleme yapılabilir gerek ceza miktarları bakımından gerek diğer farklılaştırma bakımından.

Evet, KADEM'in araştırmasından bahsetmişsiniz. Dizi ve filmlerdeki sahnelerin umut aşılacağı olması vesaire bunlar önemli. Aslında hep konuşuyoruz ama bir türlü bu dizi ve filmlerle ilgili ve özellikle televizyon programları da maalesef bir düzene sokulabilmiş değil. Yapılması gerekenler var, bu konuda televizyonlarla görüşmek, senaristlerle, onlarla toplantılar yapmak hatta Komisyona onların davet edilmesi çok uygun olacaktır. Özellikle bu tür dizilerin senaristleriyle de konuşmakta fayda var.

Sayın Tanal'ın çok sayıda sorusu var, onları yazılı olarak cevaplandıracağız. Şimdi, toplantı başlarken sorduğu çocuk teslimiyle ilgili... Çocuk teslimi... Aslında "teslim" demek de biraz şey ama bir şey bulamadık ona yani çocuğun kişisel ilişki kurulabilmesi için anne ya da babayla ya da velayetiyle ilgili, bir yerden yani bir anneden ya da babadan alınıp diğer tarafa verilmesi. Ya, bunu bir de "teslim" yerine hangi kelime kullanılabilir diye o zaman tartışmıştık Komisyonda -Adalet Komisyonundayken ben- ama "teslim"ın dışında bir şey bulamamıştık.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - "Görüşme sağlanması" denilebilir.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Eskiden, tabii, İcra İflas Kanunu'muz kapsamında bu gerçekleşiyordu, âdeta bir eşya gibi çocuğun alınıp polis eşliğinde zorla çekiştirilerek... Bu görüntüler, çok kötü görüntülerdi.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Bir öneride bulunabilir miyim.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Buyurun Hocam.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Mesela, velayet hakkı olan anne veya babadan diğer kişiye görüşmesinin sağlanması yani çünkü oradaki teslimin maksadı görüşme sağlamak değil mi?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi, velayetin de anneden, babadan alınması durumu var.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Yani, hayır, diyelim ki velayet annede ve çocuk annesiyle geçirdiği süreden sonra babayla görüşecek. Orada teslim değil de babayla görüşmenin sağlanması yani ifade edebildim mi bilmiyorum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi şöyle: Sizin bahsettiğiniz kişisel ilişki kurulması yani görüşme.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Evet.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Bir de velayetin değişmesi durumunda teslim var, ona da bir çare bulmak gerekir. Çalışılabilir, üzerinde bir düşünelim. Orada diğer ibareler; "yükümlü" ibaresi, mesela "taraf" denilebilir, "hak sahibi" yerine "talep eden" denilebilir yani bu konu üzerinde çalışılabilir, bunu biz not aldık, Mevzuat Genel Müdürlüğümüzle bir taslak çalışması yapalım. Bu konuda özellikle bizim buradaki muradımız çocukların örselenmemesi, onların bir eşya gibi görülmemesi. Zaten bu amaçla bu değişiklik yapılmıştı.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Bakanım, biz bu konuda Komisyon olarak önerilerde bulunabiliriz. Benim şu anda hızlıca aklıma gelen, mesela "aidiyet" kelimesi olabilir ya da "sevgi yaşam alanına dâhil edilmesi" olabilir. Bundan sonra yaşayacağı alan... Yani kavram çok üretebiliriz bu konuda, birlikte düşünelim. Çocuğu nesneleştirmek yerine...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Önemli. Bu konudaki tavsiyeleri tabii ki elbette ki dikkate alırız, hazırlanacak rapor önemli.

Şimdi, adli destek müdürlüklerimiz yapıyor bu çocuk görüşme faaliyetini, Çocuk Görüşme Merkezlerinde yapılıyor. Şu anda 806 tane Çocuk Görüşme Merkezi var Türkiye genelinde. Burada tabii, belediyelerle de iş birliği yapıyoruz muhalefet-iktidar ayrımı yapmadan; muhalefetin de sağladığı imkânlar var yani burada önemli olan işlerin yürütülebilmesi.

Bakanlıklarımızla iş birliğimiz var. Millî Eğitim Bakanlığının rehber öğretmenlerinden yararlanıyoruz, Aile Bakanlığının sosyal çalışmacılarından yararlanıyoruz, bizim de Adalet Bakanlığının yine psikolog, pedagog, sosyal çalışmacıları görev alıyor ve çocuk teslimi çocuklar örselenmeden, onların üstün yararı gözetilerek gerçekleştirilmiş oluyor.

Son yargı paketinde de diğer kurumlardan görevlendirilecek kişilerle ilgili özlük haklarıyla ilgili problemler vardı, o da çözüldü. Sizlere teşekkür ediyoruz.

Evet, tabii, ben dışarıdayken de epey bir soru sormuşsunuz.

Mahmut Bey, 2023 yılında silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevini ifa etse bile bu silahı kurumuna teslim etmesi tedbir sayısı 2.304 iken 2024'te bu sayı 2.622 olmuş. 2023 yılında bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahların kolluğa teslim edilmesi tedbir kararı verilen kişi sayısı 22.514; 2024 yılında bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahların kolluğa teslim edilmesi tedbir kararı verilen kişi sayısı 20.265 olarak gerçekleşmiş.

İşaret dili tercümanlığından bahsetmişsiniz. Komisyon atamalı olarak 30 işaret dili tercümanı adliyelerde görev yapmakta olup bilirkişilik listelerinde kayıtlı işaret dili uzmanları da hizmet vermektedir.

Şimdi, bu şiddet türleriyle ilgili olarak -kitapçıkta yer alan- "Sınırlandırma yapılmasın." demiştiniz. Bu, 6284 sayılı Kanun'un tanımından kaynaklanan bir sınırlandırma yani burada "Fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış." diyor. Dolayısıyla her türlü tutum ve davranış... Bizde tabii, şiddet türlerini burada, kitapçıkta belirlerken, örnekler verirken hep "ve benzeri" şeklinde ifadeler kullanılmış, dolayısıyla orada ucu açık bir tanımlama var ama yine de tabii, sadece onlar değil şiddet türleri.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Hukukçular bile bilmiyor. Sayın Bakan, 6284'ü bilmeyen hukukçular bile var ne yazık ki. O nedenle o sınırlayabilir gerçektir.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Mahmut Bey'in bir de -hem girişte dile getirmişti- DEM PARTİ'nin görüşme talebiyle ilgili olarak söylediği husus... DEM PARTİ'nin görüşme dilekçesi 26/11/2024 tarihinde yani geçen hafta Adalet Bakanlığımıza ulaştırılmıştı. Bu konudaki değerlendirmemiz devam ediyor yani makul bir süre içerisinde buna cevap verilecek.

Evet, başka, Elvan Işık Gezmiş Hanımefendi... Çocuğun cinsel istismarı suçundan mahkûmiyet kararı oranı yüzde 45. Burada, tabii, maddi gerçeğin ortaya çıkması açısından suç mağduru çocukların ifadeleri önemli. Bu konuda da Çocuk İzlem Merkezleri faaliyete geçmişti; 2012'de başladı, şu anda tüm ülke geneline yaygınlaştı hemen hemen; birkaç ilimizde yok, oralarda da tamamlamak lazım. Çocuk İzlem

Merkezlerinde suç mağduru çocuklar ifadeleri alınırken aslında ifadelerinin alındığının farkında bile değil yani orada direkt cumhuriyet savcısının ya da hâkimin karşısında değil çocuk, cumhuriyet savcısı ve hâkim arka odada kulaklık vasıtasıyla sosyal çalışmacıyla görüşerek ifadeyi alıyor. Psikolog ya da pedagog kimse orada, sosyolog, sosyal çalışmacı, o, savcının sorduğu soruları çocuğa onun anlayabileceği şekilde aktarıyor. Çocukla âdeta sohbet ederken orada -belki oyuncaklar var- birtakım çizimler yaparken çocuğun aslında ifadesi alınıyor. Dolayısıyla, ifadenin öğretilmiş bir ifade mi yoksa gerçek bir ifade mi, maddi gerçeğe uygun bir ifade mi olup olmadığı... Çocuk İzlem Merkezlerindeki alınan ifadeler çok önemli yani burada delillerin toplanması önemli çünkü dosyada karar verecek olan hâkimlerimiz delillere göre karar verecek. Dolayısıyla, bir kişiyi suçlamak için o dosyada delil olması lazım, o anlamda sonuç bu şekilde yani burada tabii, takdir yine mahkemelerin, yargının. Hatalı bir karar varsa zaten düzeltilme imkânları istinaf sürecinde ve temyiz sürecinde söz konusu. Çocukların muayeneleri de burada yapılıyor.

Şimdi, bu genel oran yani şöyle: Bir ihbar neticesinde yüzde 50'si soruşturmaya yer olmadığına dair... Genel suçlar olarak söylüyorum, sadece çocuğun cinsel istismarı ya da kadın cinayetleri olarak söylemiyorum; ihbarların yüzde 50'si soruşturmaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanıyor, yüzde 50'si de kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanıyor, yüzde 50'si de dava sırasında beraatle sonuçlanıyor. Dolayısıyla, bu, bugünün oranı değil, bu çok uzun yıllara sâri -bunu avukat arkadaşlarımız da takip ediyorlar- dolayısıyla böyle bir oran var. Bu bazen yüzde 60 oluyor, bazen yüzde 40 oluyor yani yüzde 50 ortalaması. Diğer genel suçlardan...

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Sayın Bakanım, yetişkinler için dediğiniz doğru ama bu, çocuklar için olduğu için çok ilgi çekici bir şey yani çocukların ifadesiyle açılmış davalar. Ailelerin zaten çocukları mahkemeye kadar götürebilmiş olması önemli bir şey, biliyorsunuz çünkü toplumda çoğu kapatılıyor bunların. Ona rağmen yani mahkeme sürecine ulaşmış olmasına rağmen karşı tarafın aldığı cezanın yüzde 45'te kalması bana açıkçası çok düşük geldi.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Evet, diğer genel suçlarda da aynı oran var yani...

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Diğer suçlarda olabilir, evet ama bu ayrı bir olay yani bir genç kız, çocuk ya da küçük bir çocuk istismar edilip mahkemeye başvurduysa burada çok...

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Evet. Burada özellikle Çocuk İzlem Merkezlerinin kurulmasının sebebi de bu. Çocuklar hiçbir etki altında kalmadan ifadelerini en doğru bir şekilde verebilsinler ve farklı bir yere, yetişkinlerin olduğu ortamlara gitmeden bunu yapabilsinler. Bir de muayeneleri de aynı yerde yapılarak... Bunlar genelde devlet hastanelerimizin bünyesinde. En son iki hafta önce Meclisteki yargı paketinde artık devlet üniversitelerinin de bu imkânı sağlayabilmesine yönelik bir düzenlemeyi de sizler yapmış oldunuz.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Bakan, ben sormuştum ama cinsel şiddet kriz merkezleri hem çocuklar için hem kadınlar için çok kritik bir mesele. Buna dair bir çalışmanız var mı? Yani o "tek kapı" denilen sistemin kurulması lazım. Yani kadın ve çocuklar hastane, karakol, mahkeme salonu ya da işte farklı farklı yerlere gittiklerinde çok büyük bir travma yaşıyorlar yani bu çok zor bir sorun. Tam da Değerli Vekilimizin belirttiği gibi yani meseleyi oraya taşımış olmaları bile çok büyük bir şey.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Evet.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yani o nedenle, kriz merkezi gibi bir çalışma var mı? Yani bir kere uzman personel tarafından karşılanmaları gerekiyor. Kadınlar açısından bütün görevlilerin kadın olması gerekiyor yani...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Sayın Bakanım, çok özür diliyorum ama cevaplama karşılıklı şeye dönüştü yine, zaman kısıtlamamız var. Sayın Bakanım cevap versin.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yok, yok; sorumu yineliyorum bu çok önemli olduğu için.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama zaman açısından çok sıkıntı.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Şöyle: Bu, çok önemli bir konu.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Gerçekten çok önemli.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Şöyle, bu çok önemli bir konu. Şöyle Asuman Hanım: Şu anda Sağlık Bakanlığı bünyesinde, 35 ayrı yerde cinsel şiddet mağdurlarına yönelik kadın tıbbi destek merkezi birimi şeklinde oluşturuldu. Tabii, bunun yaygınlaşması lazım. Nasıl çocuklar Çocuk İzlem Merkezinde mağdur çocukların ifadeleri ve muayeneleri yapılıyorsa kadınların da yine ayrı ortamlarda ifadelerinin alınması ve tıbbi muayenelerinin yapılması gereği var yani bu, haklı bir talep.

Bunun dışında, adli görüşme odalarındaki eksiklikler varsa bu konular... Her adliye ziyaretimde mutlaka "Adli görüşme odanız nerede? Çocuk görüşme odanız nerede?" diye soruyorum ve gidiyorum, ziyaret ediyorum.

Yeni uygulamamız Çocuk Adalet Merkezleri; Erzurum'da başladık, Bursa'da açtık, en son geçen ay Eskişehir'de açtık. Artık çocukların adliyelerini ayırıyoruz. Çocuklar büyüklerden ayrı yerlerde, gerek suç mağduru çocuklar gerekse suça sürüklenen çocuklar. Aslında "suça sürüklenen çocuk" bile dememek lazım, sürüklenip sürüklenmediği belli değil, suça sürüklendiği iddia edilen çocuklar. Dolayısıyla onların yetişkinlerle aynı adliyede bulunması, onların geleceği açısından sakıncalı. Onların örselenmeden, üstün yararları gözetilerek adli süreçlerden yararlanmaları lazım. Şu anda 3 ilimizde var ama büyük illerimizin tamamında, şu anda özellikle başsavcılarımıza "Uygun mekânlar bulun, hemen süratle açalım." şeklinde tavsiyelerimiz oldu. İnşallah, onları da süratle hayata geçireceğiz.

İstanbul Milletvekilimiz Elif Esen Hanımefendi "Etki analizlerinin olması faydalı olacak." Çok doğru. Yani bakıyoruz, son yirmi iki yılda neredeyse yapılmayan kanun kalmamış yani hatta bu alandaki bütün kanunlar, uygulamalar, hepsi son yıllarda hayata geçirilmiş, birçok uluslararası sözleşme bu son yıllarda imzalanmış; çocuk haklarıyla ilgili, çocukların istismarının önlenmesiyle ilgili. Kanunlarımız var, bakanlıkların uygulamaları var. Etki analizleri yoluyla daha neler yapılabilir, bunların takip edilmesi çok önemli. Bu konuda bakanlıklarımızın da çalışmaları var. Bizim, tabii, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğümüzün çalışmaları var, özellikle demografik yapıya uygun. Şimdi, UYAP sistemimizde özellikle hangi bölgelerde hangi suç tipleri, buna yönelik birtakım çalışmalarımız da söz konusu.

Hangi bölgeye, nasıl çalışma yapılması lazım, oradaki verilerden de yararlanacağız.

“Önleyici tedbirler önemli.” demiştiniz. Özellikle “suçtan etkilenen çocuk” ibaresi çok önemli yani hep suça sürüklenen çocuk, suç mağduru çocuk diyoruz. Bir de ailede suç işleyen etkilenen çocuk var. Bu konuda da özellikle çalışma yapılması lazım. 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerle ilgili olarak; gittiğinizde görmüşsünüzdür, oralarda özellikle o çocukların anneleriyle beraber ceza çekmelerini istemiyoruz, onları geleceğe hazırlamamız lazım. Onların iyi eğitim almaları, oradaki kreş ve ana sınıfı imkânlarından... Şu anda 60 bin öğrencimiz var cezaevlerinde yani bunun bir kısmı ilköğretim, bir kısmı ortaöğretim, yetişkinlerin de okuduğu lise, üniversite. Millî Eğitim Bakanlığımızla yaptığımız protokoller var, mesleki eğitim merkezlerimiz var; adalet halk kütüphanelerimiz var Kültür Bakanlığıyla yaptığımız protokoller çerçevesinde yani orada özellikle hem onların kitaba erişimi hem de... Çok programlı liseler var yani bizzat örgün eğitim gören çocuklar da var. Dolayısıyla anneleri ya da babaları ceza çekerken çocukların orada ceza çekmesini istemiyoruz. Bu anlamda özellikle 2023 yılında kabul edilen İnfaz Kanunu'nun 16/A maddesi vardı, toplam on yıl ve daha az cezası bulunan, engelliliği nedeniyle bakıma muhtaç olan veya ağır bir hastalığa maruz kalan, 18 yaşını doldurmamış çocuğu bulunan, toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayan kadın hükümlülerin cezalarının iki yıla kadar ertelenmesiyle ilgili bir düzenlemeyi Meclisimiz yasalaştırmıştı, bunun uygulaması yapıldı. Bir de şöyle: Erteleme süresi altı ayı geçmemek üzere 4 kez de uzatılabilir.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ama sınır var orada.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet, sınır var, on yıl şey var.

ELİF ESEN (İstanbul) - Burada 0-6 yaş grubu çocuk 6 yaşına geldiğinde anneden koparılıyor ve çocuk orayı doğal ortamı olarak gördüğü hâlde “Hadi şimdi dışarı çıkıyorsun.” diyorlar hem anneden kopuyor hem de bambaşka bir ortama gidiyor, bununla ilgili bir düzenleme çok gerekli diye düşünüyorum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet, burada özellikle geçmiş yıllarda yaptığımız hamile kadınlara, işte küçük çocuğu olan kadın hükümlülere, yaşlı hükümlülere, hasta hükümlülere alternatif infaz usulleri getirdik konutta infaz gibi, hafta sonu infaz gibi. Ama bunlar tabii bütün suçlar bakımından bu yapılmadı, belli suçlar bakımından ve cezası daha az olan suçlar bakımından. Tabii, cezası az olan suçlarda da erteleme ve hükmün açıklanmasını geri bırakma imkânları olduğu için o maddelerin uygulama kabiliyeti biraz az oldu; bu anlamda yeni bir yapılabilir. 0-6 yaş grubunda çocuğu olan kadın hükümlülerde denetimli serbestlik bir yıl değil, iki yıl uygulanıyor ve onlar diğerlerine göre bir yıl daha erken tahliye olmuş oluyorlar.

Tabii, değinemediğim, cevaplayamadığım bazı sorular da var, özellikle kadınların aile içine hapsedilmesi. Kim, Özgül Hanım siz mi söylediniz?

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Evet, ben söyledim.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Bu aslında biraz haksızlık yani biraz derken çok haksızlık aslında. Yani kadınların aile içine hapsedilmesi belki çok eskilerden olabiliyordu ama artık öyle bir durum söz konusu değil. Yani kadınlarımızın milletvekili seçilme oranı da yüksek, çalışma hayatına katılma oranı da giderek artıyor, eğitim hayatına katılmaları bakın, 2002-2003 eğitim öğretim yılında kız çocuklarının okullaşma oranları okul öncesi eğitimde yüzde 11'di şu anda yüzde 85, 84,66. Yani ilköğretimde okullaşma oranı -zaten zorunlu eğitim- yüzde 87'ydı 2002'de şu anda 95,25. Ortaöğretim, ortaokul ve lisede 2002'de yüzde 45'ti şu anda yüzde 91,57 yani çok, kat kat artmış. Üniversitede kızların yüzde 13'ü 2002'de üniversiteye gidiyordu, şu anda üniversiteye giden kızların oranı yüzde 49, yüzde 50, yarı yarıya.

Yani şimdi eğitim hayatında böyle, çalışma olarak baktığımız zaman da kadın istihdamına, Türkiye'de istihdam edilen kadın sayısına 2005'te 4 milyon 773 bin, 2015'te 8 milyona yükseliyor, 2019'da 8 milyon 925... Pardon... 2020'de... Yıl yıl okumayayım, en son 2022'de 9 milyon 935, 2023'ün rakamı henüz elimizde yok. 2022'de 9 milyon 935'e kadar yani 2005'te 4 milyonken bugün kadınların istihdamı 9 milyon 935'e yükselmiş durumda. Yani hem çalışma hayatına katılım bakımından hem de eğitim öğretim, okullaşma bakımından.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Sayın Bakan, mesela eğitimde istatistik böyle ama mesela müfredatta kadının adı yok, sadece aile için kadın meselesi var. İş yaşamında, mesela aile ile iş yaşamını kıyaslama meselesinde kadının önce aile...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Evet, evet, cevaplayamadığımız soruları da yazılı olarak sizlere arz edeceğiz.

Ben çok teşekkür ediyorum. Komisyonumuzun çalışmalarında başarılar diliyorum. Sizlerin önereceği hususları mutlaka dikkate alacağız ve bunu görev bildiğimizi de ifade etmek istiyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Bakanım, size ve beraberinizdeki Bakanlık temsilcilerine, tüm Komisyon üyesi vekillerimize, Komisyon üyesi olmadığı hâlde gelecek katkı sağlayan diğer milletvekillerimize çok teşekkür ediyoruz.

Bir iki cümleyle ben de toplantıyı kapatacağım. Medya alanında bu şiddetin teşvik edilmesi konusunda...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Mikrofonunuz kapalı Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Açık, açık.

Şimdi, medyanın haber alma hakkı ile medya üzerinden şiddetin reytinge ve kazanca çevrilmesi arasındaki farka dikkat etmemiz gerekiyor, medyanın etmesi gerekiyor. Sabah programlarında şiddeti ballandırarak anlatıp reyting ve böylece o televizyon sahiplerinin maddi kazanç sağlaması toplumsal düzeni ve toplumsal normları bozan bir yapı. Buna belki RTÜK dikkat edecek, belki bizler dikkat edeceğiz.

Çocukların ifadesinin psikologlar aracılığıyla alınması konusunda Adalet Akademimiz var. Adalet Akademisinde hâkim ve savcılara psikoloji eğitimi veriliyor mu bilmiyorum, veriliyor mu? Verilmiyorsa verilmesinde fayda var.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Veriliyor, psikoloji, iletişim yani sadece hukuk eğitimi değil.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Zaten hukuk fakültesinde psikoloji dersi var, hukuk psikolojisi var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ama bunu özel olarak, belki Adalet Akademisinde sorgulama yöntemleri olarak, psikolojik soru sorma teknikleri olarak vermek gerekir.

Değerli arkadaşlar, yarın Komisyon üyeleri olarak İçişleri Bakanlığımızdan bilgi alacağız. Onun ayrıntısını WhatsApp grubundan duyurmuştuk, tekrar hatırlatmak için duyuracağız yarın öğleden sonra.

Komisyonumuzun gündeminde görüşülecek başka bir konu olmadığı için toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 14.57